

SUOMENMAAN VIRALLINEN TILASTO.

III.

2.

Maanviljelyntiedustus Uudenmaan läänissä v. 1876.

Ynnä 6 värikarttaa.

(L'enquête agricole de 1876 dans le gouvernement de Nylande).

HELSINGISSÄ,

Keisarillisen Senatin kirjapainossa, 1879.

Sisältö.

Lyhyt esitys tiedustuksen laadusta ja laueudesta, kuin myös sen toimeenpanemisen tavasta	siv. 1.
1. Yleinen katsaus Uudenmaan läänin tilusten pinnan-alaan	8.
2. Viljeltyä maata	11.
3. Tulo viljelystä maasta	19.
4. Niitynviljely	24.
5. Eläimenpito	27.
6. Metsät	34.
7. Maan-ositus ja viljely-osien lukumäärä	36.

Liitteitä.

1. Väkiluku, luku talon-savuja, maatorppia ja huonekuntia, kuin myös manttaalia	40.
2. Maan-omistajat, järjestetyt tilustensa pinnan-alan mukaan	41.
3. Tietoja viljelytavasta Uudenmaan läänissä	42.
4. Luku koti-eläimiä yhden neliövirstan suhteen	43.
5. Muutamia tietoja Uudenmaan läänin maanviljelytalouden valaisemiseksi	44.
Vertaileva taulu rahoista, mitoista ja painoista	46.

Karttoja.

- 1) Viljellyn maan suhde tilusten koko pinnan-alaan.
- 2) Viljelty maa verrattuna väkilukuun.
- 3) Nauta-eläinten luku viljellyn maan alan suhteen.
- 4) Nauta-eläinten luku väestön suhteen.
- 5) Metsien laatu.
- 6) Maan-paloitus ja pikku maanviljelyksen uloitus.

Table des matières.

Le programme de l'enquête et le mode dont les renseignements étaient recueillis	pag. 1.
1. Aperçu général du territoire du gouvernement de Nylande	8.
2. Terres labourables	11.
3. Production de la superficie cultivée	19.
4. Prairies naturelles et artificielles	24.
5. Animaux domestiques	27.
6. Bois et forêts	34.
7. Morcellement du sol et nombre des exploitations rurales	36.

Appendice.

1. Population et nombre des propriétés rurales et des fermages, ainsi que la classification des terres en Nylande	40.
2. Nombre des propriétaires, classés selon l'étendue de leurs possessions	41.
3. Renseignements sur les assolements dans le gouv. de Nylande	42.
4. Nombre des animaux domestiques par verst carré	43.
5. Quelques notices concernant l'économie rurale dans le gouvernement de Nylande	44.
Tableau comparatif des monnaies, mesures et poids	46.

Cartes.

- 1) Rapport des terres labourables au territoire total.
- 2) Rapport des terres labourables à la population.
- 3) Rapport des têtes de l'espèce bovine au territoire cultivé.
- 4) Rapport des têtes de l'espèce bovine à la population.
- 5) La condition des forêts.
- 6) Morcellement du sol et l'étendue des petites exploitations agricoles.

Puute luotettavista ja ajan vaatimuksia vastaavista aineista ei ole minkään Suomen tilaston haaran alalla käynyt useammin ja suuremmassa määrin huomattavaksi kuin maanviljelytilaston alalla. Maamme emä-elinkeinoja, sen kantaa itsekinakin vissinä aikana sekä edistymistä ulkonaisessa ja sisällisessä katsannossa, kylvetyn ja kylvämättömän tahi kesantona olevan peltomaan pinnan-alaa, maanlaatua, jyvantuotantoa, karjan antia, työväen lukumäärää, hinnansuhteita y. m. sekä ylimalkain niitä taloudellisia ehtoja, joista maanviljelyksen olo ja menestys riippuu, tunnetaan yleensä sangen vaillinaisesti ja epävarmaan, ja tämä tunteminen eniten perustuu omamielisiin päätöksiin ja arveluihin, joiden todenmukaisuutta monasti sopii epäillä. Eräässä edellisessä vih'ossa (Suomenmaan Virallinen Tilasto III. Helsingissä 1869) on laveampi selitys niiden aineiden synnystä ja laadusta, jotka tähän saakka ovat olleet Suomen maanviljelytilastolle tarjona, jo annettu. Sanotusta selityksestä nähdään, miten vaikean täytyy kunkin maanviljelyntiedustuksen olla meidän maassamme, niin kauvan kuin kadasterilaitos ja välttämättömimmät tiedot pelto- ja niittymaan pinnan-alasta vielä puuttuu. Siinä mietinnössä, joka seurasi Tilastollisen Pääneuvoston alamaista kaavojen ehdotusta kuvernöörien vuosikertomuksille heille uskottujen läänien tilasta, pitikin Neuvosto sen vuoksi esissä, kuinka näihin kertomuksiin maanviljelyksestä pantavat tiedot maakadasterin eli maakirjarekistratuurin kautta saavuttaisivat toivottavan tarkkuuden sekä mainitsi sen ohessa, että maanmittauksen Ylihallitus aikoi ensi tilassa ryhtyä semmoisen rekistratuurin toimeen panemiseen. Väliin tulleet asianhaarat ovat kumminkin vaikuttaneet, että maakirjarekistratuuria, jonka matkaan-saattaminen kaikissa tapauksissa tarvitsee monen vuoden aikaa, ei vielä ole aloitettu. Suomen maanviljelytilaston täytyy siis kappaleen aikaa eteen päin koettaa, vaikk'ei sillä olekaan tätä perustusta, jotenkin tyydyttävästi valaista maamme emä-

elinkeinoja sekä siitä antaa niin täydellisiä ja luotettavia tietoja kuin nykyisillä oloilla voidaan saada. Tämän suuntaisena kokeena sopinee pitää sitä maanviljelyntiedustusta, joka Keisarillisen Senatin määräystä myöten keväällä 1876 toimitettiin Uudenmaan läänissä ja jonka johtopäätöksistä Tilastollinen Toimisto nyt käy tiliä tekemään.

Lähin syy edellämainitun tiedustuksen toimittamiseen oli se, että Ranskan hallitus täältä pyysi tietoja siihen kansainväliseen maanviljelytilastoon, jota sikäläimen tilastollinen virasto kansainvälisen tilastollisen kongressin käskystä par'aikaa oli valmistamaisillansa *). Tämän pyynnön johdosta, jonka täyttäminen noihin vaillinaisiin aineisiin katsoen ei ollut niinkään helppoa, Tilastollinen Toimisto alamaaisuudessa ehdotteli Hallitukselle, että maanviljelyntiedustus pantaisiin toimeen kaikkialla maassamme paitsi Lapinmaan kihlakunnassa, sillä tavoin että itsekunkin tilan suhteen kirjoitettaisiin paperille viljellyn maan pinnan-ala, kylvön- ja saaliinmäärät, eläinten luku y. m., kaikki niiden painettujen plankettikaavain mukaan, joita valtio tulisi pitämään asianomaisten kokoajain varalla. Kun kuitenkin aprikoittiin, että tämä näin ehdoteltu yleinen maanviljelyntiedustus, jonka johtopäätöstä ei myöskään voitu edeltäpäin millään varmuudella arvata, tulisi tuottamaan valtiovarastolle kyllin suuria kustannuksia, Keisarillinen Senati katsoi parhaimmaksi antaa sen aluksi tapahtua yksistensä Uudenmaan läänissä ja käski Tilastollisen Toimiston tehdä tarkempaa tähän tarpeellisten kaavain ja ohjeitten ehdotusta. Tämän johdosta Tilastollinen Toimisto Toukokuulla 1874 sisään jätti seikkaperäisen suunnitelman, jonka mukaan tiedustus olisi toimitettava keväällä 1876 läänin Kuvernöörin katsannon alla sekä hänen

*) Tämä teos „Statistique internationale de l'Agriculture rédigée et publiée par le Service de la Statistique générale de France (Ministère de l'Agriculture et du Commerce)“ ulostuli vuonna 1876.

joko erittäin itsekutakin maaseurakuntaa taikka yhteisesti uscampia maaseurakuntia varten määräämiensä kokoajain kautta. Suunnitelma saavutti Keisarillisen Senatin vahvistuksen, ja koska se tapa, jolla maanviljelyntiedustuksen ensimmäinen koe Suomessa suoritettiin, ei ainoastansa liene valaiseva tulevien samanlaisten kokoamisten suhteen, vaan myös itesssänsä on tärkeä saatujen numerotietojen arvostelemista varten, näkyy lyhykäinen kertomus tästä olevan ensimmäinen annettava.

Tiedustuksen kautta hankittavien tietojen laatu ja paljous nähdään niistä kahdesta painetusta ja linjoitetusta kaavaplanketista, Lit. A maanviljelystä ja Lit. B karjanpitoa varten, jotka jaettiin kokoajille. Edellinen eli Lit. A sisälsi suuressa imperialitaitteessa seuraavat 47 kolumnia:

1) Juokseva numero, 2) Talon numero, 3) Talon nimi, 4) Manttaali, 5) Huonekunta, 6—14) Taloon kuuluvien tilustien tynnyrinalat, 6) Tilusten koko ala, josta 7) Tontteja ja teitä, 8) Viljeltyä maata, 9) Luonnollisia nurminiittyjä, 10) Luonnollisia suoniittyjä, 11) Hyödyllistä metsämaata, 12) Kesantona olevia kauramaita, 13) Viljelemättömiä soita ja 14) Muita joutomaita ja vuoria, 15—29) Viljeltyä maata ovat allaseisovat tynnyrin-alat: 15) Laitetut puu- ja yrtiltarhoiksi, 16—28) Kylvetyt, 16) Vehnällä, 17) Rukiilla, 18) Ohralla, 19) Kauralla, 20) Tattarilla, 21) Sekulilla y. m., 22) Herneillä ja Pavuilla, 23) Potaateilla, 24) Nauriilla ja muilla juurikasveilla, 25) Hiirenherneillä, 26) Pellavalla, 27) Hampulla ja 28) Heinä- ja rehukasveilla, 29) Kesantona, 30) Viljelytapa, 31—40) Saalis tynnyrittäin: 31) Vehnää, 32) Rukiita, 33) Ohria, 34) Kauroja, 35) Tattaria, 36) Sekulia, 37) Herneitä ja Papuja, 38) Hiirenherneitä, 39) Potaateja ja 40) Muita juurikasveja, 41—44) Heinäntulo leivisköittäin: 41) Viljellyistä niityistä, 42) Luonnollisista nurminiityistä, 43) Luonnollisista suoniityistä, 44) Meriruohoja, 45—46) Saalista oli allaseisova määrä tynnyriä: 45) Kaskimaista ja 46) Rämö- ja suoviljelyksistä, 47) Metsän laatu.

Jälkimäinen eli Lit. B, joka oli täytettävä yhdessä edellisen kanssa ja jolla sen vuoksi oli sama juokseva järjestysnumero, sisälsi seuraavat 17 kolumnia: 1) Juokseva numero, 2) Varsoja ja nuoria hevosia alle 3 vuoden, 3) Oriita, 4) Kuohittuja hevosia, 5) Tammoja, 6) Vasikoita,

7) Nuorta karjaa, 8) Sonneja, 9) Härkiä, 10) Lehmiä, 11) Lampaita, 12) Sikoja, 13) Vuohia, 14) Kanoja, 15) Kalkkunia, 16) Hanhia sekä 17) Ankkvoja.

Helposti ymmärrettävistä syistä ei voitu aivan pitkälle ulottaa niiden kysymysten lukua, jotka esiteltiin, kun ensi kerran koetettiin toimittaa maanviljelyntiedustus meidän maassamme. Olisi tosin ollut monessa suhteessa valaisevata samalla haavaa saada tietoja myös maan laadusta, ojituksesta ja lannoituksesta, maanviljely-aseista, geometrillisen tynnyrin-alan kylvöstä sekä maanviljely-työntekijäin lukumäärästä, vuosi- ja päiväpalkasta; mutta, huolimatta siitä että semmoisessa tapauksessa kolmas kyllä lavea kaavaplaneketti olisi tullut lisäksi, näkyivät nyt mainitut tiedot jotenkin tyydyttävästi voitavan hankkia itsekustakin kunnasta yleisesti, ilman että seikkaperäisiä numero-ilmoituksia erinäisistä tiloista, jotka ilmoitukset kaikissa tapauksissa olisivat olleet vaikeat saada, sen vuoksi tarvitsisi tulla kysymykseen.

Kun voitiin otaksua, että niin uutta ja meidän maassamme tähän saakka koettamatonta yritystä, kuin maanviljelyntiedustus on, välttämättömästi kohtaisi suuret esteet, ellei yleisölle ennakolta annettaisi tietoa sen tarkoituksesta elleikä yleisöä saataisi sitä harrastamaan, kuvernööri *G. v. Alfthan*, jonka vireätä utteruutta ja taitavaa johtoa vailia tiedustus tuskin olisikaan voitu loppuun saattaa, päätti „herroille tilanomistajille ja maanviljelijöille Uudenmaan läänissä“ kirjoitetussa kehoituksessa, joka julkaistiin kaikissa Helsingin kaupungissa ulostulevissa sanomalehdissä, turvautua läänin sivistyneiden maanviljelijäin apuun. Nämät, mikäli ne asiata harrastivat, kutsuttiin kokoukseen Helsingin kaupungissa 10 p. Joulukuuta 1874, „saatuansa“, kuten sanat kutsumuksessa kuuluivat, „tiedon seikkaperäisestä maanviljelyntiedustuksen toimittamisen ehdotuksesta, siitä antamaan lausuntansa ja ehdottelevaan niitä muutoksia ja lisäyksiä, joita kenties katsottaisiin tarpeellisiksi paikallisista ja muista syistä,“ kuin myös „ilmoittamaan, missä määrässä he itse tahtoisivat ja voisivat edistää yritystä, joko suorakohtaisilla hallituilla tiloilla koskevilla tiedon-annoilla taikka ottamalla kootaksensa tietoja suuremmilta tahi vähemmiltä aloilta, palkintoako vastaan vai ilmaiseksi.“ Niitä henkilöitä, jotka tahtoivat antaa myötävaikutustansa yrityksen menestymiseen,

mutta eivät olleet tilaisuudessa kokoukseen saapuville tulemaan, kehoitettiin kuvernöörille kirjallisesti ilmoittamaan, missä suhteessa heidän apuansa taidettaisiin odottaa. Samalla aikaa yleisö myös kirjoitusten kautta sanomalehdissä saatettiin tarkemmin tuntemaan yrityksen merkitystä, jolloin, kaiken väärän käsityksen kartoittamiseksi, erittäin esissä pidettiin, että tiedustuksella oli ainoastansa tieteellinen tarkoitus eikä minkäänlaista yhteyttä veroitus-asiain kanssa. Tämä turvautuminen yleiseen osanottoon ei tapahtunutkaan turhaan. Kuulutetussa kokouksessa, johon lukuisasti saapui väkeä, otti suuri joukko läänin etevimpiä maanviljelijöitä ilman maksotta toimittaaksensa tietojen kokoamisen. Tilastollisen Toimiston tätä varten valmistamat ohjeet tulivat muutamilla vähemmillä muutoksilla hyväksytyiksi ja pannaan tähän sanasta sanaan:

1. Tiedot kirjoitetaan painettuihin ja tätä tarkoitusta varten asianomaisille annettuihin listoihin eli planketteihin myötäseuraavain kaavain mukaan, nimittäin Lit. A maanviljelystä ja Lit. B karjanpitoa varten, sekä kahteen kappaleeseen kumpaakin jaksoa.

2. Nämä planketit liitetään eri vihoiksi itsekutakin maaseurakuntaa varten ja lähetetään niin pian kuin mahdollista henkikirjoittajalle, joka numeroitsee niiden sivut sekä täyttää kolumnit 1—5 vuoden 1875 henkikirjoja myöten ja sillä tavalla kuin tässä alempana 8 §:n a) ja b) kohdissa tarkemmin määrätään. Sen jälkeen pitää näin täytetyt vihot ennen Heinäkuun loppua viimeksimainittuna vuonna takaisin toimitettaman Kuvernöörille.

3. Ne herrat tilanomistajat, maanviljelijät ja muut asiata harrastavat henkilöt, jotka kokouksessa Helsingin kaupungissa 10 p. Joulukuuta 1874 tahi myöhemmin tehdystä pyynnöstä ovat suostuneet eri seura- ja kyläkunnissa kokoamaan näitä tietoja sekä jotka Kuvernööri tähän toimeen on valinnut, saavat paikkakunnalle kuuluvat listat niin pian kuin ne ovat tulleet henkikirjoittajalta, hyvissä ajoin voidaksensa perehtyä kysymyksiin sekä kesän ja syksyn kuluessa tehdäksensä ne vaarinottamukset, jotka vastausten antamista hyödyttävät, esim. tottuuksensa silmämäärän mukaan likimmiten arvostelevaan peltojen laveutta, tutustuaksensa paikkakunnan viljelytavan kanssa, oppiaksensa tietämään kuinka paljo itsekutakin jyvänlajia tavallisesti kylvetään suu-

retieteelliseen tynnyrin-alaan, hankkiaksensa tarkkoja tietoja muutamista yksityisistä tiloista, jotka tiedot sitten sopivat vertaavaksi kontrolliksi muita tiloja koskevien tietojen suhteen, sekä ylimalkain kootaksensa A kaavan 6—14 kolumnin täyttämiseksi tarpeelliset tiedot.

4. Maaliskuussa ja Huhtikuussa seuraavana vuonna 1876 toimitetaan tietojen kirjaanpano pitäjäntuvassa tai josakin muussa sopivassa paikassa, sitte kun siitä vähintäänkin kaksi viikkoa ennen on kirkossa kuulutettu. Kuulutuksessa selvitetään yleisölle näiden tietojen kokoamisen tarkoitus ja hyöty, kuin myös ilmoitetaan ajat jolloin kirjaanpano itsekin erinäisestä kylästä tapahtuu, sekä käsketään yleisö siihen tilaan saapuville tulemaan, tuomaan myötänsä tilojen kartat ja maankertomukset sekä antamaan tarkkatuntoisia vastauksia kysymyksiin. Kirjaanpano tehdään kahteen kappaleeseen, joista kokoaja hoitaa yhtä ja kunnallislautakunnan jäsenet tai sihteeri toista, ja tapahtuu huudon jälkeen siinä järjestyksessä kuin kukin kylä, tila ja savu on listaan kirjoitettu. Kirjaanpanossa pitää kruununnimismiehen, kunnallislautakunnan esimiehen ja jäsenten läsnä-oleman ja auttaman kokoajaa valaisevilla ilmoituksilla.

5. Jokaista annettua tietoa tarkastaa kokoaja yksin neuvoin nimismiehen ja kunnallislautakunnan kanssa. Kun yksityisen antamat tiedot huomataan epäiltäviksi, taikka jos ne jäävät vallan antamatta, saakoon kokoaja kunnallislautakunnan, naapurien tai muiden uskottavien henkilöin ilmoituksia myöten sekä muihin tiloihin verraten, täyttää kolumnit. *Kaikki kolumnit pitää täydellisesti täytettämän*; poikki-puolinen viiva vedetään kolumniin silloin kuin tilalla tai huonekunnalla ei ole mitään senlaatuista maanviljelystä tai semmoisia eläimiä kuin kolumni osoittaa.

6. Monasti sattuneeksi on, että maanviljelijä ei voi suoras-tansa vastata niihin kysymyksiin, jotka kolumnien täyttämiseksi hänelle tehdään. Kokoajan tulee tähän katsoen tehdä kysymykset niin yksinkertaisella ja helposti ymmärrettävällä tavalla kuin mahdollista sekä niitä esittäessään kaikkein ennemmin alkaa oloista, jotka ylimalkain voidaan arvella tunnetuiksi. Semmoinen on esim. kylvön määrä. Kun tämä kerran on tunnettu, niin taidetaan kylvetyn maan pinnan-ala jommoisellakin todenmukaisuudella ja varmuudella

siitä laskea. Niin ikään voidaan saaliinkin määrät kylvön-määrän johdolla tarkastaa.

7. Tiedot, jotka vaaditaan, tarkoittavat saalista 1875 ja karjanpitoa vuonna 1876; pinnan-alan tiedot kylvetystä maasta tarkoittavat siis syyskylvöä 1874 ja kevätkylvöä 1875. Karjanpito ilmoitetaan jahka mahdollista koko läänin suhteen määrättyltä ajalta, Maaliskuun 1 p:ltä eli Maaliskuun alulta 1876.

8. Seuraavat asianhaarat ovat muuten vaariin otettavat listoja täytettäissä:

a) 4 kolumniin pannaan itsekunkin tilan-osan tahi tilansavun manttaali erikseen.

b) 5 kolumniin pannaan kaikki sekä vähennetyt että vähentämättömät savut, niin muodoin kaikkien huonekuntain päämiesten nimet siinä järjestyksessä kuin ne löytyvät henkikirjoissa, olkoon että harjoittavat maanviljelystä taikka ei.

c) 6—29 kolumniin pantavien pinnan-alan tietojen mitta on tynnyrin-ala ja tynnyrin-alan kymmenykset (kaksi decimalia). Katso myötäseuraavaa reduktionitaulua.

d) Mitä tulee alle kuuluvii tiluksiin 6—14 kolumnissa vaariin otetaan, että 6 kolumniin pannaan kunkin tilanomistajan nimen jälkeen tilan koko ala, pois vetämättä sitä maata, joka siitä on jätetty maatorppareille, loisille, muonamiehille, käsityöläisille y. m. 7—10 kolumniin sitä vastoin pannaan ainoastansa sen maan pinnan-ala, jota itsekukin omaksi tarpeeksi viljelee; tilanomistajan suhteen siis niin paljo peltoa ja niittyä, joka on tilan yksinomaisesti viljeltävänä; maatorpparin suhteen ne pelto- ja niitty-osat, joita hän käyttää; loisen suhteen hänen potaati-aitauksensa y. m.

e) Viljeltyyn maahan luetaan myös viljelyksen alla olevia soita ja rämeitä, mutta ei halmeita eli kaskimaita, jotka pinnan-alan tietojen suhteen luetaan hyödylliseen metsämaahan.

f) 15—29 kolumnin summa on viljellyn maan koko pinnan-ala ja niin muodoin sama kuin 8 kolumnin luku. Niitä kyökki- ja muita kasveja, joita viljellään puu- tahi ryytitarhoissa, ei oteta lukuun 16—28 kolumnissa, vaan kyllä saaliin määrässä. Viimeksimainitut kolumnit tarkoittavat nimittäin varsinaista maanviljelystä, ei puutarhanhoitoa.

g) Viljelytapa 30 kolumnissa merkitään: V = vuoroviljelys, 2 = kahdessa, 3 = kolmessa ja 4 = neljässä osassa.

h) 45 ja 46 kolumnille yhteiseen päällekirjoitukseen pannaan sanan „saatiin“ jälkeen niiden jyvänlajien nimet, joita vuoden kuluessa on saatu halme- tahi kytömaista.

i) Metsän laatu osotetaan itsekunkin tilan suhteen 47 kolumnissa siten, että kirjoitetaan joku numeroista 0, 1, 2, 3 tai 4, jolloin 0 merkitsee että tila on metsätön, 1, että tilalla on vähä, poltto- ja aitauspuiksi riittämätöntä metsää, 2 että tilalla on metsää poltto-, mutta ei rakennuspuiksi, 3 että tilalla on metsää poltto- ja rakennuspuiksi omaa tarvetta varten, sekä 4 että tilalla on metsää rakennus- ja polttopuiksi päälle oman tarpeen.

9. Sittekuun listat ovat täytetyt sekä kappaleet verratut toisihinsa ja yhtäpitäväisiksi huomautet, kirjoittaa niiden alle kokoaja, kruununnimismies, kunnallislautakunnan esimies, jäsenet ja sihteeri, jonka jälkeen toinen kappale viimeistäänkin 15 p. Toukokuuta 1876 lähetetään Kuvernöörille toimitettavaksi Tilastolliselle Toimistolle ja toinen säilytetään kunnan arkistossa johdoksi vasta tapahtuvissa yhtäläisissä tutkimuksissa.

10. Maanviljelystä ja karjanpitoa kaupungeissa ja niiden alle kuuluvalla maalla koskevien tietojen kokoaminen tapahtuu parhaasta päästä näiden maaseurakunnille vahvistettuihin kaavain mukaan, sillä tavoin kuin Kuvernööri katsoo soveliaaksi.

Ylläseisovat ohjeet, joita seurasi reduktionitaulu, osottava mitä kapan-alat tekevät tynnyrin-aloiksi muutettuina, painettiin suomeksi ja ruotsiksi sekä jaettiin riittävä määrä kappaleita kokoajille. Sen ohessa kuvernööri oli valmistuttanut lääninmaanmittarinkonttorissa siellä löytyvien isonjaon-kirjain johdolla edeltä-käyvän tapaisen kadasterin, joka myös pidettiin kokoajan varalla kontrolliksi pinnan-alan tietoja arvosteltaessa. Erinäisessä kuulutuksessa 12 p:ltä seuraavaa Kesäkuuta, joka luettiin kirkkoissa, ilmoitettiin yleisölle, mitkä henkilöt itsekussakin kunnassa olivat ottaneet kokoamisen suorittaaksensa, ja kehoitettiin maanviljelijöitä mitä suurimmalla tarkkuudella antamaan tarpeelliset tiedot. Säännön kautta 8 §:n b kohdassa oli pidetty huolta siitä, ettei yksikään ainoa maalla henkikirjoihin pantu huonekunta jäisi kokoajilta huomaamatta sekä että niin muodoin torpparien ja mäkitupalaistenkin maanviljelys tulisi tiedustuksessa lukuun otetuksi.

Sen johdosta että useimmat kokoajat olivat ottaneet tuon toisevän toimen ilman maksotta suorittaaksensa, eivät kustannukset tiedustuksesta nousseet järin korkealle. Ne tekivät nimittäin:

Kaavaplankettien painamisesta	299 m:kaa	61 p:ää.
Palkintoja Henkikirjoittajille	800 „	— „
Lääninmaanmittarinkonttorissa valmistetusta maakirjarekistratuurista .	754 „	14 „
Kokoajille Karjalohjan, Karjan, Pukilan, Ruotsin-Pyhtään sekä osien Iitin ja Laptreskin kunnissa . .	1,332 „	42 „
Yhteensä 3,186 m:kaa 17 p:ää.		

Ennen kuin lähdemme seikkaperäistä tiliä tekemään tiedustuksen johtopäätöksistä, lienee paikallansa ensinnä lausua muutama sana näin koottujen aineitten yleisestä laadusta, siitä luottamuksesta, joka on niille omistettava, sekä siitä kokemuksesta, joka kokoamisen tapahtuessa ja sen kautta on voitettu vastaisten yhtäläisten yritysten suhteen.

Kuten ylhäällä mainitusta vih'osta *Aineita Suomen maanviljelytilastoon*, Taul. 1, siv. III, tarkemmin nähdään, on verrattain varsin vähäinen luku maatiloja Uudenmaan läänissä tullut mitatuksi viimeisinä 50 vuonna. Nuo lääninmaanmittarinkonttorin huostassa löytyvät isonjaon- ja muut kirjat lukevat alkunsa enimmiten 1700-luvulta, vieläpä muutammat sen edelliseltäkin vuosisadalta, ja ovat siitä syystä sekä liian vanhaksi käyneet antaaksensa mitään ta'attua selitystä nykyisistä viljely-oloista että myös ylimalkain varsin epäluotettavia ja toisinaan erehdyttäviäkin. Tähän tulee, että useat vanhat rälssitilat eivät koskaan ole geometrillisesti mitatut, niin ettei sekään vähäinen johto, jota vanhentunut maakirjarekistratuuri olisi saattanut tarjota, ollut niiden suhteen olemassa. Kokoajien sen vuoksi ei suinkaan ollut mikään helppo tehtävä, semmiinkin kuin ne monessa tapauksessa eivät voineet odottaa suurta apua tilanomistajilta, jotka usein eivät itse tietäneet kuinka paljon olivat kylväneet taikka saaneet, vielä vähemmin kuinka iso pelto heillä oli. Senpä tähden kokoajat pian huomasivat välttämättömäksi, ennen kuin lopullinen kirjaanpano tapahtui, matkustella ympäri kylissä ja joka paikassa itse hankkia tietoja oloista. Tämä tehtävä oli sekä toisevä että vaivaloinen, eipä ihmettä jos

yksi ja toinen siihen kyllästyi. Kuitenkin se vaan on kohtuullista kiitosta kun tässä mainitaan, että kaikkein useimmat niistä, jotka vapaa-ehtoisesti olivat ottaneet tuon vaikean kokoamisen toimeksensa, eivät vaikeuksia kammonneet, vaan suorittivat suoritettavansa vähentymättömällä uutteruudella.

Se kokemus, joka on saatu Uudenmaan läänissä pidetyn tiedustuksen kautta, näkyy kumminkin osottavan, että vapaa-ehtoisten apulaisten käyttäminen tilastollisten perustietojen kokoamisessa ei ole tarkoituksenmukaista eikä sen vuoksi pidäkään noudatettavaksi kehoitettaman vastedes ehkä tapahtuvissa yhtäläisissä tiedustuksissa muissa osissa maamme. On nimittäin huomattu, että nuo tällä tavalla koottut tiedot käyvät enemmän tai vähemmän epätäydellisiksi ja luotettavuuden sekä arvon suhteen keskenänsä kyllä paljon vaihtelevaisiksi. Nähtävää erilaisuutta tässä katsannossa huomataan jo yhdessä ja samassa kunnassa, missä kokoaminen eri kyläkunnissa on toimitettu eri henkilöin kautta, jotka kukin tavallansa ovat käsittäneet nuo kaavaplanketeissa esitellyt kysymykset. Tähän tulee, että itse tiedustuksen kontrollin ja valvomisen täytyy jossakin määrin höltyä, koska on asian laadun mukaista että suorakohtaisia käskyjä, joitten laiminlyöminen tuottaa edesvastausta, ei mielellään saata tulla kysymykseen vapaatahtoisesti ja ilman maksotta päälleotetuissa sitoumuksissa. Kun sisääntulleita aineita tarkastettaessa ja kokoon pantaessa vikoja ja erehdyksiä tavataan, täytyy vihdoin tarkastajan, tarpeellisen oikaisun saavuttamiseksi, kokonansa turvautua asianomaisten hyväntahtoisuuteen, jopa vielä lisäksi peljätä, että hän uudistettujen kyselemisten kautta katsotaan liian paljon väärinkäyttäneeksi samaa hyväntahtoisuutta.

Nyt mainitut hankaluudet ovat tosin ainoastansa vähemmän määrin käyneet huomattaviksi tiedustuksessa Uudella maalla. Täällä löytyi nimittäin suurempia takeita siitä, että tiedustus vapaa-ehtoisten apulaisten käyttämisellä menestyisi, kuin missään muussa Suomen läänissä. Melkeinpä sanoen joka kunnassa voi täällä tavata tieteellisesti ja käytännöllisesti oppineita maanviljelijöitä, jotka pelkästä asian harrastamisesta sitoutuivat tietoja kokoamaan, jota kuntien verrattain vähäinen laveus ja enemmän kehkiintyneet viljely-olot ynnä väestön enemmän edistynyt sivistys paitsi sitä helpotti.

Tiedustusta johti sen lisäksi mies, joka aikaisemmin Oulun läänin kuvernöörinä, ja nyt täällä, on hankkinut itsellensä suuria ansioita maamme tilaston suhteen ja jolla oli pitkä, koeteltu kokemus tilastollisten perustietojen kokoamisen mukavimmista keinoista ja välikappaleista. Ne vaillinaisuudet, jotka kumminkin tiedustusta rasittivat, olisivat epäilemättä monta vertaa suuremmassa määrässä ihnaantuneet niissä läänneissä, joilta nyt mainitut yrityksen toteuttamiseksi soveliaat olot puuttuivat. Uudenmaan läänissä saavutettu johtopäätös ei siis liene katsottava sen mitaksi, mitä vapaa-ehtoisten kokoajain kautta ylipäänsä taidetaan aikaan saada, vaan pikemmin siksi rajaksi, jonka luo muualla maassamme tätä tietä ei edes voi toivoa päästä, saaticka yli mennä.

Mitä tulee siihen luottamukseen, jota sopii omistaa noille tiedustuksen kautta Uudenmaan läänissä saavutetuille johtopäätöksille, saattanemme ilman erehdyksen pelvotta väittää, että nämät ylimalkain jommoisellakin uskollisuudella ilmaisevat olojen todellista laitaa. Kaikkein useimmissa tapauksissa kylvetyn maan pinnan-alat tosin eivät ole saadut suorakohtaisen mittauksen kautta, vaan kylvönmäärän laskeamisella; mutta tieteellisesti oppineelle ja paikallisiin oloihin perehtyneelle maanviljelijälle semmoinen lasku ei ole tarjonnut mitään vaikeutta. Milloin kylvönmäärästä ei ole voitu saada suorakohtaisia ja luotettavia tietoja omistajilta itsiltä, se on pantu kirjaan naapurien ja muiden uskottavien henkilöin ilmoitusta myöten sekä verrattua toisiin yhtä suuriin ja melkein yhtäläisellä tavalla hoidettuihin tiloihin. Usein kokoajat itse ovat paikoissa käyden koettaneet saada selkoa asioista eivätkä silloin ole kohdanneet mitään epäluuloa taikka vastahakoisuutta yhteisen kansan puolelta, joka päin vastoin mielellään on auttanut heitä heidän tutkimuksis- sansa ja mittauksissansa. Tällä ei suinkaan ole sanottu, ettei vikoja ja erehdyksiä erityisissä kohdin liene tehty; mutta muistuttamista on, että nämät viat luultavasti yhtä usein ovat olleet todellisia lukuja suuremmat kuin vähemmät ja sen vuoksi loppusummissa ovat jotensakin tasoittuneet. Pää-asia on, että itsekussakin erinäisessä tapauksessa on koetettu niin paljon kuin mahdollista osata todellisiin oloihin sekä oltu arvostelematta liian suureksi taikka liian vähäiseksi, eikä tässä suhteessa ole syytä epäillä asianomaisten tarkkatuntoisuutta ja hyvää tahtoa. Siihen suurempaan

tahi vähempään tarkkuuteen katsoen, jolla tiedot ovat annetut, kunnat muuten saatetaan jakaa seuraaviin neljään ryhmään:

1. Semmoisiin, joista tulleet tiedot ovat huomattaviksi ja luotettaviksi sekä ylipäänsä virheettömiksi. Näiden joukkoon kuuluu Pernaja, Ruotsin-Pyhtää, Iitti, Orimattila, Porvoo, Askola, Pukkila, Porneesi, Mäntsälä, Kellokosken ruukinseurakunta, Espoo, Wihti, Pyhäjärvi, Pusula, Kirkkonummi, Degerbyy, Inko, Snappertuuna, Siuntio, Karja, Pohja, Tammisaari, Tenhola ja Bromarvi;

2. Semmoisiin, joilla viljellystä pinnan-alasta on ollut täydellisiä tietoja, mutta joilta on puuttunut niitä joko koko pinnan-alasta taikka jostakin kolumneista „metsää“, „joutomaita“ sekä „teitä ja tontteja“: Artjärvi, Sipoo, Lohja, Nummi ja Karjalohja;

3. Semmoisiin, joissa erehdyksiä pinnan-alan tietoihin nähtävästi on päässyt sekä kylvönmäärä (esim. potaatien) usein on ilmoitettu kylvettyjen tymmyrin-alain verosta: Elimäki, Laptreski, Nurmijärvi ja Sammatti;

4. Semmoisiin, joista tiedot ovat vaillinaisia, siten että joko torpparien ja loisten maanviljelystä ei ole eritelty, taikka koko kyläkuntia toisinaan on yhteen pantu taikka myös yksityisiä maatiloja pois unhotettu: Anjala, Liljendaali, Elimäki, Helsinki ja Tuusula. Tähän luokkaan voidaan niin ikään lukea kaupungit (paitsi Tammisaari ja Hankoniemi).

Muistutettavaa on, että ylläseisova luokitus koskee kuntien suhteen saatuja loppusummia. Mitä yksityisiin tiloihin ja kyläkuntiin tulee, tietojen tarkkuus ja luotettavuus ovat jo yhdessä ja samassa kunnassa varsin vaihtelevaisia. Semmoisia, jotka tässä suhteessa täyttävät kaikkia kohtuullisia vaatimuksia, löytyy kaikissa kunnissa.

Jos tiedustuksen johtopäätöksiä verrataan niihin tietoihin, joita ennen on ollut olemassa Uudenmaan läänin tilojen aloista, tullaan seuraaviin summiin. *Aineita Suomen maanviljelytilastoon* nimisessä vih'ossa annettuja ilmoituksia myöten, jotka saatiin läänissä enemmän kuin puolentoista vuosisadan kuluessa toimitettujen reivausten ja mittausten kokoonpanemisella ja jotka tehdyn laskun mukaan voidaan katsoa vuoden 1787 oloja osottaviksi, teki läänin, sen nykyisillä rajoilla,

pelto ja peltomaa	100,221	tymmyrin-alaa, ja
niitty ja niittymaa	267,778	„ „

Yksityisissä kyläkunnissa ja yksityisillä tiloilla tapahtuneiden kahdenkertaisten mittausten johdolla laskettiin mainitussa teoksessa vuonna 1864.

pelto ja peltomaa ^{tekevän} . . . 198,271 tynnyrin-alaa
sekä niitty ja niittymaa ^{tekevän} 680,686 „ „ *).

Kuten näkyy, on ylläseisoviin numerolukuihin otettu sekä pelto ja niitty että peltomaa ja niittymaa. Että nämä nimitykset eivät kumminkaan ole täydellisesti yhtä-merkitseviä, tuskin tarvitsee erittäin muistuttaa. Muiden tarkempien tietojen puutteessa viimeksimainitut summat sentään ovat otaksutut likimäärin vastaaviksi Uudenmaan läänin nykyistä pellon ja niityn pinnan-alaa. Semmoisina ne myös, kun on oltu parempia vailla, ovat otetut muutamiin Tilastollisen Toimiston julkaisemiin teoksiin. Nykyinen tiedustus osottaa kuitenkin, että Uudenmaan läänissä vuonna 1875 oli viljelty

*) Vuoden 1869 jälkeen, jolloin edellämainittu vihko ulostuli, Uudenmaan läänin rajat ovat muutetut, siten että Kiskon pitäjä on luettu Turun ja Porin läänin sekä Hämeenlinnan läänin osa Orimattilan pitäjää yhdistetty Pernajan kihlakuntaan. Se vaikutus, jolla sanotut muutokset koskevat tässä laskettuihin summiin, ei kumminkaan ole järkeä suuri.

pelloksi 196,653 tynnyrin-alaa, ja
perattu niityksi 274,682 „ „

Niin muodoin huomataan, että edellinen, viljellyn maan laveutta koskeva lasku on ollut jotenkin oikea. Sitä vastoin se lasku, joka koski niityn pinnan-alaa, näkyy kyllä paljon erinneen todellisuudesta. Luonnolliset niityt ovat nimittäin tätä nykyä likimmiten yhtä laveat kuin noin 100 vuotta takaperin. Suhta niissä yksityisissä tiloissa, joidenka niittymaan karttuminen pantiin laskun perustukseksi, näkyy siis olleen kokonansa epäsäännöllinen. Seuraava rinnastuksen-asettaminen antaa muuten tilaisuutta tarkempaan itsekunkin kunnan tilojen alan keskinäiseen vertaamiseen, semmoisena kuin tämä ala vuonna 1866 saatiin maanmittauksen Ylihallituksessa löytyvistä geograffisista kartoista ja kertomuksista ja semmoisena, joksi se huomattiin nyt tapahtuneessa tiedustuksessa. Koska useat kunnat edellämainituissa karttakertomuksissa ovat toinen toisensa kanssa yhteenlasketut, noudatetaan vertauksen helpottamiseksi tässäkin samaa menetystapaa.

	Maanmittauksen Ylihallituksen karttakertomuksia myöten (1866).			Tiedustuksen mukaan (1876).		Kunkin 100 tynnyrin-alan suhteen sitä pinnan-alaa, joka löytyi edellämainittuna keskimääräisenä vuonna, on vuosittain karttunut.	
	<i>Superficie des terres cultivées selon les registres des arpenteurs.</i>			<i>Selon l'enquête (1876).</i>		<i>Accroissement pour cent.</i>	
	Mittausten keskimääräinen vuosi. <i>An moyen des arpentages.</i>	Peltoa ja peltomaata tynnyrin-alaa. <i>Terres labourables.</i>	Niittyä ja niittymaata tynnyrin-alaa. <i>Prairies naturelles.</i>	Peltoa tynnyrin-alaa. <i>Terres labourables.</i>	Luonnollista niittyä tynnyrin-alaa. <i>Prairies naturelles.</i>	Peltoa tynnyrin-alaa. <i>Terres labourables.</i>	Luonnollista niittyä tynnyrin-alaa. <i>Prairies naturelles.</i>
Inko ja Degerbyy	1780	2,640	9,840	4,641	10,058	0,79	0,02
Karja ja Snappertuuna	1780	3,249	10,200	4,648	10,367	0,47	0,01
Karjalohja ja Sammatti	1781	1,600 ?	4,000 ?	2,486	5,455	0,58	0,38
Pohja, Tammisaari ja Tammis. maaseur.	1793	1,994	5,992	4,260	6,230	1,37	0,04
Tenholta, Bromarvi ja Hankoniemi	1789	3,276	9,148	4,807	9,477	0,54	0,04
Espoo	1785	2,452	8,764	5,696	8,123	1,45	— 0,08
Kirkkonummi	1792	2,730	10,423	4,148	10,090	0,62	— 0,04
Siuntio	1791	3,152	8,794	5,066	9,199	0,71	0,05
Lohja ja Nummi	1785	4,737	11,517	8,175	13,086	0,80	0,15
Pusula	1793	1,389	4,645	2,837	6,329	1,21	0,43
Wihti	1789	4,275	10,770	6,929	13,185	0,71	0,26
Pyhäjärvi	1797	986	3,415	2,344	4,261	1,74	0,31
Porvoo, Pukkila, Askola ja Porneesi	1785	13,382	37,260	23,378	34,683	0,82	— 0,08
Helsingin pitäjä ja Helsingin kaupunki	1775	3,980	16,058	11,252	12,480	1,81	— 0,22
Mäntsälä	1783	3,355	10,995	10,630	15,327	2,33	0,42
Nurmijärvi	1771	2,420	8,109	6,016	10,462	1,41	0,28
Sipoo	1770	2,912	11,222	5,503	10,276	0,84	— 0,08
Tuusula	1773	1,754	6,818	4,878	10,186	1,73	0,48
Pernaja, Liljendaali ja Loviisa	1777	5,574	15,315	10,708	14,629	0,93	— 0,04
Laptreski	1790	3,870	9,263	7,623	7,711	1,12	— 0,19
Myrskylä	1789	1,709	4,061	4,401	4,356	1,81	0,09
Ruotsin-Pyhtää	1763	2,648	7,837	3,678	7,270	0,34	— 0,07
Elimäki ja Anjala	1792	6,142	15,171	12,565	16,201	1,24	0,08
Orimattila ynnä Artjärvi	1789	10,890	13,130	23,270	12,431	1,31	— 0,06
Iitti	1815	9,105	15,031	16,714	12,810	1,37	— 0,24
Yhteensä	1787	100,221	267,778	196,653	274,682	1,08	0,03

Ylläseisova taulu osoittaa, että viljely on astunut eteen päin verrattain suurimmat askeleet sisämaassa eli niissä kunnissa, jotka ovat etäällä merenrannasta. Iitin, Orimattilan, Myrskylän, Laptreskin, Mäntsälän, Nurmijärven, Tuusulan, Pyhäjärven ja Pusulan kunnissa on joka 100 tynnyrin-alan lisäksi sitä viljeltyä maata, jota edellisen vuosisadan lopulla löytyi, vuosittain karttunut runsaammin kuin 1 tynnyrin-ala. Rantapitäjissä sitä vastoin viljely ylimalkain on edistynyt paljoa hitaammin. Poikkeuksia tästä tekevät ainoastansa Helsingin ja Espoon pitäjät, joissa viljellyn maan verrattain suuri lisäytyminen epäilemättä on luettava Helsingin kaupungin läheisyyden tuottamaksi, joka loma-ajalla on tavallisesta pikkukaupungista muodostunut läänin ja Suomen etevimmäksi kaupungiksi. Tietty on, että semmoisen keskikohdan läheisyys suuressa määrässä on muuttanut ympäröivien paikkojen ulkomuotoa ja viljely-oloja. Mitä muihin rantapitäjiin sen sijaan koskee, lienee selitys näiden verrattain vähäiseen viljelynlisäykseen haettava osittain huonommassa, vuorilla ja kallioilla täytetyssä maassa, osittain siinäkin, että toiset vähemmän vaivaloiset ja enemmän tuottavaiset askareet, esim. merenkulku ja kalastus, ovat vierottaneet väestön mieltä uutisviljelyksistä.

Mitä Uudenmaan läänin niittyjen pinnan-alaaan tulee, saadaan tiedustuksesta, kuten jo mainittiin, se merkillinen joh-

topäätös, että sanottu pinnan-ala noin yhden vuosisadan kuluessa likimmiten on pysynyt muuttumatta. Ei ainoassakaan kunnassa niittumaa ole suuremmassa määrässä karttunut, muutamissa se on yksin vähentynytkin. Tämä asian laita valaisee epäilemättä tavallansa sen lavian maanviljelyksen laatua, joka viime aikoihin saakka on vallinnut läänissä. Jyväskylän viljely on levinnyt kolmekymmentäkuusi kerta suuremmassa suhteessa kuin heinäkasvien viljeleminen. Tämän ohessa kuitenkin pitää muistaa, että niitynviljely sisällisessä suhteessa on parantunut sekä että peltojen pinnan-alaaan tätä nykyä myös kuuluu viljeltyjä niittyjä, joiden laveus tekee enemmän kuin 20,000 tynnyrin-alaa, mikä ei ollut laita 100 vuotta takaperin. Erittäin mainittakoon, kuinka juuri useilla niistä kunnista, joidenka niittyjen pinnan-ala on vähentynyt sen suhteen mitä karttakertomukset sisältävät, on jotenkin paljo viljeltyjä niittyjä. Helsingin pitäjässä esim. oli enemmän kuin 3,200 tynnyrin-alaa viljeltyä maata kylvetty heinäkasveilla, Orimattilassa ja Artjärvellä enemmän kuin 2,000, Porvoon pitäjässä ynnä sen kappeleissa lähes 2,000, Espoon pitäjässä yli 1,300 j. n. e. Äskennämainittu epäsuhta pellon ja niityn karttumisen välillä tulee tämän kautta tosin jossakin määrin vähennetyksi, vaikka ei suinkaan kumotuksi.

Nyt puheen-alaisia asianhaaroja muuten tarkemmin valaistaan jällempänä.

1. Yleinen katsaus Uudenmaan läänin tilojen pinnan-alaaan.

Kuten jo edellä mainittiin, ne tiedot, jotka tiedustuksessa saatiin, tilojen koko pinnan-alasta ovat monessa tapauksessa olleet vaillinaisia, varsinkin sentähden, että metsämaan ja joutomaiden pinnan-alaa usein ei ole voitu tarkoin määrätä. Niitä sittemmin Tilastollinen Toimisto tosin on joksikin osaksi täydellisentänyt nykyisen kamarineuvoksen Claës Nyberg'in 1840-luvulla ulosantamien geografillisten, Uudenmaan läänin pitäjää koskevien kertomusten joh-

dolla, mutta niistä ei kumminkaan käy sanominen, että ne täsmälleen vastaisivat todellisia oloja. Sitä tarkoitusta varten kuin ne ovat kootut, eli viljellyn maan, niityn, metsän ja joutomaiden keskinäisen suhdan selville-saamista varten, niitä kuitenkin sopinee katsoa riittäviksi. Tämä suhta muodostuu joka kunnassa siksi kuin seuraava taulu likemmin osottaa.

Divisions du territoire du gouvernement de Nyland en 1876.

Kunnan nimi. <i>Communes.</i>	Tilojen koko pinnan- ala. <i>Territoire total.</i>	Siitä — <i>Étendue totale.</i>					Prosenttina tilojen koko pinnan-alasta. <i>Étendue proportionnelle.</i>				
		Tontteja ja teitä. <i>superficies bâ- ties et voies.</i>	Viljeltyä maata. <i>Terres labou- rables.</i>	Luonnollisia niittyjä. <i>Prairies natu- relles.</i>	Hyödyllistä metsämaata. <i>Bois et forêts.</i>	Viljelemättö- miä maita ja joutomaita. <i>Terres incultes.</i>	Tontteja ja teitä. <i>superficies bâties et voies.</i>	Viljeltyä maata. <i>Terres labou- rables.</i>	Luonnollisia niit- tyjä. <i>Prairies naturelles.</i>	Hyödyllistä met- sämaata. <i>Bois et forêts.</i>	Viljelemättömiä maita ja jouto- maita. <i>Terres incultes.</i>
		Tynnyrin-ala.									
Kaupunkieja.											
Helsinki	3,446,00	574,00	735,00	—	978,00	1,159,00	16,66	21,33	—	28,38	33,63
Porvoo	908,76	140,00	321,46	152,30	278,00	17,00	15,41	35,37	16,76	30,59	1,87
Loviisa	2,931,00	100,00	307,13	160,00	2,061,00	302,87	3,41	10,48	5,46	70,32	10,33
Tammisaari	1,106,55	15,62	197,25	133,54	548,30	211,84	1,41	17,83	12,07	49,55	19,14
Hankoniemi	568,66	34,12	0,64	14,43	440,37	79,10	6,00	0,11	2,54	77,44	13,91
Summa	8,960,97	863,74	1,561,48	460,27	4,305,67	1,769,81	9,63	17,43	5,14	48,05	19,75
Maaseurakuntia.											
Inko	48,454,30	309,70	2,945,08	6,656,99	27,380,63	11,161,90	0,64	6,08	13,74	56,50	23,04
Degerbyy	17,219,62	183,09	1,696,29	3,400,55	7,323,16	4,616,53	1,06	9,85	19,75	42,53	26,81
Karja	32,614,93	246,85	2,730,49	5,812,62	21,053,57	2,771,40	0,76	8,37	17,82	64,55	8,50
Snappertuuna	31,942,14	242,74	1,917,31	4,554,57	15,385,07	9,842,45	0,76	6,00	14,26	48,17	30,81
Karjalohja	24,212,31	134,92	1,783,41	3,224,22	16,823,91	2,245,85	0,56	7,37	13,32	69,48	9,27
Sammatti	11,985,21	95,25	702,44	2,230,18	7,798,77	1,158,57	0,80	5,86	18,60	65,07	9,67
Pohja	42,598,65	217,34	3,350,42	4,027,82	31,124,17	3,878,90	0,51	7,87	9,45	73,06	9,11
Tammisaaren maaseurak.	24,702,82	140,52	712,72	2,068,72	14,521,03	7,259,83	0,57	2,89	8,37	58,78	29,39
Tenhola	57,391,39	289,20	3,483,74	5,915,64	39,427,21	8,275,60	0,50	6,07	10,31	68,70	14,42
Bromarvi	38,511,54	307,26	1,322,17	3,547,42	24,577,73	8,756,96	0,80	3,43	9,21	63,82	22,74
Espoo	58,757,05	231,32	5,696,34	8,123,31	36,789,65	7,916,43	0,39	9,70	13,83	62,61	13,47
Kirkkonummi	63,305,02	339,89	4,148,16	10,089,43	38,743,86	9,983,68	0,54	6,55	15,94	61,20	15,77
Siuntio	48,393,63	175,75	5,066,08	9,199,07	31,120,55	2,832,18	0,36	10,47	19,01	64,31	5,85
Lohja	49,739,92	548,40	5,014,44	7,558,67	33,569,62	3,048,79	1,10	10,09	15,20	67,49	6,12
Nummi	36,043,33	153,21	3,160,96	5,527,37	24,798,64	2,403,15	0,42	8,77	15,34	68,80	6,67
Pusula	46,452,27	237,97	2,836,89	6,329,16	29,705,20	7,343,05	0,51	6,11	13,62	63,95	15,81
Wihti	98,366,49	542,87	6,929,25	13,185,06	65,445,16	12,264,15	0,55	7,04	13,39	66,53	12,49
Pyhäjärvi	44,376,92	182,31	2,344,09	4,261,10	29,125,87	8,463,55	0,41	5,28	9,60	65,64	19,07
Porvoon maaseurakunta	117,064,35	565,31	12,178,91	19,266,34	73,555,48	11,498,31	0,48	10,41	16,46	62,83	9,82
Pukkila	27,054,00	116,62	3,867,43	3,923,76	16,855,70	2,290,49	0,43	14,30	14,50	62,30	8,47
Askola	37,687,37	370,99	4,186,18	6,409,64	23,249,30	3,471,26	0,98	11,11	17,01	61,69	9,21
Porneesi	29,253,23	129,44	2,823,73	4,930,88	19,740,36	1,628,82	0,44	9,65	16,86	67,48	5,57
Helsingin maaseurakunta	69,536,10	511,57	10,516,83	12,480,33	40,687,17	5,340,20	0,74	15,12	17,95	58,51	7,68
Mäntsälä	116,514,80	481,18	10,629,64	15,327,29	76,600,25	13,476,44	0,42	9,12	13,15	65,74	11,57
Nurmijärvi	106,724,88	341,00	6,015,59	10,462,05	75,987,83	13,918,41	0,32	5,64	9,80	71,20	13,04
Sipoo	63,958,80	116,79	5,502,53	10,275,61	40,651,14	7,412,73	0,18	8,60	16,07	63,56	11,59
Tuusula	52,815,81	610,48	4,878,31	10,186,39	34,613,83	2,526,80	1,16	9,24	19,28	65,54	4,78
Pernaja	81,064,19	523,22	7,175,08	11,824,22	55,455,12	6,086,55	0,65	8,85	14,59	68,41	7,50
Liljendaali	19,088,78	138,47	3,225,90	2,645,12	11,882,63	1,196,66	0,73	16,90	13,86	62,25	6,26
Laptreski	62,716,98	293,59	7,622,70	7,710,47	40,399,69	6,690,53	0,47	12,15	12,29	64,42	10,67
Siirretään	1,558,546,83	8,777,25	134,463,11	221,154,00	1,004,392,30	189,760,17					

Kunnan nimi. <i>Communes.</i>	Tiljojen koko pinnan- ala. <i>Territoire totale.</i>	Siitä — <i>Etendue totale.</i>					Prosenttina tilojen koko pinnan-alasta. <i>Etendue proportionnelle.</i>				
		Tontteja ja teitä. <i>Superficies bâties et voies.</i>	Viljeltyä maata. <i>Terres labourables.</i>	Luonnollisia niittyjä. <i>Prairies naturelles.</i>	Hyödyllistä metsämaata. <i>Bois et forêts.</i>	Viljelemättö- miä maita ja joutomaita. <i>Terres incultes.</i>	Tontteja ja teitä. <i>Superficies bâties et voies.</i>	Viljeltyä maata. <i>Terres labourables.</i>	Luonnollisia niittyjä. <i>Prairies naturelles.</i>	Hyödyllistä metsämaata. <i>Bois et forêts.</i>	Viljelemättömiä maita ja joutomaita. <i>Terres incultes.</i>
		T y n n y r i n - a l a a .									
Siirretty	1,558,546,83	8,777,25	134,463,11	221,154,00	1,004,392,30	189,760,17					
Myrskylä	38,098,37	116,32	4,401,42	4,355,52	22,747,18	6,477,93	0,31	11,55	11,43	59,71	17,00
Ruotsin-Pyhtää	48,916,14	337,70	3,677,91	7,270,31	31,859,38	5,770,84	0,69	7,52	14,86	65,13	11,80
Anjala	29,090,30	292,89	3,128,75	4,076,51	19,852,43	1,739,72	1,01	10,76	14,01	68,24	5,98
Elimäki	73,662,83	363,54	9,436,68	12,124,30	46,863,88	4,874,43	0,49	12,81	16,46	63,62	6,62
Iitti	208,982,91	581,54	16,713,73	12,809,80	137,428,73	41,449,11	0,28	8,00	6,13	65,76	19,83
Artjärvi	33,660,69	137,39	6,714,61	2,381,44	19,326,70	5,100,55	0,41	19,95	7,07	57,42	15,15
Orimattila	114,639,32	580,10	16,555,78	10,050,01	73,363,31	14,090,12	0,51	14,44	8,77	63,99	12,29
Summa maaseurak.	2,105,597,39	11,186,73	195,091,99	274,221,89	1,355,833,91	269,262,87	0,53	9,27	13,02	64,39	12,79
Summa koko lääni	2,114,558,36	12,050,47	196,653,47	274,682,16	1,360,139,58	271,032,68	0,57	9,31	12,98	64,32	12,82

Ylläseisoviin pinnan-alan tietoihin ei ole luettu sitä pinnan-alaa, jonka järvet ja joet eli vedet ylimalkain täyttävät. Tämän kautta tasoittuu melkeässä määrässä se eroitus, joka löytyy tiedustuksen, itseksin kunnan tilojen koko pinnan-alaa koskevien, summien ja maanmittarien karttakertomuksista saatujen summien välillä *). Että sentään eroitus, joka parissa yksinäisessä tapauksessa nousee 10 prosenttiin saakka, jopa vähä sen ylikin, jääpi kummankin välille, ei kuitenkaan liene, siltä osalta kuin se ei käy selväksi kuntien muutetuista rajoista, ehdottomasti luettava tiedustuksen

*) Ks. Suomenmaan Virallinen Tilasto III, Aineita Suomen maanviljelytilastoon. Helsingissä 1869 taul. 1.

viaksi. Suuri osa niitä vanhempia mittauksia, joihin karttakertomukset perustuvat, on nimittäin sangen epäluotettava. Mitä sen jälkeen koskee kolumniin „Tontteja ja teitä“ on, kuten jo ennen muistutettiin, esissä pidettävä, että tiedot tästä ovat sisään tulleet epätäydellisesti useista kunnista, esim. Sipoosta, josta semmoisia puuttuu useinten tilojen suhteen. Että ne kuitenkin tästä vaillinaisuudestaan huolimatta ovat otetut edelläseisovaan tauluun, on tapahtunut sentähden, että nykyinen vihko on tilinteko maanviljelyntiedustuksesta, jonka kaikki johtopäätökset, nekin siis, jotka ovat huomattut enemmän tai vähemmän epäluotettaviksi, ovat olleet esiin tuotavat. Muuten seuraavien kolumnien numerot, kuten ilmeistä on, ovat taulun tärkein osa.

2. Viljeltyä maata.

Viljelty maa sisältää, kuten taulusta nähdään, 196,653,47 tynnyrin-alaa eli lähes kymmenennen osan (9,31 %) läänin koko pinnan-alasta. Uudenmaan läänin vähäiseen laveuteen sekä ylimalkain yhtäläiseen ilman-alaan ja luonnonlaatuun katsoen olisit valmis otaksumaan, että viljely-olot läänin eri kunnissa eivät näytä aivan suurta keskinäistä erilaisuutta sekä että niin muodoin paikkakunnalliset poikkeukset vastamainitusta prosenttiluvusta lienevät vaan vähäpätöisiä. Silmäys siihen kolumniin, joka tässä ylhäällä ilmoittaa viljellyn maan suhdetta tilojen koko pinnan-alaan itsekussakin kunnassa, osottaa kuitenkin, että tuommoinen otaksuminen ei likimainkaan pidä ryhtiä sekä että viljeltyt maat päin vastoin hyvin epätasaisesti jakaantuvat koko pinnan-alan suhteen. Sillä välin kuin esim. Tammisaaren maaseurakunnassa ja Bromarvissa maan joka 100 tynnyrin-alan suhteen tulee ainoastansa 2,89 à 3,43 tynnyrin-alaa viljeltyä maata, tulee Helsingin pitäjäässä saman pinnan-alan suhteen enemmän kuin 15, Liljendalissa enemmän kuin 16 ja Artjärvellä lähes 20 tynnyrin-alaa. Viimeksimainitussa kunnassa viljelty maa siis täyttää verrattain melkein seitsemän kertaa suuremman pinnan-alan kuin ensinmainitussa. Yleisesti sopii päättää, että maanviljelys siinä osassa Uudenmaan läänin, joka sijaitsee itäpuolella Vantaan jokea, on enemmän levinnyt kuin osassa länsipuolella samaa jokea. Maan joka 100 tynnyrin-alan suhteen löytyy edellisessä lähes 12, jälkimäisessä sitä vastoin ainoastansa 7 tynnyrin-alaa viljeltyä maata. Tosin luetaan parissa itäisessä kunnassa viljellyn maan nimitykseen myös „viljelyn alaisia, mutta ei koskaan lannoitettuja kauramaita“; vaan tämä asianhaara ei yksinänsä hetikään riitä selittämään tuota suurta viljely-olojen erilaisuutta läänin molemmissa puoliskoissa. Tämä erilaisuus tulee epäilemättä etupäässä maapinnan erilaisesta luonnollisesta laadusta. Koko läntisen Uudenmaan läpi Hyvinkäältä Hankoniemeen saakka kulkee jotenkin leveä ja viljeltäväksi varsin vähän sovelias hietaharjanne (Lohjan selkä), ja saman osan Uudenmaan pinta on muuten täytetty vuoriselänteillä sekä sen merenrannikko ja laeva saaristo autioilla kallioilla. Ingossa, Degerbyyssä, Snappertuunassa, Tammisaaren maaseu-

rakunnassa ja Bromarvissa noin neljäs osa koko maan pinnasta on joutomaita, ja merenrannalla löytyy tiloja, joissa tuskin on muuta kuin vettä ja vuoria. Uudenmaan itäosassa maa sen sijaan on vähemmin vuorista, sen läpi juoksee pohjasta etelään jokia, joiden rannat molemmin puolin sisältävät peltoja ja viljeltäviä kenttiä, ja merenrannikotkin ovat täällä verrattain suloisempia. Todistuksen maan eri laadusta Uudenmaan läänin kunnassakin puoliskossa antavat myös joutomaat. Läntisessä puoliskossa nämät suurimmaksi osaksi ovat vuoria; itäisessä puoliskossa sen sijaan joutomaat eivät yksistänsä ole luonnon luomia, vaan melkeäksi osaksi surullisia näytteitä ihmisen omasta toimesta. Se erityinen luokka viljelemättömiä maita, joka on „autiona olevia kauramaita“ ja josta Uudenmaan länsi-osassa ei löydy monta jälkeä, alkaa kuta enemmän lähestymme Kyminjokea käydä yhä tärkeämmäksi puoleksi joutomaiden koko pinnan-alassa. Orimattilassa ja Myrskylässä tekevät autiona olevat kauramaat enemmän kuin 10% joutomaista, Artjärvellä 28%, Elimäellä 38% ja Anjalassa yli 80%.

Viljelytavankin suhteen ilmaantuu sangen paljon eroavaisuutta eri kuntien välillä, ja tässäkin huomataan läänin läntisimmät ja itäisimmät osat jyrkimmiksi vastakohtiksi. Läntisissä kunnissa viljely kahdessa osassa on harvoilla poikkeuksilla yleinen. Karjan pitäjässä ilmoitettiin 238 tilaa viljellyksi kahdessa ja 8 kolmessa osassa, Snappertuunassa 150 kahdessa ja 4 kolmessa osassa, Karjalohjalla 161 kahdessa ja 4 kolmessa osassa, Sammatissa 90 kahdessa ja 2 kolmessa osassa, Tenholassa 227 kahdessa ja 2 kolmessa osassa, Bromarvissa 171 kahdessa eikä yhtään kolmessa osassa j. n. e. Sen sijaan asian laita Uudenmaan itäisissä kunnissa miltei ole päinvastainen. Niin esim. löytyi Iitin pitäjäässä 422 tilaa viljeltynä kahdessa ja 461 kolmessa osassa, Elimäellä 37 kahdessa ja 286 kolmessa osassa ja Anjalassa 5 kahdessa sekä 115 kolmessa osassa. Niistä 19,753 maanviljelyksestä Uudenmaan läänissä, joista tietoja viljelytavan suhteen on saatu tiedustuksen kautta*), oli 6,789

*) Nämä tiedot eivät ole täydellisiä, vaan ovat jääneet antamatta useista tiloista.

jaettu kahteen osaan; 2,597 kolmeen osaan, 81 neljään osaan ja 408 vuoroviljelykseen. Muut 878 oli loisten ja mäkitypalaisten pikku potaattimaita, joita kylvetään joka vuosi. Vuoro- ja koppeliviljelys on, kun poikkeukset, jotka eivät ole erittäin lukuisat, jätetään laskuun ottamatta, toimeen pantu ainoastaan herrastaloissa. Enimmin levinnyt se on

Helsingin pitäjässä, jossa 63 tilaa sillä tavoin viljellään. Muissakin kunnissa Helsingin kaupungin ympärillä vuoroviljelystä verrattain paljo harjoitetaan. Espoon pitäjässä luettiin 18, Kirkkonummen pitäjässä 15, Tuusulassa 21, Wihdin pitäjässä 24, Sipoon pitäjässä 15, Mäntsälässä 18 ja Porvoon pitäjässä 27 tilaa, joissa tämä viljelytapa oli toi-

Repartition du territoire agricole du

Kunnan nimi. <i>Communes.</i>	Viljojen maa. <i>Terres labourables.</i>	Puu- ja kylvä- taloja. <i>Jardins.</i>	Peltoa, kylvetty —				
			Vehnällä. <i>Froment.</i>	Rukiilla. <i>Seigle.</i>	Ohralla. <i>Orge.</i>	Kauralla. <i>Avoine.</i>	Tattorilla. <i>Sarrasin.</i>
			T y n n y r i n				
Kaupunkieja.							
Helsinki	735,00	544	—	2,60	2	7,40	—
Porvoo	321,48	20	—	105,	30	40	—
Loviisa	307,13	50	0,10	23,33	4,20	24	—
Tammisaari	197,25	—	—	36,40	—	20,80	—
Hankoniemi	0,64	0,12	—	—	—	—	—
Summa	1,561,48	614,12	0,10	167,33	36,20	92,20	—
Maaseurakuntia.							
Inko	2,945,08	7,30	15,59	993,17	73,58	540,26	—
Degerby	1,696,29	4,03	9,84	572,72	51,71	259,10	—
Karja	2,730,49	22,41	22,40	1,058,05	66,55	272,97	—
Snappertuuna	1,917,31	17,01	18,04	581,07	51,05	212,78	0,80
Karjalohja	1,783,41	5,34	25,85	637,03	52,14	115,62	—
Sammatti	702,44	1,71	6,50	284,79	17,11	35,84	—
Pohja	3,350,42	28,21	32,51	886,00	112,65	486,48	2,86
Tammisaaren maaseurakunta	712,72	7,72	3,39	233,58	22,50	45,27	0,03
Tenholia	3,483,74	19,84	22,13	1,153,43	135,45	382,79	—
Bromarvi	1,322,17	9,43	2,04	527,32	32,23	76,87	—
Espoo	5,696,34	53,46	19,42	1,163,97	159,08	1,130,66	—
Kirkkonummi	4,148,16	39,59	26,61	1,259,85	146,05	707,94	—
Siuntio	5,066,98	31,66	44,27	1,671,55	121,03	668,16	—
Lohja	5,014,44	66,13	42,52	1,605,96	144,94	466,98	—
Nummi	3,160,96	6,56	32,97	1,145,15	189,60	331,28	0,15
Pusula	2,836,89	7,24	19,15	1,019,60	165,10	267,79	—
Wihti	6,929,25	40,81	40,13	2,176,53	202,31	981,34	—
Pyhäjärvi	2,344,09	2,68	1,93	625,19	95,14	226,22	0,09
Siirretään	55,840,28	371,13	385,29	17,594,96	1,838,22	7,208,55	3,93

meen pantu. Erityistä huomiota ansaitsee Orimattilan pitäjäs, joka myös toimessa kansansivistyksen hyväksi on tehnyt itsensä tunnetuksi reippaan edistymisen kautta. Täällä vuoroviljelys on toimeen pantu 6 herrasmiesten hallitsemassa talossa, 53:ssa talonpoikain hallitsemassa tilassa sekä 2 torpassa, jota paitsi yhdeksällä talonpoikaistalolla ja yhdeksällä

torpalla oli tilukset jaetut neljään osaan. Runsaammin kuin 10 prosenttia sikäläisistä maataloista oli siis ruvennut käyttämään tuotua uutta, niinsanottua järjestistä maanviljelystä.

Seuraava taulu osoittaa tarkemmin, mitenkä viljeltyä maa oli jaettu itsekussakin kunnassa sekä kuinka monta tynnyrin-alaa siitä oli kylvetty allamainituilla jyvänlajeilla.

gouvernement du Nyland 1875.

t ä

Superficie cultivée

Sekulilla y. m.
Blé mûr.

Herneillä ja pavuilla.
Pois et fèves.

Potaateilla.
Pommes de terre.

Naurilla ja jamulla jauri-kasveilla.
Raves et racines.

Hiirenherneillä.
Vesce.

Pellavalla.
Lin.

Hampulla.
Chanvre.

Heinäillä y. m.
Prairies artificielles.

Kesantona.
Jachères.

a l a a.

—	—	61	56	—	—	—	62	—
6	8	40	3	—	—	—	7	62,46
—	—	203,50	2	—	—	—	—	—
1,80	2,75	38,90	—	—	—	—	57,75	38,85
—	—	0,32	—	—	—	—	—	—
7,80	10,75	343,92	61,00	—	—	—	126,75	101,31
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	22,29	273,15	0,53	—	13,54	0,29	0,42	1,004,96
14,31	18,95	122,09	1,38	—	9,51	0,06	34,33	598,26
5	30,55	148,86	4,02	1	20,41	0,14	27,26	1,050,87
2,97	15,26	191,87	4,24	1,03	16,41	0,22	202,50	602,06
3,43	23,41	114,64	1,02	—	9,43	1,92	7,44	786,14
—	2,53	37,87	0,19	—	7,29	0,64	—	307,95
34,78	38,14	198,89	22,12	1,55	16,08	0,18	546,93	943,04
—	6,53	108,67	1,10	—	3,09	0,14	91,81	188,89
1,84	23,78	211,26	5,03	0,43	24,42	0,72	417,67	1,081,95
—	3,91	109,49	7,74	2,00	9,32	0,16	72,04	469,62
16,07	56,47	477,12	9,33	3,33	3,93	8,50	1,332,28	1,262,72
0,50	73,65	408,92	5,50	1,03	22,34	0,29	206,19	1,249,70
22,70	89,91	306,62	3,73	2,80	35,33	—	375,08	1,693,24
3,35	96,53	359,89	1,40	0,13	35,68	1,72	509,26	1,679,85
4,65	63,89	196,49	2,78	0,69	32,40	1,40	29,80	1,123,15
—	45,91	231,08	1,99	—	45,89	0,64	42,63	989,87
71,49	134,40	402,99	15,25	6,97	52,45	0,81	539,31	2,264,46
5,31	34,78	132,98	6,42	3,09	22,18	1,02	104,76	1,082,30
186,40	780,91	4,032,88	93,77	24,05	379,70	18,85	4,539,71	18,382,13

		S i i -					
Kunnan nimi. <i>Communes.</i>	Viljeltyä maata. <i>Terr. labourées.</i>	Puu- ja Ryyti- taloja. <i>Jardins.</i>	Peltoa, kyivetty —				
			Vehnällä. <i>Froment.</i>	Rukiilla. <i>Seigle.</i>	Ohralla. <i>Orge.</i>	Kauralla. <i>Avoine.</i>	Tattarilla. <i>Sarrasin.</i>
			T y n n y r i n -				
Siirretty	55,840,28	371,13	385,29	17,594,96	1,838,22	7,208,33	3,93
Porvoon maaseurakunta	12,178,91	81,37	42,44	3,573,56	476,97	1,957,73	0,28
Pukkila	3,867,43	2,29	23,40	949,84	118,21	807,92	0,50
Askola	4,186,18	6,58	21,04	1,433,11	168,94	753,73	—
Porneesi	2,823,73	4,13	18,05	772,33	96,23	536,47	—
Helsingin maaseurakunta	10,516,83	87,49	32,74	1,686,90	437,84	2,334,63	—
Mäntsälä	10,629,64	23,57	54,67	2,478,23	423,89	2,268,22	0,15
Nurmijärvi	6,015,39	18,63	9,23	1,903,42	289,44	1,005,89	—
Sipoo	5,502,33	22,97	20,74	1,606,26	249,61	867,73	—
Tuusula	4,878,31	36,39	13,20	1,205,03	248,63	1,026,42	—
Pernaja	7,175,08	50,39	37,74	2,213,32	326,78	994,88	3,32
Liljendaali	3,225,90	12,82	15,63	787,04	121,52	612,93	—
Lapteski	7,622,70	19,69	40,99	2,071,48	296,08	1,405,13	—
Myrskylä	4,401,42	6,92	16,17	1,171,24	202,13	749,78	—
Ruotsin-Pyhtää	3,677,91	15,67	11,95	1,130,96	195,59	671,55	—
Anjala *)	3,128,75	17,33	13,70	496,20	211,39	1,013,12	—
Elimäki	9,436,68	22,10	27,45	1,518,03	607,37	3,031,91	—
Iitti	16,713,73	14,63	24,70	4,231,77	958,98	3,119,46	0,70
Artjärvi	6,714,61	18,97	13,04	1,296,74	292,89	1,322,13	—
Orimattila	16,555,78	22,48	57,46	3,455,47	755,41	3,703,23	0,01
Summa	195,091,99	855,48	878,73	51,576,11	8,316,12	35,391,27	8,89
Yhteensä kaupungeissa	1,561,48	614,12	0,10	167,33	36,20	92,20	—
Koko summa	196,653,47	1,469,60	878,83	51,743,44	8,352,32	35,483,47	8,89

*) Tämän kunnan viljeltyyn maahan on luettu 337 tynnyrin-alaa „viljelyn alaisia, mutta ei koskaan lannoitettuja kauramaita,“ jotka eivät

t ä								
Superficie cultivee								
Sekunilla y. m. <i>Blé mélé.</i>	Herneillä ja pavulla. <i>Pois et fèves.</i>	Potaateilla. <i>Pommes de terre.</i>	Naurilla ja muilla juuri- kasveilla. <i>Raves et ra- cines.</i>	Hiirenher- neillä. <i>Vesce.</i>	Pellavalla. <i>Lin.</i>	Hampulla. <i>Chanvre.</i>	Heinällä y. m. <i>Prairies artifi- cielles.</i>	Kesantoma. <i>Jachères.</i>
a l a a .								
186,40	780,91	4,032,68	93,77	24,05	379,70	18,85	4,539,71	18,382,13
15,12	150,05	600,27	7,71	12,82	47,09	0,06	1,403,75	3,809,67
14,40	61,32	83,11	0,37	—	16,91	0,04	138,74	1,650,38
54,88	62,80	113,07	1,39	0,99	18,69	—	85,25	1,465,69
20,13	37,24	85,70	1,89	14,00	13,97	—	369,22	854,37
51,50	75,11	901,89	7,92	17,86	11,13	0,25	3,252,86	1,618,71
19,13	69,97	325,16	3,89	7,50	45,80	0,13	1,680,58	3,228,73
2,31	103,30	421,06	1,53	5,66	48,13	0,96	453,99	1,752,04
12,12	102,49	357,66	3,00	9,74	36,12	—	665,72	1,548,37
5,50	41,90	303,44	0,10	2,00	21,70	0,70	741,49	1,231,90
16,40	120,98	306,20	5,68	8,13	23,11	0,03	714,29	2,353,63
21,88	38,04	104,43	2,25	1,19	10,83	—	324,51	1,172,83
67,71	173,55	186,63	2,50	9,47	51,37	—	472,68	2,826,30
13,70	76,46	118,39	1,02	22,80	10,85	—	318,33	1,693,63
83,06	26,30	140,09	1,78	—	16,91	—	235,48	1,148,57
44,91	24,67	79,19	5,10	15,76	17,47	—	303,00	549,91
236,63	81,24	223,42	0,25	159,25	38,34	—	1,737,94	1,753,15
119,78	310,13	404,19	11,51	37,55	108,27	10,38	1,081,30	6,280,36
110,52	153,08	99,27	1,60	—	28,93	0,03	696,74	2,680,67
105,39	348,64	375,05	27,73	3,15	80,22	—	1,351,18	6,270,56
1,201,47	2,838,18	9,261,10	180,99	351,92	1,025,54	31,43	20,566,36	62,276,40
7,80	10,75	343,92	61,00	—	—	—	126,75	101,31
1,209,27	2,848,93	9,605,02	241,99	351,92	1,025,54	31,43	20,693,11	62,377,71

kumminkaan löydy pelloin päällekirjoituksen alla. Tästä tulee erotus viljellyn maan koko summan ja erityisten kolumnien välillä.

Helpottaaksemme maanviljelyn laadun vertaamista yksityisissä paikoissa, otamme tähän vielä allaseisovan taulun, joka näyttää prosenttisuhteen eri jyvälajeja varten viljelty-

jen alojen välillä, eli toisin sanoen sen tavan, jolla sata tynnyrin-alaa viljeltyä maata keskimäärin on jaettu itekusakin kunnassa.

	Puu- ja ryht- tärhoja. Jardins.	Vehnä. Froment.	Ruis. Sergle.	Ohra. Orgé.	Kaura. Avoine.	Tattaria. Sarrasin.	Sekula. Blé mélé.	Hienetä ja papuja. Pois et fèves.	Potatit. Pommes de terre.	Nauri ja muita juurikasveja. Raves et racines.	Hiirenherneitä. Vese.	Pelavaa. Lin.	Hampua. Chauvre.	Hienetä ja rehnä- veja. Praines artificiel- les.	Kesantona. Jach res.
Kaupungeita.															
Helsinki	74,01	—	0,35	0,27	1,01	—	—	—	8,30	7,62	—	—	—	8,44	—
Porvoo	6,22	—	32,66	9,33	12,44	—	1,87	2,49	12,44	0,93	—	—	—	2,18	19,44
Loviisa	16,28	0,03	7,60	1,37	7,81	—	—	—	66,26	0,65	—	—	—	—	—
Tammisaari	—	—	18,45	—	10,54	—	0,92	1,39	19,72	—	—	—	—	29,28	19,70
Hankoniemi	18,75	—	—	—	—	—	—	—	81,25	—	—	—	—	—	—
Summa	39,33	0,01	10,72	2,32	5,90	—	0,50	0,69	22,03	3,90	—	—	—	8,11	6,49
Maaseurakuntia.															
Inko	0,25	0,53	33,72	2,50	18,35	—	—	0,76	9,27	0,02	—	0,46	0,01	0,01	34,12
Degerbyy	0,23	0,58	33,76	3,05	15,27	—	0,84	1,12	7,20	0,08	—	0,56	0,003	2,02	35,27
Karja	0,82	0,82	38,75	2,43	10,00	—	0,18	1,12	5,45	0,15	0,04	0,75	0,01	1,00	38,48
Snappertauna	0,89	0,94	30,31	2,66	11,10	0,04	0,15	0,80	10,01	0,22	0,05	0,86	0,01	10,56	31,40
Karjalohja	0,30	1,45	35,72	2,92	6,48	—	0,19	1,31	6,43	0,06	—	0,53	0,11	0,42	44,08
Sammati	0,24	0,93	40,54	2,44	5,10	—	—	0,36	5,39	0,03	—	1,04	0,09	—	43,84
Pohja	0,84	0,97	26,44	3,36	14,51	0,09	1,04	1,14	5,94	0,66	0,05	0,48	0,01	16,32	28,15
Tammisaaren maaseurakunta	1,08	0,48	32,77	3,16	6,35	0,01	—	0,92	15,25	0,15	—	0,43	0,02	12,88	26,50
Tenholta	0,57	0,64	33,11	3,89	10,99	—	0,05	0,68	6,06	0,14	0,01	0,70	0,03	11,99	31,14
Bromarvi	0,71	0,15	39,88	2,44	5,82	—	—	0,30	8,28	0,59	0,15	0,70	0,01	5,45	35,52
Espoo	0,94	0,34	20,43	2,79	19,85	—	0,28	0,99	8,38	0,16	0,06	0,07	0,15	23,39	22,17
Kirkkonummi	0,95	0,64	30,37	3,52	17,07	—	0,01	1,78	9,86	0,13	0,02	0,54	0,01	4,97	30,13
Siuntio	0,63	0,87	32,99	2,39	13,19	—	0,45	1,77	6,05	0,07	0,06	0,70	—	7,41	33,42
Lohja	1,32	0,85	32,03	2,89	9,31	—	0,07	1,93	7,18	0,03	0,003	0,71	0,03	10,15	33,50
Nummi	0,21	1,04	36,23	6,00	10,48	0,005	0,15	2,02	6,22	0,09	0,02	1,03	0,04	0,94	35,53
Pusula	0,26	0,68	35,94	5,82	9,44	—	—	1,62	8,15	0,07	—	1,62	0,02	1,50	34,88
Wihti	0,59	0,58	31,41	2,92	14,16	—	1,03	1,94	5,82	0,22	0,10	0,76	0,01	7,78	32,68
Pyhäjärvi	0,11	0,08	26,67	4,06	9,66	0,01	0,23	1,48	5,67	0,27	0,13	0,95	0,04	4,47	46,17
Porvoon maaseurakunta	0,67	0,35	29,34	3,92	16,07	0,002	0,12	1,23	4,93	0,06	0,11	0,39	0,0005	11,53	31,28
Pukkila	0,06	0,60	24,56	3,06	20,89	0,01	0,37	1,59	2,15	0,01	—	0,44	0,001	3,59	42,67
Askola	0,16	0,50	34,23	4,04	18,01	—	1,31	1,50	2,70	0,03	0,02	0,45	—	2,04	35,00
Porneesi	0,15	0,64	27,35	3,41	19,00	—	0,71	1,32	3,03	0,07	0,50	0,49	—	13,08	30,26
Helsingin maaseurakunta	0,83	0,31	16,04	4,16	22,20	—	0,49	0,71	8,58	0,08	0,17	0,11	0,002	30,93	15,39
Mäntsälä	0,22	0,51	23,32	3,99	21,34	0,001	0,18	0,66	3,06	0,04	0,07	0,43	0,001	15,81	30,37
Nurmijärvi	0,31	0,15	31,64	4,81	16,72	—	0,05	1,72	7,00	0,02	0,09	0,80	0,02	7,55	29,12

	Puu- ja ryyti- tarhoja. Jardins.	Vehnä. Froment.	Ruista. Seigle.	Ohraa. Orge.	Kauraa. Avoine.	Tattaria. Sarasin.	Selinä. Blé mûr.	Heinää ja papuria. Pois et fèves.	Potatelia. Pommes de terre.	Nauria ja muita juurikasveja. Raves et racines.	Hiipenhennettä. Vesse.	Pellavaa. Lin.	Ilampun. Chanvre.	Heinä- ja ruuhkas- veja. Prairies artificiel- les.	Kesäntona. Jach. res.
Sipoo	0,42	0,38	29,19	4,54	15,77	—	0,22	1,86	6,50	0,05	0,18	0,66	—	12,10	28,14
Tuusula	0,74	0,27	24,71	5,11	21,04	—	0,11	0,86	6,22	—	0,04	0,44	0,01	15,20	25,25
Pernaja	0,70	0,53	30,85	4,55	13,87	0,05	0,23	1,69	4,27	0,08	0,10	0,32	—	9,96	32,80
Liljendaali	0,40	0,48	24,40	3,77	19,00	—	0,68	1,18	3,24	0,07	0,04	0,34	—	10,06	36,36
Laptreski	0,26	0,53	27,18	3,88	18,43	—	0,89	2,28	2,45	0,03	0,12	0,67	—	6,20	37,08
Myrskylä	0,16	0,37	26,61	4,59	17,03	—	0,31	1,74	2,69	0,02	0,52	0,25	—	7,23	38,48
Ruotsin-Pyhtää	0,43	0,32	30,75	5,32	18,26	—	2,26	0,72	3,80	0,05	—	0,46	—	6,40	31,23
Anjala	0,55	0,44	15,86	6,76	43,15*)	—	1,45	0,79	2,53	0,16	0,50	0,55	—	9,68	17,58
Elimäki	0,23	0,29	16,09	6,44	32,13	—	2,51	0,86	2,37	0,003	1,69	0,40	—	18,41	18,58
Iitti	0,09	0,15	25,32	5,74	18,66	0,004	0,72	1,86	2,42	0,07	0,21	0,65	0,06	6,47	37,58
Artjärvi	0,28	0,20	19,31	4,36	19,69	—	1,65	2,28	1,48	0,02	—	0,43	0,0004	10,38	39,92
Orimattila	0,14	0,35	20,87	4,56	22,37	—	0,64	2,10	2,27	0,17	0,02	0,48	—	8,16	37,87
Keskimäärä maaseurak. suhteen	0,44	0,45	26,44	4,26	18,31	0,005	0,62	1,45	4,75	0,09	0,18	0,53	0,02	10,54	31,92
Keskimäärä koko läänin suhteen	0,75	0,45	26,31	4,25	18,22	0,005	0,61	1,45	4,88	0,12	0,18	0,52	0,02	10,52	31,72

Uudenmaan läänin viljellystä maasta on lähes 1,500 tynnyrin-alaa *puu-* ja *ryytitarhoja*, ja melkein puoli eli hiukan enemmän kuin kaksi viidettä osaa tästä pinnan-alasta sijaitsee kokonansa kaupunkien rajojen sisällä. Se onkin vaan kaupunkien ja etenkin Helsingin kaupungin ympärillä kuin puutarhanhoitoa harjoitetaan erinäisenä elinkeinona. Maaseurakunnissa löytyy vähempiä puutarhoja, hedelmien ja kyökkikasvien viljelemistä varten, mutta useimmiten ainoastansa tarkoittaen omaa tarvetta, miltei kaikilla vallassäätyläisten asumilla tiloilla. Useissa kunnissa, varsinkin läänin länsi-osassa, esim. Ingon, Degerbyyn, Karjan, Pohjan, Lohjan, Karjalohjan, Wihdin ja Pyhäjärven kunnissa, puutarhanlaitokset ovat talonpoikaistaloissakin sangen yleisiä. Harvinaisimpia ne ovat läänin itäisissä, Iitin, Orimattilan, Artjärven, Elimäen ja Anjalan kunnissa, joissa keskimäärin kymmenestä tilasta tuskin tavataan yhtä jolla on puutarha.

Vehnä viljellään jotenkin yleisesti, varsinkin läänin länsi-osissa, vaikka vähemmin määrin. Uudenmaan läänin viljellystä maasta oli 878 tynnyrin-alaa eli lähes puoli pro-

senttia kylvetty vehnällä. Verrattain enimmin levinnyt on vehnänviljely Karjalohjan, Nummen, Sammatin, Pohjan ja Snappertuunan kunnissa; vähimmin sen sijaan Iitissä, Nurmi-järvellä ja Bromarvissa. Se vähäinen määrä, jossa tätä jyvänlajia viljellään, tekee kuitenkin että ylhäällä ilmoitettuja prosenttilukuja ei voi katsoa muuksi kuin satunnaisiksi yksityisen vuoden olojen osottajiksi. Muilta vuosilta nämä prosenttiluvut saattavat olla aivan erilaisia, koska jo hiukan suuremmassa määrässä harjoitettu vehnänviljely yhdellä ai-noalla tilalla voipi nostaa jonkun kunnan mainitun järjestys-jakson alimmalta sijalta kaikkein korkeimmalle.

Enemmän kuin neljänneksen läänin koko pellon-alasta ja noin 40% sen kylvetystä osasta täyttää *rukiinviljely*. Niissä kunnissa, joissa kahdenosan-viljely on yleisin, on tämä jyvänlaji enemmän vallitseva kuin muualla. 100 tynnyrin-alasta kylvettyä peltola oli Bromarvissa 62%, Karjassa 63% ja Sammatissa niin paljo kuin 72% kylvetty rukiilla. Li-keisessä yhteydessä tämän kyllä yksipuolisen rukiinviljelyk-sen kanssa on se verrattain iso pinnan-ala, jonka annetaan

*) Tähän on luettu myös „viljelyn alaisia, mutta ei koskaan lannoitettuja kauramaita“, joidenka pinnan-ala tässä kunnassa on ilmoitettu 337 tynnyrin-alaksi.

olla kesantona. Tavallisesti jätetään yhtä suuri osa peltoa kesannoksi kuin se osa, jota kylvetään rukiilla ja vehnällä. Tästä seuraa tuo jotenkin likeinen yhtämukaisuus „rukiin“ ja „kesannon“ kolumnien välillä ylläseisovassa taulussa. Ainoastansa mitä Pyhäjärven, Pukkilan, Liljendaalin, Laptreskin, Myrskylän, Iitin, Artjärven ja Orimattilan kuntien prosenttilukuihin tulee, huomataan melkeämpi erilaisuus, siten että kesantomaa siellä, tuosta verrattain vähäisestä rukiinviljelyksestä huolimatta, täyttää sangen suuren osan peltojen pinnan-alaa. Josko viimeksimainittu asian laita sanotuissa kunnissa saadaan pitää säännöllisenä, vai josko se vaan on lähtenyt satunnaisista, poikkeuksellisista oloista sinä vuonna, jona tiedustus toimitettiin, täytyy toistaiseksi jättää ratkaisematta.

Niistä vuotisista saaliin-ilmoituksista, jotka Hallitukselle ovat tulleet kuvernöörinvirastoilta, on voitu huomata, että *ohran* viljeleminen sekä suhteettomasti että suhteellisesti on ollut vähemmin levinnyt Uudenmaan läänissä kuin missään muussa Suomen osassa. Tiedustus ei tätä kumoa. Ainoastansa 8,352 tynnyrin-alaa eli 4,25 % peltojen koko pinnan-alaa oli kylvetty ohralla. Ylimalkain tämän jyvänlajin viljeleminen näkyy olevan jotenkin tasaisesti levinnyt yli koko Uudenmaan eikä näy missään siellä kohoavan varsinaisemmaksi osaksi maanviljelyn-elinkeinossa. Anjalan ja Siuntion kunnat, jotka ohranviljelyn suhteelliseen leviämiseen katsoen osottavat suurinta erilaisuutta läänissä, voidaan molemmat lukea vastamainitun, yleisen päätöksen alaisiksi.

Mitä sen sijaan koskee *kauran* viljelemiseen, tämä yleensä on verrattoman tärkeämpi osa Uusmaalaisen maanviljelijän taloudessa. Keskimäärin on nimittäin enemmän kuin neljäs osa kylvettyä pinnan-alaa pantu kauraan. Kuitenkin olot yksityisissä kunnissa tekevät jyrkästi esiinpistäviä poikkeuksia tästä säännöstä. Useissa Uudenmaan läänin läntisissä kunnissa, esim. Bromarvissa, Tammisaaren maaseurakunnassa, Karjalohjalla, Sammatissa, Lohjalla, Pusulassa y. m. harjoitetaan kauranviljelemistä sangen vähäisessä määrässä, samalla haavaa kuin se sitä vastoin itäisissä kunnissa, esim. Orimattilassa, Artjärvellä, Elimäellä ja Anjalassa täyttää suuremman osan viljeltyä maata kuin itse rukiinviljely. Että tuosta laveasta kauranviljelystä viimeksimainituissa seuduissa on paikoittain tullut seuraukseksi

maan mehuttomaksi-meneminen, on jo edellä joutomaista puhuttaissa osotettu.

Herneet ja vähäksi osaksi *pavut* ovat Uudenmaan läänissä yleisiä viljelykasveja. Enimmin niitä viljellään Artjärven, Laptreskin, Orimattilan, Iitin, Sipoon, Pernajan ja Wihdin kunnissa. Ensinmainitussa kunnassa on keskimäärin joka 100 tynnyrin-alasta kylvettyä peltoa noin 4 tynnyrin-alaa omistettu näille kasveille, ja itsekunkin siellä olevan talousavun suhteen tulisi tasaisen jaon mukaan 26 sanotun viljelyyn käytettyä kapan-alaa.

Tuo ennen mainittu erilaisuus Uudenmaan läänin länsi- ja itä-puoliskon välillä pistää sangen näkyvästi silmään mitä *potaatinviljelyyn* koskee, jota harjoitetaan paljoa suuremmin määrin edellisessä. Siellä, eli kunnissa länsipuolella Wantaan jokea, tavallisesti on viljelystä maasta 7,5 % ja sen kylvetystä osasta 10,5 % käytetty potaatinviljelyyn, samalla haavaa kuin Uudenmaan läänin itäisessä puoliskossa sen sijaan ainoastansa 3,4 % koko peltomaasta ja 5 % sen kylvetystä osasta tälle omistetaan. Tämän erilaisuuden jyrkkinä vastakohtina mainittakoon vaan Iitin ja Artjärven kunnat. Edellisessä oli 273 tynnyrin-alaa (14 % kylvetystä peltomaasta) pantu potaatiin ja 22 tynnyrin-alaa (1 %) herneisiin ja papuihin, kun jälkimmäisessä ensinmainittua kasvia oli kylvetty 99 tynnyrin-alaan (2,4 %) sekä herneitä ja papuja 153 tynnyrin-alaan (3,7 %).

Kehruu- ja kudontakasveista viljellään *hamppua* niin vähäisessä määrässä että tuskin ansaitsee mainitakaan. Pellavanviljely on hiukan yleisempi ja verrattain suurin Pusulan, Nummen ja Sammatin kunnissa. Noissa molemmissa suurissa, Hämeenmaahan kuuluvissa Iitin ja Orimattilan pitäjissä käytetään jotenkin isoja pinnan-aloja pellavanviljelyyn. Jäljellä-oleva osa kylvettyä peltomaata, joka on omistettu heinä- ja rehukasveille, voitaneen soveliaimmin tarkastaa silloin kuin luodaan silmäys niitynviljelemiseen.

Viljeltyyn maahan luetaan, kuten luonnollista on, uutisviljelyn alaisia soita ja rämeitä. Kaskimaita ei sitä vastoin sovi tänne lukea, vaan ne on luettu „Hyödylliseen metsämaahan.“ Ylimalkain kaskenpoltto Uudenmaan läänissä ei likimainkaan ole pois jätetty. Vaikka tiedustuksessa ei koottu tietoja vuoden kuluessa kylvetyn kaskimaan pinnan-alasta, vaan ainoastansa niistä jyvämääristä, joita

siitä saatiin, huomataan kuitenkin näistä jälkimäisistä, että sanottua alkuperäistä viljelytapaa vielä harjoitetaan jotenkin yleisesti useissa paikoin, esim. Iitin, Sipoon, Siuntion, Lohjan, Karjalohjan, Nummen, Pusulan, Wihdin ja Pyhäjärven kunnissa. Useat tilat viimeksimainitussa kunnassa saivat lähes

kolmannen osan koko rukiintuloansa kaskimaista. Koko läänin suhteen tulo kaskimaista ei kuitenkaan nouse edes yhteen prosenttiin koko jyväntuotannosta, joka seikka osoittaa, että kaskenpolttoa, jospa jotenkin yleisesti, sentään enimmiten harjoitetaan sangen rajoitetussa määrässä.

3. Tulo viljellystä maasta.

Että sillä perustuksella, jota yksityisen vuoden saaliin-olot yksinänsä tarjoavat, ei sovi tehdä mitään yleistä päätöstä maanviljely-elinkeinon kannasta ja edistymisestä jossakin maaseudussa, tuskin tarvinnee muistuttaa. Erittäinkin saattaa sanoa vuodesta 1875, eli siitä vuodesta, jota tiedustuksen saaliin-ilmoitukset tarkoittavat, että se Uudenmaan läänin suhteen ei likimäärinkään ollut säännöllinen. Tulo kevätkylvöstä arveltiin olevan hyvästikin kolmatta osaa vähempi mitä tavallisina vuosina on saatu, ja heinänsaalisikin meni tavattoman kuivan kesän vuoksi varsin niukaksi. Kun nämät asianhaarat tunnetaan, eivät kuitenkaan nyt kootut

tiedot ole arvottomia läänin jyväntuotannon valaisemiseksi. Verrattuina niihin ilmoituksiin, joita kruununpalvelijat samalta ja lähinnä edellisiltä vuosilta ovat antaneet saaliista, ne paitsi sitä ansaitsevat erityistä huomiota, koska ne jossakin määrin osottavat, millä tavalla nämä jälkimäiset ovat kuvanneet todellisia oloja. Seuraava loppusummien rinnatusten-asettaminen tiedustuksen ja kruununpalvelijain ilmoituksia myöten on lajiansa mitta, jonka mukaan sopii arvostella aikaisempain virallista tietä saatujen tilastollisten aineitten laatua.

		Tiedustuksen mukaan.		Saalis Uudenmaan läänissä. Kruununpalvelijain ilmoituksia myöten.			
		1875.	1875.	1874.	1873.	1872.	1871.
Vehnää	t:riä	4,569	4,529	5,205	5,048	4,907	4,167
Rukiita	„	273,331	282,226	294,906	322,812	289,441	236,967
Ohria	„	35,540	38,487	40,349	51,287	55,304	48,302
Kauroja	„	159,998	138,229	158,320	164,561	177,660	169,191
Herneitä	„	10,677	12,183	12,911	13,115	14,381	11,565
Tattaria	„	25	?	?	?	?	?
Sekulia	„	5,460	?	?	?	?	?
Hiirenherneitä	„	821	?	?	?	?	?
Summa olkijyviä ja palkukasveja t:riä		490,421	475,654	511,691	556,823	541,693	470,192
Potaateja	„	254,716	256,463	246,858	314,358	335,334	259,477

Edelläseisovasta rinnatusten-asettamisesta huomataan, että ne saaliin-ilmoitukset, joita kruununpalvelijain kautta on hankittu Uudenmaan läänistä, eivät niin paljon ole erinneet todellisista oloista, kuin ennakolta kenties olisi tehnyt mieli otaksua. Kun kruununpalvelijain ilmoitukset vuodelta 1875 eivät järein suuresti eroa tiedustuksen summista, niin tämä seikka tuottaa ensinmainituille edellisiltäkin vuosilta

jonkun määrän luotettavuutta. Näin kuitenkin on laita ai-noastansa mitä yllä-ilmoitettuihin loppusummiin koko lääniltä tulee. Jos vertaamista jatketaan yksityisiin kohtiin, niin kyllä pian tavataan melkoisia eroituksia, jotka selvästi osottavat, kuinka suuriin erehdyksiin summittainen, seikka-peräisiin tietoihin nojaantumaton kunnan jyväntuotannon arvosteleminen suittaa viedä. Niin esim. saatiin Pohjan pitä-

jäässä ynnä Tammisaaren maaseurakunnassa tiedustuksen mukaan 5,899 tynnyriä rukiita ja 655 tynnyriä ohria, mutta kruununpalvelijain ilmoituksia myöten 9,020 tynnyriä rukiita ja 316 tynnyriä ohria; Iitin pitäjässä tiedustuksen mukaan 20,518 tynnyriä rukiita, mutta kruununpalvelijain ilmoitusta myöten 33,600 tynnyriä rukiita ja Helsingin pitäjässä tiedustuksen mukaan 2,090 tynnyriä ohria, mutta kruununpalvelijain ilmoitusta myöten 6,321 tynnyriä ohria. Kaikissa näissä tapauksissa asianomaiset kruununmiesmiehet siis ovat arvostelleet tuotantoa paljon suuremmaksi kuin se todellisesti on ollut; mutta päinvastainenkin menetys tapahtuu yhtä usein. Porvoon maaseurakunta ynnä kaupungin alle kuuluya maa sai tiedustuksen mukaan 20,953 tynnyriä rukiita, 2,224 tynnyriä ohria ja 9,831 tynnyriä kauroja, mutta kruununpalvelijain ilmoitusta myöten ainoastansa 15,600 tynnyriä rukiita, 1,140 tynnyriä ohria ja 6,400 tynnyriä kauroja; Ingon ja Degerbyyn kunnat edellisen mukaan 9,404 tynnyriä rukiita, 603 tynnyriä ohria, 4,223 tynnyriä kau-

roja ja 12,335 tynnyriä potaateja, mutta jälkimäistä myöten 7,275 tynnyriä rukiita, 308 tynnyriä ohria, 2,628 tynnyriä kauroja ja 6,807 tynnyriä potaateja, j. n. e. Että läänin loppusummat, vaikka näin suuria eroituksia yksityisten kuntain suhteen tavataan, kumminkin likimäärin käyvät yhteen, on tosin odottamatonta. Luultavasti nuo liian suureksi ja liian vähäiseksi arvostelemiset eivät kuitenkaan olisi niin likeisesti tasoittaneet toisiansa, ellei nimismiehet useissa kunnissa nähtävästi olisi saaneet käsiinsä noita tiedustuksen kautta kootuita aineita ja käyttäneet niitä. Kuinka lieneekin tämän laita, osottaa sentään loppusummien vertaaminen, että kruununpalvelijain ilmoitukset saaliin määristä Uudenmaan läänissä ylimalkain eivät suinkaan, kuten tekisi mieli luulla, missään isommassa mitassa ole olleet niitä määriä vähemmät, joita todellisuudessa on saatu. Että tiedustuksen numeroluvut voidaan otaksua jotenkin tarkoin kuvaavan näitä viimeksimainuituita, on jo aikaisemmin esissä pidetty. Tiedustuksen mukaan saalis itsekussakin kunnassa vuonna 1875 teki:

Rendement des récoltes en 1875.

Kunnan nimi. <i>Communes.</i>	Saalis tynnyrittäin — <i>Récolte en „tynnyri“ de</i>										Saaliista oli allasei- sova määrä tyn- nyriä <i>De la récolte il re- vient</i>		
	Vehnää Froment.	Rukiita. Seigle.	Ohria. Orge.	Kauroja. Avoine.	Tataria. Sarrasin.	Sekulia. Blé mélé.	Jeromejä ja papuja. Pois et fèves.	Hirehbor- neitä. Vesce.	Potaateja. Pommes de terre.	Muita juuri- kasveja. Raves et raci- nes.	Summa. Total.	Kaskimaista. Aux terres brûlées.	Suo- ja räme- viljelyksistä. Aux marais cultivés.
Kaupunkieja.													
Helsinki	—	52,00	17,00	53,00	—	—	—	—	738,00	224,00	1,084,00	—	—
Porvoo	—	1,400,00	225,00	200,00	—	40,00	35,00	—	300,00	5,00	2,205,00	—	—
Loviisa	0,50	193,00	22,50	72,50	—	—	—	—	1,115,00	17,00	1,420,50	—	—
Tammisaari	—	236,00	—	135,00	—	6,00	5,50	—	2,799,00	—	3,181,50	—	—
Hankoniemi	—	—	—	—	—	—	0,33	—	4,00	0,50	4,83	—	—
Summa	0,50	1,881,00	264,50	460,50	—	46,00	40,83	—	4,956,00	246,50	7,895,83	—	—
Maaseurakuntia.													
Inko	99,73	6,264,25	345,91	2,554,82	—	—	97,72	—	8,561,75	92,83	18,017,01	80,56	27,10
Degerbyy	55,42	3,139,77	258,53	1,668,62	—	52,22	48,48	—	3,773,90	47,40	9,044,34	37,30	5,15
Karja	110,28	6,197,73	309,75	1,422,26	—	11,00	133,00	—	6,947,53	240,48	15,372,03	81,17	248,91
Snappertuuna	88,97	3,969,46	291,29	822,43	0,80	16,33	70,82	0,83	7,053,20	171,40	12,485,53	27,15	12,50
Karjalohja	109,46	3,674,12	271,22	767,03	—	25,50	100,00	—	4,103,44	40,58	9,091,35	174,82	37,06
Siirretään	463,86	23,245,33	1,476,70	7,235,16	0,80	105,05	450,02	0,83	30,439,82	529,69	64,010,26	401,00	330,72

Kunnan nimi. <i>Communes.</i>	Saalis tynnyrittäin — <i>Récolte en „tynnyri“ de</i>											Saaliista oli allasei- sova määrä tyn- nyriä <i>De la récolte il re- vient</i>	
	Vehnä. <i>Froment.</i>	Rukki. <i>Seigle.</i>	Ohri. <i>Org.</i>	Kauri. <i>Avoine.</i>	Tattari. <i>Sarrasin.</i>	Sekui. <i>Blé mélé.</i>	Hierrelä ja papu. <i>Pois et fèves.</i>	Hiireh- nietä. <i>Vesce.</i>	Potatelo. <i>Pommes de terre.</i>	Muita juuri- kasveja. <i>Raves et raci- nes.</i>	Summa. <i>Total.</i>	Kasvimaista. <i>Aux terres brûlées.</i>	Suo- ja räme- viljelyksistä. <i>Aux marais cultivés.</i>
Siirretty	463,86	23,245,33	1,476,70	7,235,16	0,80	105,05	450,02	0,83	30,439,82	592,69	64,010,26	401,00	330,72
Sammatti	27,80	1,538,09	89,20	239,50	—	—	31,95	—	1,670,23	5,00	3,601,77	67,10	2,00
Pohja	174,17	4,807,11	585,89	3,278,76	13,58	236,50	237,10	16,50	7,255,46	1,104,02	17,709,09	4,94	30,73
Tammisaaren maaseurak.	10,88	1,091,75	69,25	217,26	0,06	—	24,32	—	2,990,70	26,09	4,430,31	9,50	24,84
Tenhola	126,48	6,416,79	729,55	2,204,32	—	7,63	158,78	0,66	8,655,07	312,40	18,611,68	22,66	55,52
Bromarvi	16,89	2,666,03	190,42	489,94	—	—	32,22	—	5,096,99	364,93	8,857,42	18,00	119,83
Espoo	130,22	7,735,47	744,10	6,988,58	0,47	115,51	256,16	8,75	13,389,31	551,00	29,919,57	2,00	—
Kirkkonummi	155,17	8,576,48	662,01	4,767,17	—	2,50	288,99	2,22	11,923,10	174,95	26,552,59	80,20	9,00
Siuntio	188,20	8,216,86	497,93	3,434,20	—	102,65	285,53	—	8,463,55	89,00	21,277,92	496,20	591,35
Lohja	196,20	7,890,40	535,10	2,083,60	—	48,00	300,80	0,50	8,366,70	126,40	19,547,70	414,20	329,70
Nummi	174,00	6,020,50	596,10	1,237,00	0,50	18,90	191,80	0,60	4,649,50	104,90	12,993,80	140,50	38,00
Pusula	94,74	5,019,43	491,06	893,81	—	6,00	128,04	—	6,227,26	85,20	12,945,54	215,15	43,00
Wihti	219,02	10,628,19	716,56	4,026,21	—	244,15	473,05	32,60	9,699,83	357,44	26,397,05	108,59	120,23
Pyhäjärvi	6,43	2,960,40	327,30	961,60	0,33	28,80	96,43	0,67	4,435,60	191,10	9,008,66	276,17	75,57
Porvoon maaseurakunta	223,50	19,552,70	1,998,80	9,630,70	0,20	72,40	643,80	44,90	15,524,90	181,70	47,873,60	39,20	89,50
Pukkila	84,10	4,180,90	445,10	3,491,10	0,70	45,00	198,10	—	1,800,70	6,40	10,252,10	—	3,00
Askola	124,90	6,394,30	604,60	2,560,50	—	198,70	283,30	6,00	2,392,00	45,30	12,609,60	8,50	134,00
Porneesi	2,80	3,793,20	359,50	2,073,59	—	76,70	160,10	48,20	2,247,70	21,50	8,863,20	2,50	—
Helsingin maaseurakunta	195,22	11,693,53	2,089,86	13,967,39	—	412,45	320,49	78,42	23,834,50	425,00	53,016,86	14,50	73,50
Mäntsälä	249,56	12,431,30	1,745,45	11,323,70	0,19	68,43	294,20	36,50	5,917,95	46,98	32,114,26	6,16	129,00
Nurmijärvi	49,58	10,165,20	1,225,50	5,255,70	—	9,00	341,55	25,10	9,884,00	90,50	27,046,13	8,00	313,00
Sipoo	123,33	8,785,34	1,163,66	4,972,50	—	70,40	271,27	45,12	10,160,95	338,12	25,930,69	115,45	50,00
Tuusula	68,90	6,631,10	1,026,60	5,558,10	—	18,00	154,40	12,00	7,205,32	—	20,674,42	11,00	—
Pernaja	201,70	12,785,70	1,338,40	5,874,00	—	78,50	589,10	23,50	8,521,00	216,30	29,628,20	—	40,00
Liljendaali	90,70	3,644,30	435,40	2,168,80	—	107,06	207,40	3,50	1,341,00	43,00	8,041,16	—	54,00
Laptreski	215,76	9,487,90	1,177,56	6,053,29	—	293,93	611,67	32,80	3,930,60	31,70	21,835,21	—	—
Myrskylä	70,00	5,513,25	720,47	2,424,07	—	55,38	248,15	93,06	2,311,15	50,00	11,485,53	17,00	—
Ruotsin-Pyhtää	59,80	4,927,60	773,83	3,550,13	—	449,67	140,50	—	3,100,40	35,67	13,037,60	—	139,50
Anjala	101,70	3,057,20	904,20	2,586,50	—	215,50	144,20	22,70	1,820,10	77,00	8,929,10	—	—
Elimäki	185,40	8,520,05	2,942,31	14,184,75	—	1,047,80	356,01	98,33	4,606,10	27,00	31,967,75	—	—
Iitti	95,50	20,517,70	4,165,40	10,814,30	7,90	509,60	1,113,90	181,00	11,829,00	520,70	49,755,00	788,90	434,90
Artjärvi	70,00	5,851,80	1,169,30	3,590,90	—	464,30	522,30	—	2,630,25	18,00	14,316,85	—	—
Orimattila	292,20	16,703,90	3,278,10	11,400,30	—	305,60	1,080,60	6,10	7,439,20	402,20	40,908,20	—	—
Maaseudun summa	4,568,71	271,449,80	35,275,21	159,537,34	24,73	5,414,11	10,636,23	820,56	249,759,94	6,662,19	744,148,82	3,267,48	3,230,89
Kaupunkien summa	0,50	1,881,00	264,50	460,50	—	46,00	40,83	—	4,956,00	246,50	7,895,83	—	—
Summa koko lääni	4,569,21	273,330,80	35,539,71	159,997,84	24,73	5,460,11	10,677,06	820,56	254,715,94	6,908,69	752,044,65	3,267,48	3,230,89

Paitsi sitä on pellavansaalis ilmoitettu 4 kunnasta, nimittäin:

Karjan	575,33	<i>Lst.</i>
Siuntion	193,60	"
Lohjan	153,40	"
Wihdin	217,70	"
Summa 1,140,03		<i>Lst.</i>

Jos edelläseisovia saaliin-tietoja verrataan siihen viljelyn maan pinnan-alaan, jota on käytetty itsekunkin erinäisen jyvänlajin viljelemiseen, niin huomataan, että yksi kylvetty tynnyrin-ala Uudenmaan läänissä on keskimäärin tuottanut

5,2	tynnyriä	vehnää
5,2	,,	rukiita
4,2	,,	ohria
4,5	,,	kauroja
2,7	,,	tattaria
4,5	,,	sekulia
3,7	,,	herneitä ja papuja
2,3	,,	hiirenherneitä
26,5	,,	potaateja
28,5	,,	muita juurikasveja.

Kuten jo ennen mainittiin, saalis vuonna 1875 arveltiin menneen keskinkertaista huonommaksi. Lause: keskinkertainen saalis tosin on kylläksi horjuva määräys, että sen joh-

dolla rohkenisi tehdä mitään varmoja johtopäätöksiä. Pitemmän vuosijakson kuluessa vaihtelee parempia ja huonompia saaliita. Se saalis, joka niin paljon tyydyttää maamiehen kohtuullisia toiveita että hän sitä nimittää keskinkertaiseksi, ei kenties vastaa sitä keskimäärää, johon tultaisiin, jos tarkkoja tietoja useista vuosista olisi saatavina. Joku kovempi katovuosi — ja semmoiset ovat myös lukuun otettavat — tekee nimittäin luultavaksi, että vuotinen keskisaalis tynnyrin-alan suhteen todellisuudessa on vähempi kuin mitä maamies tavallisilla oloilla saapi. Sen vuoksi on vaikea varmuudella lausua mitään vakuutusta siitä, kuinka likelle äskennainitut saaliinmäärät tynnyrin-alan suhteen vuonna 1875 tulevat esim. viimeisten viidentoista vuoden keskisaalista. Kuitenkin voinee, sen johdosta mitä jo on sanottu vuoden hedelmällisyydestä, otaksua, että ne eivät ole tätä keskisaalista vähemmät. Seuraava taulu näyttää muuten, kuinka paljon saatiin joka tynnyrin-alasta itsekussakin läänin kunnassa:

Rendement par „tynnyrin-ala“.

	Vehnä. Froment.	Rukiita. Seigle.	Ohria. Orge.	Kauroja. Avoine.	Tattaria. Sarrasin.	sekulia. Blé mélé.	Herneitä ja papuja. Pois et fèves.	Hiirenherneitä Vesce.	Potaateja. Pommes de terre.	Muita juuri- kasveja. Autres racines.
Kaupungeita.										
Helsinki	—	20,00	8,50	7,16	—	—	—	—	12,10	4,00
Porvoo	—	13,33	7,50	5,00	—	6,67	4,38	—	7,50	1,67
Loviisa	5,00	8,27	5,36	3,02	—	—	—	—	5,48	8,50
Tammisaari	—	6,48	—	6,49	—	3,33	2,00	—	71,95	—
Hankoniemi	—	—	—	—	—	—	—	—	7,69	—
Maaseurakuntia.										
Inko	6,40	6,31	4,70	4,73	—	—	4,38	—	31,34	175,15
Degerbyy	5,63	5,48	5,00	6,44	—	3,65	2,56	—	30,91	34,35
Karja	4,92	5,86	4,65	5,21	—	2,20	4,35	—	46,67	59,82
Snappertuuna	4,93	6,83	5,71	3,87	1,00	5,50	4,64	0,81	36,76	40,42
Karjalohja	4,23	5,77	5,20	6,63	—	7,43	4,27	—	35,79	39,78
Sammatti	4,28	5,40	5,21	6,68	—	—	12,53	—	44,10	26,32
Pohja	5,36	5,43	5,20	6,74	4,75	6,80	6,22	10,65	36,48	49,91
Tammisaaren maaseurakunta . . .	3,21	4,67	3,08	4,80	2,00	—	3,72	—	27,52	23,72
Tenhola	5,72	5,56	5,39	5,76	—	4,15	6,68	1,53	40,97	62,11

	Vehnä. Froment.	Rukiita Seigle.	Ohri. Org.	Kaurioja. Avoine.	Tataria. Sarrasin.	Sekulia. Blé méle.	Hernettä ja papuja. Pois et fèves.	Hienohernettä. Vesce.	Potatitja. Pommes de terre.	Muita jauri- kasveja. Autres racines.
Bromarvi	8,28	5,06	5,91	6,37	—	—	8,24	—	46,55	47,15
Espoo	6,71	6,65	4,68	6,18	—	7,19	4,54	2,63	28,06	59,06
Kirkkonummi	5,83	6,81	4,53	6,70	—	5,00	3,94	2,16	29,16	31,81
Siuntio	4,25	4,92	4,11	5,14	—	4,52	3,18	—	27,54	23,86
Lohja	4,61	4,91	3,70	4,46	—	14,33	3,11	3,85	23,25	90,29
Nummi	5,28	5,26	3,14	3,73	3,33	4,06	3,00	0,87	23,66	37,73
Pusula	4,95	4,92	2,97	3,34	—	—	2,79	—	26,95	42,81
Wihiti	5,46	4,88	3,54	4,10	—	3,42	3,52	4,68	24,07	23,44
Pyhäjärvi	3,33	4,74	3,44	4,25	3,66	5,42	2,77	0,22	33,36	29,77
Porvoon maaseurakunta	5,27	5,47	4,19	4,92	0,71	4,79	4,29	3,50	25,86	23,57
Pukkila	3,59	4,40	3,77	4,32	1,40	3,13	3,23	—	21,67	17,30
Askola	5,94	4,46	3,58	3,40	—	3,62	4,51	6,06	21,16	32,59
Porneesi	4,59	4,91	3,74	3,87	—	3,81	4,30	3,44	26,23	11,38
Helsingin maaseurakunta	5,96	6,93	4,77	5,98	—	8,01	4,27	4,39	26,43	53,66
Mäntsälä	4,56	5,02	4,12	4,99	1,27	3,57	4,20	4,87	18,20	12,08
Nurmijärvi	5,37	5,34	4,23	5,22	—	3,90	3,30	4,43	23,47	59,15
Sipoo	5,95	5,47	4,66	5,73	—	5,81	2,65	4,63	28,41	112,71
Tuusula	5,22	5,50	4,13	5,42	—	3,27	3,68	6,00	23,75	—
Pernaja	5,34	5,78	4,10	5,90	—	4,79	4,87	2,89	27,83	38,08
Liljendaali	5,80	4,63	3,58	3,54	—	4,89	5,45	2,94	12,84	19,11
Laptreski	5,39	4,58	3,64	4,31	—	4,34	3,52	3,46	21,06	12,68
Myrskylä	4,33	4,71	3,56	3,23	—	4,04	3,25	4,08	19,52	49,02
Ruotsin-Pyhtää	5,00	4,36	3,96	5,29	—	5,41	5,34	—	22,13	20,00
Anjala	7,42	6,16	4,28	2,55	—	4,80	5,85	1,44	22,98	15,10
Elimäki	6,75	5,61	4,84	4,68	—	4,43	4,38	0,62	20,62	108,00
Iitti	3,87	4,85	4,34	3,47	11,29	4,25	3,59	4,82	29,27	45,24
Artjärvi	5,37	4,51	3,99	2,72	—	4,20	3,41	—	26,50	11,25
Orimattila	5,09	4,83	4,34	3,08	—	2,90	3,10	1,94	19,84	14,50
Keskimäärä koko läänin suhteen	5,20	5,28	4,25	4,51	2,78	4,52	3,75	2,33	26,52	28,55

Ne tiedot, joita on saatu kaupunkien alle kuuluvasta maasta, ovat olleet vaan summittaisia ja huomataan tyyskemmin tarkastettaessa kyllä epäluotettaviksi. Helsingin alle kuuluvasta maasta esim. olisi saatu niin paljon kuin 20 tynnyriä rukiita tynnyrin-alan suhteen, joka, jos otaksutaan että kolme neljännestä tynnyriä on kylvetty tynnyrin-alaan, tekisi enemmän kuin 26:n jyvän saaliin. Asia tosin ei ole mahdoton, mutta sen täytyy kuitenkin, kun tilaisuutta seikkaperäisesti tarkastamaan tietoja puuttuu, synnyttää epäi-

lystä. Tämän vastakohtana ilmoitetaan sen sijaan potaatien saalis 12 tynnyriksi tynnyrin-alasta, ja Loviisassa ainoastansa 5,5 tynnyriksi, s. t. s. tuskin siksi, mihin määrään siemen, jos kylvetty pellon pinnan-ala on oikea, taidetaan arvella nousseeksi. Että, kuten jo esissä pidettiin, jyvantuotanto Uudenmaan läänissä vuonna 1875 ennemmin saatetaan otaksua keskinkertaista huonommaksi kuin paremmaksi, osoittaa myöskin se suhde, jossa se on niihin jyvämääriin, joita kaikella todenmukaisuudella vuosittain kulutetaan läänissä.

Jos kauroja, sekulia ja hiirenherneitä, joita jyvänlajeja parhaasta päästä viljellään eläinten tarpeeksi, ei oteta lukuun, jäi nimittäin, sen kanssa mitä oli memmyt siemeneksi, jälille ainoastansa noin yksi ja kolmeneljännestä tynnyriä jyviä sekä ei täyteensä puolitoista tynnyriä potaateja joka asukasta kohden. Kun kumminkin noin neljäs osa Uudenmaan väestöä asuu kaupungeissa, tämän asianhaaran täytyy parhaimmillakin oloilla välttämättömästi painaa alas tuotannon ja kulutuksen keskinäistä suhdetta sekä asettaa tämä lääni muihin maaseutuihin verraten kyllä epä-edulliseen ja väärään valoon. Jos sen vuoksi kaupungit suljetaan pois laskusta, tuli 1875 vuoden saaliista joka henkeä kohden Uudenmaan maaseurakunnissa 2,25 tynnyriä jyviä ja 1,75 tynnyriä potaateja. Jos tästä vielä vedetään pois mitä on tarvittu siemeneksi, vähentyvät nämä määrät lähes viidennellä osalla. Tavallisesti on otaksuttu, että 2,5 tynnyriä jyviä on se määrä, jonka joka asujain keskimäärin kuluttaa. Vastamainitut numeroluvut näyttävät, kuinka suuresti 1875 vuoden saalis oli tätä määrää vähempi. Ainoastansa Degerbyyn, Siuntion, Nummen, Pukkilan, Askolan, Pernajan, Liljendaalin, Laptreskin, Myrskylän, Artjärven ja Orimattilan kunnissa saatiin enemmän, kaikissa muissa maaseurakunnissa vähemmän kuin mitä sanotun mitan jälkeen on mennyt asukasten omaksi vuositarpeeksi. Muuten tiedustuksen tuottamat saaliin-ilmoitukset saavat tavallansa valaistusta, jos ne asetetaan niiden jyvä-

määriin rinnalle, joita tulliluetteloiden mukaan on tuotu Uudenmaan läänin haminoihin. Vuosina 1871—1874 tuotiin kaikkiin Uudenmaan läänin haminoihin keskimäärin joka vuosi 1,188,436 leiviskää jyviä, mutta vuonna 1875 niin paljon kuin 2,099,363 leiviskää eli 910,927 leiviskää enemmän kuin sanottu keskimäärä ja 533,549 leiviskää enemmän kuin sinä vuonna näistä neljästä edellisestä, jolloin tuonti oli suurin. Nämä numerot lienevät tavallaan puhuvia kyllin.

Mutta jos rupeammekin valmiiksi otaksumaan, että pidetyn maanviljelyntiedustuksen johtopäätökset, mitä saaliin-ilmoituksiin koskee, eivät kuvaa säännöllisiä oloja, niin kuitenkin toiseltakin puolen kieltämättä huomattaneen, että jyvantuotanto Uudenmaan läänissä ylimalkain ei vastaa niitä toiveita, joita moni kenties on kantanut Suomen väkirikkaimmasta ja parhaimman-kohtaloisesta maan-osasta. Puhumatta kaupungeista, löytyy läänissä useita maaseurakuntia, varsinkin merenrannalla, joissa saalis parhaimpinakin vuosina luultavasti ei riitä asujanten omaksi tarpeeksi. Myötä seuraavassa kartassa n:o 2 tehdään selväksi viljellyn maan suhta asujanten lukuun itsekussakin maaseurakunnassa. Katsaus siihen näyttää heti, mitkä paikat tavallisilla oloilla tuottavat jyviä kaupaksi ja mitteriksen sijaan on täytymys hankkia itselleen tätä välttämätöntä tavaraa ulkoa päin. Tuo jo ennen mainittu eroitus läänin itäisen ja läntisen osan välillä astuu esiin varsin silminnähävästi.

4. Niitynviljely.

Luonnolliset niityt täyttävät, kuten ylhäällä mainittiin, Uudenmaan läänissä 274,682 tynnyrin-alaa eli likimmiten 13 %, läänin koko pinnan-alaa. Mitä eri paikkojen verrannolliseen niittymaiden rikkauteen tulee, vallitsee tässä ylimalkain päinvastainen suhta sen sijaan mikä on laita viljeltyyn maahan katsoen. Muutamista poikkeuksista huolimatta, on nimittäin läänin länsi-puoliskon kunnilla niiden koko pinnan-alaan verraten paljoa suurempi niittyjen pinnan-ala kuin itä-puoliskon kunnilla. Jos erittäin tarkastetaan peltojen ja niittyjen keskinäistä suhtaa, niin eroitus mainittujen maaseutujen välillä käypi vielä enemmän silmään-pistäväksi. Kuten ylhäällä löytyvästä 1 taulusta likemmin nähdään, on useim-

milla kunnilla läänin länsi-osassa noin toisen verran niin suuri ja välisti vielä suurempi pinnan-ala niittyjä kuin peltoja, samalla haavaa kuin sen sijaan monessa itäisessä kunnassa, esim. Orimattilassa, Iitissä, Artjärvellä, Myrskylässä ja Liljendaalissa, luonnollisten niittyjen pinnan-ala on sangen paljoa vähempi viljellyn maan pinnan-alaa. Kuinka suuri nyt mainittu eroitus todellisuudessa on, näkyy esim. siitä, että yhtä tynnyrin-alaa viljeltyä maata vastaa Karjan pitäjässä 2,1, Ingon pitäjässä 2,3 ja Kirkkonummen pitäjässä 2,4 tynnyrin-alaa luonnollista niittyä, kuin sitä vastoin saman pellon-pinnan suhteen tulee Iitissä kolme neljänneestä tynnyrin-alaa, Orimattilassa kolme viidennestä ja Artjärvellä

ainoastansa yksi kolmannes tynnyrin-alaa luonnollista niittyä. Niittyä sanotaan pellon emoksi, siksi lähteeksi, josta viimeksi-mainittu on saava voimansa. Äsken ilmoitetut luvut näkyvät siis osottavan, että sanottu lähde on verrattain paljoa runsaampi Uudenmaan läntisissä kunnissa kuin itäisissä sekä että maanviljelys niin muodoin edellisissä on voimaisempaa.

Vaikka se, mitä nyt on lausuttu, sopinee yleiseksi päätökseksi, rajoittaa sitä kuitenkin joksikin osaksi ne ilmoi-

tukset, jotka tiedustuksen kautta koottiin ei ainoastansa luonnollisten niittyjen laadusta, vaan myös sen viljellyn maan pinnan-alasta, joka oli kylvetty heinä- ja rehukasveilla. Antaaksemme paremman katsauksen niitynviljelyyn Uudenmaan läänissä, olemme tässä alhaalla kokoon panneet nämät ilmoitukset seuraavaan tauluun, johon heinänsaaliskin, mimmoiseksi se muodostui vuonna 1875, on otettu sekä suhteettomasti että joka tynnyrin-alan suhteen laskettuna.

Prairies artificielles et naturelles.

Kunnan nimi. <i>Communes.</i>	Pinnan-ala tynnyrin-aloissa <i>Superficie en tynnyrin-ala</i>				Heinänsaalis leivisköittäin <i>Les produits en foin</i>				Heinänsaalis keskimäärin joka tynnyrin-alasta <i>En moyenne par tynnyrin-ala</i>			
	Kylvöniityn. <i>Prairies artificielles.</i>	Luonnollista nurmi- niityä. <i>Prairies naturelles sèches.</i>	Luonnollisen suo- niityn. <i>Prairies naturelles de marais.</i>	Koko niityma- Total.	Kylvöniitystä. <i>Des prairies arti- ficielles.</i>	Luonnollisesta nurmi- niitystä. <i>Des sèches.</i>	Luonnollisesta suo- niitystä. <i>Des prairies des marais.</i>	Koko niityma- Total.	Kylvöniitytä. <i>Des prairies arti- ficielles.</i>	Luonnollista nurmi- niityä. <i>Des sèches.</i>	Luonnollista suo- niityä. <i>Des prairies des marais.</i>	Koko niityma- Total.
Kaupunkieja.												
Helsinki	62	—	—	62	12,060	—	—	12,060	195	—	—	195
Porvoo	7	152,30	—	159,30	1,050	11,400	—	12,450	150	75	—	78
Loviisa	—	100	60	160	8,420	—	—	8,420	—	—	—	—
Tammisaari	57,75	133,54	—	191,29	8,700	7,750	—	16,450	151	58	—	86
Hankoniemi	—	14,43	—	14,43	—	—	—	—	—	—	—	—
Maaseurakuntia.												
Inko	0,42	5,787,81	869,18	6,657,41	17,783	247,736	38,909	304,428	210	43	45	46
Degerbyy	34,33	3,317,87	82,68	3,434,88	5,348	111,205	1,550	118,103	126	34	19	34
Karja	27,26	4,508,24	1,304,38	5,839,88	48,873	155,646	47,578	252,097	554	35	36	43
Snappertuuna	202,50	3,519,80	1,034,77	4,757,07	25,527	191,301	44,235	261,063	126	54	43	54
Karjalohja	7,44	2,212,10	1,012,12	3,231,66	6,320	77,445	35,575	119,340	545	35	35	37
Sammatti	—	860,91	1,369,27	2,230,18	—	42,246	40,619	82,865	—	49	29	37
Pohja	546,93	3,044,76	983,96	4,574,75	73,999	137,274	35,841	247,114	125	47	45	58
Tammisaaren maaseurak.	91,81	1,400,07	668,05	2,160,53	10,142	58,822	18,983	87,947	91	42	28	41
Tenhola	417,67	4,943,06	972,58	6,333,31	34,232	203,956	25,945	264,133	77	41	27	42
Bromarvi	72,04	2,890,20	657,22	3,619,46	8,680	137,397	23,835	169,912	116	48	36	47
Espoo	1,332,28	7,658,87	464,44	9,455,59	142,309	296,687	11,793	450,789	96	39	25	48
Kirkkonummi	206,19	8,142,73	1,946,70	10,295,62	49,815	357,371	72,529	479,715	134	43	42	47
Siuntio	375,08	7,604,18	1,594,89	9,574,15	46,955	256,166	56,761	359,882	126	34	36	38
Lohja	509,26	6,868,58	690,09	8,067,93	54,847	274,618	27,377	356,842	69	40	31	44
Nummi	29,80	4,001,41	1,525,96	5,557,17	8,600	164,130	67,265	239,995	166	41	44	43
Pusula	42,63	3,720,75	2,608,41	6,371,79	7,915	129,555	97,085	234,555	117	35	37	37
Wihti	539,31	10,231,20	2,953,86	13,724,37	62,594	347,402	82,398	492,394	113	34	28	36
Pyhäjärvi	104,76	2,432,63	1,828,47	4,365,86	15,784	59,695	49,744	125,223	151	25	27	29
Porvoon maaseurakunta	1,403,75	15,167,93	4,098,41	20,670,09	196,213	433,538	102,447	732,198	140	29	25	35
Siirretään	6,070,21	98,713,97	26,724,54	131,508,72	846,166	3,701,340	880,469	5,427,975				

Kunnan nimi. <i>Communes.</i>	Pinnan-ala tynnyrin-aloissa <i>Superficie en tynnyrin-ala</i>				Heinänsaalis leivisköittäin <i>Les produits en foin</i>				Heinänsaalis keskimäärin joka tynnyrin-ala <i>En moyenne par tynnyrin-ala</i>			
	Kylvöniitty. <i>Prairies artificielles.</i>	Luonnollisen nurmi- <i>Prairies naturelles sèches.</i>	Luonnollisen suo- <i>Prairies naturelles de marais.</i>	Koko niittymaa. <i>Total.</i>	Kylvöniittyä. <i>Des prairies arti- ficielles.</i>	Luonnollisesta nurmi- <i>niitystä.</i>	Luonnollisesta suo- <i>niitystä.</i>	Koko niittymaasta. <i>Total.</i>	Kylvöniittyä. <i>Des prairies arti- ficielles.</i>	Luonnollista nurmi- <i>niityä.</i>	Luonnollista suo- <i>niityä.</i>	Koko niittymata. <i>Total.</i>
Siirretty	6,070,21	98,713,97	26,724,54	131,508,72	846,166	3,701,340	880,469	5,427,975				
Pukkila	138,74	2,625,09	1,298,67	4,062,50	7,495	79,325	47,405	134,225	56	30	37	33
Askola	85,25	4,462,00	1,947,64	6,494,89	9,486	121,947	37,330	168,763	110	27	19	24
Porneesi	369,22	4,553,39	377,49	5,300,10	39,862	108,850	9,095	157,807	109	40	24	30
Helsingin maaseurakunta	3,252,86	11,347,07	1,133,26	15,733,19	397,305	375,469	58,470	831,244	122	33	52	53
Mäntsälä	1,680,58	10,088,02	5,239,27	17,007,87	118,882	286,727	141,923	547,532	71	28	27	32
Nurmijärvi	385,74	9,936,10	525,95	10,847,79	50,620	386,626	23,185	460,431	91	39	44	42
Sipoo	665,72	6,647,45	3,628,16	10,941,33	84,445	230,415	107,481	422,341	127	35	30	39
Tuusula	741,49	9,954,39	232,00	10,927,88	62,469	215,337	8,560	286,366	84	22	37	26
Pernaja	714,29	10,000,94	1,823,28	12,538,51	73,402	267,938	40,593	381,933	103	27	22	30
Liljendaali	324,51	2,250,20	394,92	2,969,63	27,595	66,308	10,705	104,608	86	29	27	35
Laptreski	472,68	4,657,46	3,053,01	8,183,15	39,972	102,025	56,419	198,416	85	22	18	24
Myrskylä	318,33	2,597,14	1,758,38	4,673,85	27,995	76,665	52,805	157,465	91	17	30	24
Ruotsin-Pyhtää	235,48	3,776,68	3,493,63	7,505,79	31,711	121,227	104,184	257,122	134	32	30	34
Anjala	303,00	3,875,61	200,90	4,379,51	21,456	78,023	15,185	114,664	71	21	61	27
Elimäki	1,737,54	8,773,12	3,351,18	13,861,84	149,660	194,000	49,515	393,175	90	22	15	—
Iitti	1,081,30	7,934,40	4,875,40	13,891,10	69,153	265,888	112,505	447,546	64	34	23	32
Artjärvi	696,74	2,312,28	69,16	3,078,18	36,582	93,740	1,613	131,935	53	41	23	43
Orimattila	1,351,18	7,745,37	2,304,64	11,401,19	101,032	298,700	81,111	480,843	75	39	35	42
Summa	20,624,86	212,250,68	62,431,48	295,307,02	2,195,288	7,070,550	1,838,553	11,104,391	106	33	29	38

Ylläseisovista numeroluvuista huomataan siis, että ne kunnat, joilla verrattain on vähin määrä luonnollista niittymaata, joksikin osaksi ovat koettaneet auttaa tätä puutetta kylvöniittyjen kautta. Koko tuosta ruohoa kasvamaan jätetystä pinnan-alasta oli 20,625 tynnyrin-alaa eli 7 % viljeltyä maata, ja siitä taas tuli likimmiten kolmeneljännestä eli noin 15,000 tynnyrin-alaa läänin itäistä sekä ainoastansa jälille-jäävä neljännes sen läntistä puoliskoa kohden. Koko niittymaan suhteen täyttävät kylvöniityt isoimman alan (noin 23 %) Artjärvellä eli juuri siinä kunnassa, jossa epäsuhta pellon ja luonnollisen niityn välillä on suurin. Lähinnä järjestyksessä tulevat sitten Helsingin pitäjä (yli 20 %), Espoo (14 %) sekä Pohja, Elimäki, Liljendaali ja Orimattila (yli 10%). Sitä vastoin useilla läntisen Uudenmaan kunnilla, esim. Ingon, Karjan, Karjalohjan, Sammatin, Nummen, Pusulan y. m. kunnilla osittain ei ole ollenkaan, osittain on

ani vähän kylvöniittyjä. Mitä sen sijaan koskee luonnollisiin niittyyhin, niiden arvoa tosin pinnan-alan tiedot eivät yksinänsä osota. Taulu näyttää, että koko läänissä lähes 23 % siitä on suoniittyjä sekä että muutamissa yksityisissä kunnissa prosenttisuhde on vielä paljon korkeampi. Sammatissa esim. suoniityt täyttävät 61, Ruotsin-Pyhtäällä 49, Pyhäjärvellä 43 ja Pusulassa 41 prosenttia luonnollisesta niittymaasta. Jos yksityisistä paikkakunnallisista poikkeuksista ei huolitata, tavataan kuitenkin suoniittyjä verrattain lukuisammin läänin itäisessä kuin läntisessä puoliskossa. Sen vuoksi tuskin voinee olla kahdella päällä siitä, ettei viimeksimainittu seutu ylimalkain kasva rehua runsaammassa määrässä kuin edellinen. Ilmoitukset koti-eläinten lukumäärästä kummassakin tekevät lisäksi tämän asian laidan kaikesta epäilyksestä vapaaksi.

Mitä numerotietoihin heinänsaaliista koskee, nämä ovat

helposti ymmärrettävistä syistä kaikkein vähimmän tarkat koko tiedustuksessa. Jo niiden epävakaiden mittain (häkien, kuormien, latojen j. n. e.), joilla maanviljelijä useimmiten on tottunut mittaamaan vuoden heinänsaalista, täytyy tehdä nuo semmoisella perustuksella lasketut painomäärät sangen umpinaisiksi. Tähän vielä tulee, että maan omistajain ilmoitukset näistä asioista useimmissa tapauksissa ovat melkein mahdottomat kontrolloerata, sillä ei niittyman pin-

nan-ala eikä talven yli elätettyjen eläinten lukumäärä todista tässä mitään. Sitä erinomaisen suurta eroitusta, joka ilmaantuu eri kuntain numerotietojen välillä (esim. kun ver-rataan heinänsaalista yhdestä kylvöniityn tynnyrin-alasta Karjan ja Karjalohjan kunnissa toisella puolen sekä Artjär-ven, Pukkilan, Iitin y. m. kunnissa toisella puolen), ei ken-ties voidakaan muulla tavoin selittää.

5. Eläimenpito.

Kuten edellä painetuista tiedustuksen kaavoista ja oh-jeista likemmin nähdään, se rajoitettiin, mitä koti-eläimiin tulee, paljaisin tietoihin siitä lukumäärästä, jota itseksikin eri lajia elätettiin 1 päivä Maaliskuuta 1876, kuitenkin sillä lisäyksellä, että tarkempi hevos- ja nauta-eläinten eritteleminen iän ja käytettävyyden mukaan sen ohessa vaariin otettiin. Samat syyt, jotka muillakin aloilla vaativat tiedus-tuksen kaavain tarkkaa rajoitusta — nimittäin pelko että liian suuri seikkaperäisiin tietoihin meneminen asettaisi ai- van kovia vaikeuksia yrityksen eteen, kuin myös nuo tämän kautta syntyvät enentyneet kustannukset —, vaikuttivatkin, että kaikki kysymykset eläinten laadusta (esim. rodusta, suuruudesta, painosta j. n. e.) jätettiin pois. Että nämät asianhaarat toisinaan saattavat olla mitä tärkeimmät karjan- hoidon kannan arvostelemiseksi, tosin yhtä vähän voidaan kieltää, kuin se on selkeätä, että pelkkä sarviraavaiden lu- kumäärän vertaaminen kahdessa eri maassa ei käy riittävän valaisevaksi. Silmään pistävätä on esim., että Suomen ja Englannin teuraan eri laatu ei myönnä semmoisen laskun tekemistä, joka perustuu pelkkään lukumäärään.

Nykyisen tiedustuksen tarkoitusta varten lienevät kui- tenkin nuo vaaditut tiedot jotenkin tyydyttäviä, semminkin kuin kotimainen eläinrotu koko läänissä on sama taikka ei ainakaan näytä mitään suurempaa erilaisuutta läänin eri kun- nissa. Tunnettua tosin on, että tämä rotu viime aikoina sekoituksen kautta ulkomaalta hankittujen siitos-eläinten kanssa joksikin osaksi on parantunut sekä että yksityisissä

herrastaloissa elätetään eläimiä sekoittamattomastakin Ayr- shire-, Angler- y. m. lajeista; mutta osittain nämä tapauk- set vielä kuuluvat ainoastansa poikkeuksiin, osittain itse eroitukset näin maahamme sovitettujen lajien ja kotimaisen rodun välillä eivät ole niin suuria, ettei mutkatonta tietoa eläinten lukumäärästä jossakin karjapihassa taidettaisi kat- soa tämän suuruutta valaisevaksi.

Koko lukumäärä eläimiä Uudenmaan läänissä teki Maa- liskuun alussa 1876 tiedustuksen mukaan:

Hevosia	28,723
Josta: Varsoja ja nuoria hevosia alle 3 vuoden	4,262
Oriita	379
Ruunia	11,976
Tammoja	12,106
Nauta-eläimiä	119,928
Josta: Vasikoita	16,797
Nuorta karjaa	22,359
Sonnejä	4,070
Härkiä	6,837
Lehmiä	69,865
Lampaita	107,784
Sikoja	15,496
Vuohia	745
Kanoja	36,988
Kalkkunia	111
Hanhia	879
Ankkoja	320

Jos nämä numerot asetetaan läänin saman-aikuisen väkiluvun rinnalle, niin huomataan, että joka 100 asujainta kohden tuli keskimäärin 15 à 16 hevosta, 65 nauta-eläintä, 59 lammasta, 8 sikaa ja likimmiten 21 siipi-eläintä. Jos pidetään väliä ainoastansa maaseudulla, tekee suhde 19 à 20 hevosta, 83 nauta-eläintä, 76 lammasta, 11 sikaa ja 28 siipi-eläintä 100 asukasta kohden. Ylimalkain elätetään väkilukuun verraten enemmän hevosia läänin itäisessä kuin läntisessä puoliskossa, jonka sijaan taas päinvastainen laita vallitsee nauta-eläinten suhteen. Suurimpina vastakohtina, kun on kysymys hevosten kasvatuksen verrannollisesta suuruudesta asukasmäärän suhteen, voidaan mainita toisella puolen Pohja, jossa tulee 9,9, Bromarvi, jossa tulee 6,4 ja Tammisaaren maaseurakunta, jossa tulee ainoastansa 6 hevosta 100 asujainta kohden, sekä toisella puolen Lap-treski, jossa tulee 25, Pukkila, jossa tulee 26 ja Artjärvi, jossa tulee lähes 27 hevosta saman asujainmäärän suhteen. Hevos-eläinten suhteellisen lukumäärän vertaaminen väkilukuun ei kumminkaan käy erittäin valaisevaksi. Kun hevonen on maanviljely-elinkeinon harjoittamista varten välttämätön eläin, täytyy sen lukumäärän joka maaseudussa varsinaiseksi osaksi riippua viljelyksen suuremmasta tahi vähemmästä leviämisestä. Että tämän johdosta laveampi pelto-maa välttämättömästi on vaatinut useampain työhevosten ylläpitoa läänin itäisissä kunnissa, ei voi kummastuttaa; ja kun tähän tulee, että härkiä ylimalkain siellä ei käytetä maanviljelytyöhön eli ajoihin, kuten laita on läntisissä kunnissa, kadottaa tuo ylhäällä esimerkiksi otettu epäsuhta kai-ken semmoisena olemisen merkityksen. Oikeampi perustus hevos-eläinten verrannollisen lukuisuuden arvostelemista var-ten on sen vuoksi epäilemättä niiden lukumäärän laskemi-nen vissin viljellyn maan pinnan-alan suhteen; ja semmoi-

nessa laskussa havaitaan kohta, että juuri Artjärven kunta, jolla ylhäällä osotettiin olevan useimmat hevoset väkiluvun suhteen, todellisuudessa eli sen pellon pinnan-alaan verraten on vähemmän niitä kuin millään muulla kunnalla läänissä. Keskimäärin tulee nimittäin koko Uudella maalla seitsemän tynnyrin-alaa peltoa yhden hevosen suhteen; mutta Artjärven ja Pohjan kunnissa tulee yhden hevosen suhteen kymmenen à yksitoista tynnyrin-alaa; Liljendaalissa, Myrskylässä, Eli-mäellä ja Orimattilassa, yhdeksän; Degerbyyssä, Karjaloh-jalla, Tammisaaren maaseurakunnassa, Tenholassa, Bromar-vissa, Siuntiolla, Lohjalla ja Pukkilassa, kahdeksan; Ingossa, Pusulassa, Wihdissä, Pernajalla ja Anjalassa, kuusi; Kirkko-nummella, Pyhäjärvellä, Sipoossa, Tuusulassa ja Ruotsin-Pyhtäällä viisi sekä Nurmijärvellä ainoastansa noin $4\frac{1}{2}$ tynnyrin-alaa *). Viimeksimainittu kunta on niin muodoin se, joka maanviljelyksensä pinnan-alaan katsoen ylläpitää suu-rimman määrän hevosia läänissä.

Edellä on jo monta monituista kertaa esissä pidetty sitä nähtävää erilaisuutta, joka useissa suhteissa vallitsee Uudenmaan läänin länsi- ja itä-puoliskoin välillä. Huomau-tettu on myös, kuinka viljellyn maan verrattain vähäistä laveutta edellisessä puoliskossa vastaa karjanhoito, jota siellä sen sijaan harjoitetaan yleisemmin. Myötä liitettyt kartat n:ris 3 ja 4 osottavat viimeksimainittua asiaa niin selvästi, että enempi puhuminen siitä katsottanee tarpeettomaksi. Seuraavat kaksi taulua, jotka näyttävät koti-eläinten suhtee-tonta ja suhteellista (väkilukuun verraten) lukumäärää itse-kussakin kunnassa, ovat muuten tarpeellisia lisäyksiä kart-toihin.

*) Suhta muissa erikseen nimittämättömissä kunnissa viljellyn maan ja hevosten lukumäärän välillä on melkein sama kuin Uudella maalla yleensä, s. t. s. seitsemän tynnyrin-alaa peltoa joka hevosta kohden.

Koti-eläinten lukumäärä Uudenmaan läänissä vuonna 1876. -- Nombre des animaux domestiques en 1876.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Kunnan nimi. <i>Communes.</i>	Hevosia. <i>Espèce chevaline.</i>				Nauta-eläimiä. <i>Espèce bovine.</i>					Lampaia. Moutons.	Sikoja. Cochons.	Vuohia. Chèvres.	Kanoja. Poules.	Kalkkuna. Dindes.	Hanhia. Oies.	Ankoja. Canards.
	Varsoja ja muoria hevosia alle 3 vntd. Poulains et pou- liches.	Oritia. Ftalons.	Ruunna. Hongres.	Tammoja. Juments.	Vasikoita. Veaux.	Nuorta karjaa. Génisses et bou- villons.	Sonneja. Taureaux.	Boeufi. Vaches.	Lehmiä. Vaches.							
Kaupunkieja.																
Helsinki	16	47	545	147	2	6	1	—	409	283	164	4	998	8	9	90
Porvoo	5	4	78	27	5	4	—	3	166	43	31	—	162	—	14	—
Loviisa	1	3	57	18	9	3	1	—	128	85	104	—	175	—	7	5
Tammisaari	4	—	31	17	25	24	3	5	168	55	35	—	99	—	2	3
Hankoniemi	—	—	3	—	—	—	—	—	15	7	4	—	9	—	—	—
Maaseurakuntia.																
Inko	73	3	156	215	614	860	155	480	1,549	2,023	262	—	1,156	—	13	5
Degerbyy	50	1	54	108	232	407	77	209	667	1,019	135	—	382	—	—	8
Karja	54	6	148	177	540	581	116	468	1,115	1,738	175	1	961	—	4	—
Snappertuuna	40	3	97	114	424	443	110	320	1,062	1,638	157	—	492	—	5	23
Karjalohja	36	1	75	117	346	470	47	326	799	1,286	96	3	432	—	3	5
Sammatti	24	—	29	59	221	211	38	177	380	717	71	—	331	—	—	5
Pohja	40	3	162	128	263	405	80	391	1,100	1,419	111	—	743	—	2	1
Tammisaaren maaseurak.	13	—	30	43	134	193	33	133	484	1,087	32	—	242	—	6	—
Tenhola	75	2	173	188	371	573	174	525	1,376	2,366	180	—	1,223	—	2	—
Bromarvi	24	5	68	70	299	219	98	309	954	2,206	72	—	761	—	2	—
Espoo	59	12	425	355	219	222	125	26	2,481	1,854	372	6	1,476	17	30	20
Kirkkonummi	85	10	348	329	587	601	196	385	2,720	2,487	351	16	1,314	17	53	9
Siuntio	90	4	236	312	585	882	139	412	1,952	2,693	271	6	1,487	6	5	7
Lohja	87	7	239	270	668	851	127	477	1,790	3,131	257	—	1,776	2	7	7
Nummi	68	7	154	204	577	778	84	464	1,235	2,682	206	10	1,218	—	14	—
Pusula	74	9	167	227	562	852	96	387	1,410	2,403	278	79	1,648	—	—	6
Wihti	121	6	463	475	778	1,282	183	425	2,998	3,951	228	18	2,467	19	6	22
Pyhäjärvi	79	4	151	213	399	448	67	49	979	1,332	139	30	657	—	—	—
Porvoon maaseurakunta	210	16	757	780	705	1,019	166	31	4,176	7,195	818	—	1,450	—	34	13
Pukkila	100	5	174	202	171	349	12	—	809	1,905	267	1	336	—	55	—
Askola	97	9	247	303	304	431	62	4	1,204	2,525	333	—	504	—	5	—
Porneesi	54	4	159	165	214	227	29	36	815	1,303	183	—	229	—	9	—
Helsingin maaseurakunta	79	21	841	546	287	299	157	26	3,410	2,058	682	14	1,605	20	34	20
Mäntsälä	284	19	535	652	782	1,136	217	130	3,474	5,280	758	4	1,077	—	48	9
Nurmijärvi	229	22	537	579	724	763	173	142	2,914	3,766	794	18	1,897	7	39	7
Sipoo	134	12	448	416	374	338	106	15	2,490	2,577	338	—	848	9	11	16
Tuusula	142	11	361	366	225	352	103	5	1,876	2,123	420	—	1,059	—	35	9
Pernaja	138	9	465	512	355	683	126	64	2,516	4,189	560	3	925	—	8	4
Liljendaali	47	2	126	163	145	194	80	26	711	1,569	261	—	408	—	4	—
Laptreski	248	8	363	456	475	718	92	60	2,001	4,557	652	11	1,078	—	25	3
Myrskylä	73	8	225	208	192	406	50	21	1,065	2,111	230	—	526	—	6	—
Siirretään	2,953	283	9,127	9,161	12,813	17,230	3,323	6,531	53,398	77,663	10,027	224	32,151	105	497	297

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Kunnan nimi. <i>Communes.</i>	Hevosia. <i>Espèce chevaline.</i>				Nauta-eläimiä. <i>Espèce bovine.</i>					Lampaista. <i>Moutons.</i>	Sikoja. <i>Cochons.</i>	Vuohia. <i>Chèvres.</i>	Kanoja. <i>Poules.</i>	Kalkkunia. <i>Dindes.</i>	Hanhia. <i>Oies.</i>	Ankoja. <i>Canards.</i>
	Varsoja ja nuoria hevosia alle 3 vuorokauden Poulains et pou- liches.	Orjia. <i>Étalons.</i>	Ruunna. <i>Hongres.</i>	Tammoja. <i>Juments.</i>	Lehmiä. <i>Veaux.</i>	Nuorta karjaa. <i>Grénisses et bou- villons.</i>	Sonneja. <i>Taureaux.</i>	Härkiä. <i>Boeufs.</i>	Vaskoita. <i>Vaches.</i>							
Siirretty	2,953	283	9,127	9,161	12,813	17,230	3,323	6,531	53,398	77,663	10,027	224	32,151	105	497	297
Ruotsin-Pyhtää	139	3	267	276	355	466	72	28	1,515	2,406	382	—	315	3	9	2
Anjala	72	9	175	179	164	279	68	3	1,055	2,077	275	—	263	2	9	10
Elimäki	177	13	486	511	628	670	120	69	2,710	3,882	882	5	802	1	13	6
Iitti	370	39	1,018	907	1,490	1,885	234	119	6,064	10,072	2,184	507	1,032	—	132	—
Artjärvi	132	2	228	270	308	575	76	37	1,354	3,406	615	—	527	—	51	—
Orimattila	419	30	675	802	1,039	1,354	181	50	3,769	8,278	1,131	9	1,898	—	168	5
Summa koko lääni	4,262	379	11,976	12,106	16,797	22,459	4,074	6,837	69,865	107,784	15,496	745	36,988	111	879	320

Koti-eläinten suhde väkilukuun. — Nombre de têtes pour 10,000 habitants.

Kunnan nimi. <i>Communes.</i>	Väkiluku. <i>Population.</i>	10,000 henkeä kohden tuli				
		Hevosia. <i>Espèce cheva- line.</i>	Nauta-eläimiä. <i>Espèce bovine.</i>	Lampaista ja vuohia. <i>Espèce ovine et caprine.</i>	Sikoja. <i>Espèce porcine.</i>	Siipi-eläimiä. <i>Volailles.</i>
Kaupunkeja.						
Helsinki	33,602	225	124	85	49	329
Porvoo	3,784	301	470	114	82	465
Loviisa	2,135	370	660	398	487	876
Tammisaari	1,552	335	1,450	354	226	670
Hankoniemi		Yhteenlaskettu Bromarvin kanssa.				
Maaseurakuntia.						
Inko	3,325	1,344	11,002	6,084	788	3,531
Degerbyy	1,135	1,877	14,026	8,978	1,189	3,436
Karja	2,756	1,397	10,232	6,310	635	3,501
Snappertuuna	2,338	1,086	10,090	7,006	672	2,224
Karjalohja	2,461	1,386	12,251	8,151	679	3,153
Sammatti						
Pohja	3,358	992	6,668	4,226	331	2,222
Tammisaaren maaseurakunta	1,420	606	6,880	7,655	225	1,746
Tenhola	3,063	1,430	9,856	7,724	588	3,999
Bromarvi ynnä Hankoniemen kaupunki	2,643	643	7,166	8,373	288	2,921

Kunnan nimi. <i>Communes.</i>	Väkiluku. <i>Population.</i>	10,000 henkeä kohden tuli				
		Hevosia. Espèce cheva- line.	Nauta-eläimiä. Espèce bovine.	Lampaista ja vuohia. Espèce ovine et caprine.	Sikoja. Espèce porcine.	Siipi-eläimiä. Volailles.
Espoo	4,368	1,948	7,035	4,258	852	3,533
Kirkkonummi	4,888	1,579	9,184	5,121	718	2,850
Siuntio	3,505	1,832	11,327	7,700	773	4,294
Lohja	3,602	1,674	10,863	8,692	713	4,975
Nummi	2,736	1,583	11,469	9,839	753	4,503
Pusula	2,696	1,769	12,266	9,206	1,031	6,135
Wihti	5,773	1,845	9,815	6,875	395	4,355
Pyhäjärvi	2,406	1,858	8,071	5,661	578	2,731
Porvoon maaseurakunta	9,753	1,808	6,251	7,377	839	1,535
Pukkila	1,834	2,623	7,312	10,393	1,456	2,132
Askola	2,658	2,468	7,543	9,500	1,253	1,915
Porneesi	1,967	1,942	6,716	6,624	930	1,210
Helsingin maaseurakunta	7,164	2,076	5,833	2,892	952	2,344
Mäntsälä	6,188	2,408	9,274	8,539	1,225	1,833
Nurmijärvi	6,021	2,270	7,833	6,285	1,319	3,239
Sipoo	5,565	1,815	5,971	4,631	607	1,588
Tuusula	4,284	2,054	5,978	4,956	980	2,575
Pernaja	5,286	2,126	7,083	7,930	1,059	1,773
Liljendaali	1,569	2,154	7,368	10,000	1,663	2,626
Laptreski	4,249	2,530	7,875	10,751	1,534	2,603
Myrskylä	2,215	2,321	7,828	9,530	1,038	2,402
Ruotsin-Pyhtää	3,185	2,151	7,648	7,554	1,199	1,033
Anjala	2,138	2,035	7,339	9,715	1,286	1,328
Elimäki	5,305	2,238	7,911	7,327	1,663	1,549
Iitti	10,742	2,173	9,116	9,848	2,033	1,084
Artjärvi	2,382	2,653	9,866	14,299	2,582	2,427
Orimattila	7,758	2,483	8,241	10,682	1,458	2,670
Summa maaseurakunnat	142,736	1,942	8,342	7,571	1,062	2,572
Summa koko lääni	183,809	1,563	6,533	5,904	843	2,084

Kun likemmin ja enemmän seikkaperäisesti tarkastetaan tiedustuksen perustietoja, niin huomataan, että nauta-eläinten suurempi lukumäärä läänin läntisissä kunnissa ei tule siitä, että tiloilla siellä ylimalkain olisi suurempia karjapihoja, vaan pää-asiallisesti on luettava sen seikan tuottamaksi, että useimmat huonekunnat siellä elättävät omia lehmiä. Degerbyyissä, Karjalohjalla ja Sammatissa esim. on melkein joka

viides henkilö, s. t. s. melkein jokainen huonekunnan-esimies, nauta-eläimen omistaja; Porvoossa, Tuusulassa, Nurmijärvellä, Elimäellä ja Anjalassa ei joka kymmenes eikä Helsingin pitäjäässä edes joka viidestoistakaan henkilö ole tällä kannalla. Se on merkillinen asian laita, että suuria karjapihoja enimmiten tavataan niissä paikoin, joissa nauta-eläimet muuten väestöön verraten ovat harvalukuisimmat.

Niin esim. löytyi Helsingin pitäjäässä kaksi karjapihaa, joissa oli enemmän kuin 100, neljä, joissa oli enemmän kuin 50, ja 21, joissa oli enemmän kuin 20 lypsävää lehmää, samalla haavaa kuin Ingossa sen sijaan ei yksikään ainoa karjapiha elättänyt enempää kuin 20 lehmää. Sitä vastoin jälkimäisellä kunnalla, jonka väestö teki 3,325 henkeä, oli 548 nautaeläimen-omistajaa, kun edellinen sen sijaan, jonka väestö teki 7,164 henkeä, luki ainoastansa 467 semmoista.

Kaikkiaan löytyi läänin maaseurakunnissa seuraava määrä karjapihoja:

8 karjapihaa, joilla itsekullakin oli yli 100 lypsävää lehmää.				100 lypsävää lehmää.			
41	"	"	"	51—100	"	"	"
185	"	"	"	21—50	"	"	"
597	"	"	"	11—20	"	"	"
2,821	"	"	"	6—10	"	"	"
7,989	"	"	"	2—5	"	"	"
5,442	"	"	"	1 lehmä.	"	"	"

Yhteensä siis 17,083 karjapihaa eli oikeammin huonekuntaa, jotka elättivät lehmiä. Kahdeksan suurinta karjapihaa läänissä oli:

Peippola Elimäellä,	200 lypsävää lehmää.
Moisio „	170 „ „
Kellokoski Tuusulassa,	128 „ „
Mustiala Elimäellä,	125 „ „
Andersberg Mäntsälässä,	116 „ „
Tavastkulla Helsingin pitäjäässä,	116 „ „
Lehtikoski Porneesissa,	112 „ „
Königstedt Helsingin pitäjässä,	109 „ „

Seuraava taulu osottaa tarkemmin karjanhoidon kantaa itsekussakin kunnassa, mikäli nimittäin on kysymys siitä suuremmasta tahi vähemmästä määrästä, jossa tätä elinkeinoa harjoitetaan:

Karjapihoja, joissa oli allaseisova määrä lypsäviä lehmiä, Uudenmaan läänin maaseurakunnissa 1 p. Maaliskuuta 1876. —

Nombre des fermes où il se trouve des vaches laitières sousdites.

	Yli 100 lehmää. Plus de 100 vaches.	51—100 leh- mää. De 51 à 100 vaches.	21—50 leh- mää. De 21 à 50 vaches.	11—20 leh- mää. De 11 à 20 vaches.	6—10 leh- mää. De 6 à 10 vaches.	2—5 lehmää. De 2 à 5 vaches.	1 lehmä. 1 vache.	Summa karja- pihoja. Total des fer- mes.
Inko	—	—	—	13	58	286	191	548
Degerbyy	—	—	1	4	36	92	69	202
Karja	—	—	1	4	20	230	188	443
Snappertuuna	—	—	3	7	36	175	94	315
Karjalohja	—	—	2	2	36	123	129	292
Sammatti	—	—	—	—	20	68	42	130
Pohja	—	1	5	5	4	204	192	411
Tammisaaren maaseurakunta	—	—	1	4	14	111	62	192
Tenhola	—	—	1	9	36	266	163	475
Bromarvi	—	—	1	8	29	199	117	354
Espoo	—	5	18	39	70	135	210	477
Kirkkonummi	—	—	12	44	99	305	216	676
Siuntio	—	—	6	20	69	299	198	592
Lohja	—	—	5	15	56	289	178	543
Nummi	—	—	2	6	46	207	159	420
Pusula	—	—	—	9	64	243	137	453
Wihti	—	2	11	33	66	451	267	830
Pyhäjärvi	—	—	1	2	37	165	147	352
Porvoon maaseurakunta	—	4	25	21	130	456	295	931

	Yli 100 lehmää. Plus de 100 vaches.	51—100 leh- mää. De 51 à 100 vaches.	21—50 leh- mää. De 21 à 50 vaches.	11—20 leh- mää. De 11 à 20 vaches.	6—10 leh- mää. De 6 à 10 vaches.	2—5 lehmää. De 2 à 5 vaches.	1 lehmä. 1 vache.	Summa karja- pihoja. Total des fer- mes.
Pukkila	—	—	—	5	47	103	57	212
Askola	—	—	5	7	46	174	60	292
Porneesi	1	—	1	4	39	77	48	170
Helsingin maaseurakunta	2	4	21	51	114	152	123	467
Mäntsälä	1	3	10	29	168	313	103	627
Nurmijärvi	—	3	3	36	158	266	99	565
Sipoo	—	1	9	15	104	305	174	608
Tuusula	1	2	7	16	80	154	63	323
Pernaja	—	3	9	18	75	309	177	591
Liljendaali	—	—	1	4	34	86	64	189
Laptreski	—	—	3	12	89	241	193	538
Myrskylä	—	1	1	9	39	132	88	270
Ruotsin-Pyhtää	—	1	5	11	57	160	154	388
Anjala	—	3	—	12	53	85	58	211
Elimäki	3	2	3	9	137	193	159	506
Iitti	—	3	7	80	363	433	351	1,237
Artjärvi	—	2	1	10	68	130	121	332
Orimattila	—	1	4	24	224	372	296	921

Olemme jo ennen viitanneet siihen muistettavaan tosi-asiaan, että suuret karjapihat ylipäänsä löytyvät niissä paikoin, jotka juuri nauta-eläimistä ovat verrattain köyhimmät. Ollaksemme jälleen kertomatta tuota usein ennen esissä pidettyä eroitusta Uudenmaan läänin itäisen ja läntisen puoliskon välillä, lienee tarpeeksi vaan huomauttaa Pohjan, Espoon ja Helsingin kunnista, joiden heikko väri myötäseuraavilla kartoilla n:ris 3 ja 4 osottaa, että ne naapuripitäjiin verraten elättävät sangen vähäisen määrän nauta-eläimiä. Näissä kunnissa kumminkin löytyvät läntisen Uudenmaan suurimmat karjapihat. Tämä kahden eri asian yhteensattuminen ei näy olevan paljasta satunnaisuutta. Epäilemättä vallitsee nimittäin tässä, niinkuin itsekullakin muulla taloudellisella alalla, se sääntö, että suuri teollisuus tekee lopun pikku teollisuudesta. Niissä seuduin, joissa karjapihat ovat pieniä ja ainoastansa ajoittain saattavat jotain myydä, on

joka huonekunta, mikä vaan siihen kykenee, pakoitettu elättämään ainakin yhtä lehmää omaksi tarpeeksi. Missä suuret meijeriat sen sijaan kaiken vuotta taitavat varustaa ympärillä asuvia semmoisella välttämättömällä tavaralla kuin esim. kuoritulla maidolla, käypi loisen ja mäkitupalaisen tarve omasta karjapihasta vähemmin tuntuvaksi. Se on, käyttäaksomme vertausta, tehdasteollisuuden ja kotiteollisuuden kilpailua, jossa jälkimäinen vähitellen tukehtuu. Että tämä kilpailu, missä se on syntynyt, ei ole huomattu edulliseksi eläimenpidon karttumiselle, vaan päin vastoin on vähentänyt koti-eläinten suhtaa ihmisiin sekä niin muodoin itse teossa kansallisvarallisuuttakin, on asia, josta ansaitsee ottaa vaari. Ei kuitenkaan saa unhottaa, että kansallisvarallisuuden vähentymistä toisella alalla voipi vastata lisäytyminen toisella alalla sekä että jokainen yksipuoliseen suuntaan tässä tehty johtopäätös sen vuoksi pian saattaa olla liian aikainen.

6. Metsät.

Ylhäällä ilmoitetun, Uudenmaan läänin tilusten koko pinnan-alaa koskevan taulun mukaan täyttävät läänin metsät eli sen „hyödyllinen metsämaa“ yhteensä 1,360,140 tynnyrin-alaa, joka vastaa hiukan enemmän kuin 64 prosenttia läänin koko pinnan-alasta. Ylipäänsä eivät yksityiset kunnat näytä erittäin suuria poikkeuksia tästä prosenttiluvusta. Verrattain laveimmat metsämaat on Pohjalla (73 %) ja Nurmijärvellä (71 %) sekä vähimmät sen sijaan Degerbyllä (42,5 %) ja Snappertuunalla (48 %). Pinnan-alan tiedot eivät kuitenkaan ole mikään mitta paikkojen suuremman tahi vähemmän metsänrunsauden arvostelemista varten. Semmoisessa maassa, jossa, niinkuin Suomessa ylimalkain, viljelty maa täyttää aivan vähäisen murtoluvun koko pinnan-alaa, luetaan kaikki muu, mikä ei ole joutomaita, tavallisesti metsämaaksi, huolimatta tämän kasvullisuudesta. Tähän katsoen ja saadaksemme vähän varmempaa tietoa siitä, mitenkä tuota luonnollista pää-omaa, josta ulosvientimme saapi etevimmän tavaransa, on hoidettu läänissä, hankittiin tiedustuksessa myös tietoja itsekunkin tilan metsän laadusta. Nämä tiedot kirjoitettiin, kuten ennen on mainittu, eri kolumniin, sillä tavoin että tila tahi tilan-osa metsänrunsautensa suhteen luettiin johonkin seuraaviin viiteen luokkaan: 1:ksi) tiloja, joilla on metsää rakennus- ja polttopuiksi päälle oman tarpeen, 2:ksi) tiloja, joilla on metsää rakennus- ja polttopuiksi omaa tarvetta varten, mutta ei kaupaksi, 3:ksi) tiloja, joilla on metsää poltto-, vaan ei rakennuspuiksi, 4:ksi) tiloja, joilla on vähä, polttopuiksi ja aidaksiksi riittämätöntä metsää sekä 5:ksi) tiloja, jotka ovat metsättömiä. Vaikka tämä jako, samoin kuin itsekukin muu, joka enemmän perustuu tutkintoon kuin visseihin mittamääriin, antaa joksikin osaksi sijaa mielivallalle, saanee kuitenkin toiselta puolen pitää sitä tarkoituksensa suhteen tarpeeksi valaisevana, koska metsän laatu kuuluu niihin kysymyksiin, joihin suurimmalla helppoudella ja tarkkuudella voidaan vastata joka paikassa. Sentähden että useita tiloja on pantu yhdysviljelykseen ja että niillä on yhteisesti hal-

littavia metsiä, on tietoja tullut ainoastansa 6,429 tilasta, vaikka talonsavujen lukumäärä nousee läänissä 7,327:ään. Näiden tietojen mukaan oli

1,802 tilalla metsää rakennus- ja polttopuiksi päälle oman tarpeen,

3,046 tilalla rakennus- ja polttopuita vaan omaksi tarpeeksi, 1,232 tilalla poltto-, mutta ei rakennuspuita,

297 tilalla poltto- ja rakennuspuiksi riittämätöntä metsää, sekä

52 tilaa voitiin pitää metsättömänä.

Jos kahta viimeksimainittua luokkaa katsotaan semmoisia tiloja merkitseväksi, joilla ei ole niin paljo metsää kuin itse tarvitsevat, tullaan siihen johtopäätökseen, että likimmiten neljäs osa Uudenmaan läänin maataloja on luettava tähän lajiin. Olot ovat kuitenkin eri kunnissa vallan erilaiset, kuten kartta n:o 5 tarkemmin näyttää. Mainittavaa ja samalla haavaa osottavaa, kuinka vähän merkitystä itse teossa voidaan antaa paljaille pinnan-alan tiedoille, on että Nurmijärvi, joka hyödyllisen metsämaan alaan katsoen astuu verrattain toiselle sijalle Uudenmaan läänin kuntien joukossa, yllämainitulla kartalla ilmaantuu metsästä kaikkein köyhimpänä. Laita Laptreskin suhteen on melkein yhtäläinen. Molemmilla kunnilla on metsämaata yltäkyllin, mutta puute metsästä, sillä enemmän kuin puolet (Nurmijärvellä 55,3 % ja Laptreskissä 51,9 %) niiden maataloista ovat vailla rakennuspuita omaksi tarpeeksi ja sen ohessa puutuu vielä suurelta osalta polttopuitakin. Parhaimmin metsät ovat säilyneet Sammatissa, Liljendaalissa, Askolassa, Pukkilassa, Myrskylässä ja Orimattilassa, joissa joko ei yhdeltäkään ainoalta taikka varsin harvalta tilalta sanota puutuvan metsää omaksi tarpeeksi, vaan sangen suurella prosentilla (viimeksimainitussa kunnassa 58,7 %) sitä vastoin ilmoitetaan olevan sekä rakennus- että polttopuita kaupaksi. Tiedustuksessa saadut tiedot metsistä ovat muuten summittain otetut seuraavaan tauluun.

Tietoja metsistä Uudenmaan läänin maaseurakunnissa. — La condition des forêts dans le gouvernement de Nylande.

	Summa tiloja, jotka ovat antaneet ilmoitusta metsän laadusta. Nombre des propriétés rurales qui ont fourni les renseignements sur la condition de leurs forêts.	Lukumäärä tiloja, joilla on — Nombre des propriétés rurales ayant				
		metsää rakennus- ja polttopuiksi päälle oman tarpeen. <i>abondance du bois de charpente et bois de chauffage.</i>	metsää poltto- ja rakennuspuiksi omaa tarvetta varten. <i>du bois de charpente et bois de chauffage à suffisance.</i>	metsää poltto-, mutta ei rakennuspuiksi. <i>du bois de chauffage à suffisance, mais pas du bois de charpente.</i>	polttopuiksi ja aidaksi riittämätöntä metsää. <i>trop peu du bois.</i>	ei yhtään metsää. <i>étant au défaut de bois.</i>
Inko	115	34	55	25	1	—
Degerbyy	60	4	31	18	7	—
Karja	125	45	55	21	4	—
Snappertuuna	91	14	41	28	4	4
Karjalohja	73	8	41	14	9	1
Sammatti	33	6	27	—	—	—
Pohja	67	22	25	11	9	—
Tammisaaren maaseurakunta	44	9	16	14	4	1
Tenhola	112	51	35	22	3	1
Bromarvi	54	33	13	8	—	—
Espoo	141	40	63	38	—	—
Kirkkonummi	195	42	91	38	21	3
Siuntio	132	32	75	24	1	—
Lohja	184	73	81	17	9	4
Nummi	117	16	83	14	4	—
Pusula	120	54	45	21	—	—
Wihti	136	54	64	16	2	—
Pyhäjärvi	78	10	39	26	3	—
Porvoon maaseurakunta	446	117	209	103	11	6
Pukkila	121	25	90	5	1	—
Askola	170	82	82	6	—	—
Porneesi	106	39	54	10	2	1
Helsingin maaseurakunta	253	24	110	58	40	21
Mäntsälä	247	89	130	23	3	2
Nurmijärvi	197	18	70	79	28	2
Sipoo	257	63	138	38	16	2
Tuusula	144	63	53	20	8	—
Pernaja	214	51	117	44	2	—
Liljendaali	118	48	69	1	—	—
Laptreski	305	39	108	112	44	2
Myrskylä	147	53	84	10	—	—
Ruotsin-Pyhtää	169	20	121	23	5	—
Anjala	103	33	43	18	9	—
Elimäki	228	2	133	93	—	—
Iitti	695	166	327	174	27	1
Artjärvi	159	45	71	28	14	1
Orimattila	473	278	157	32	6	—
Summa	6,429	1,802	3,046	1,232	297	52

7. Maan-ositus ja viljely-osien lukumäärä.

Maan kameralijaolla talonnumeroihin tahi kokonaisiin taloihin on tätä nykyä tuskin mikään muu merkitys kuin muistona oleminen vanhimpien aikojen maanjaoista. Useimmat talonnumerot ovat aikojen kuluessa erotetut suurempiin tahi vähempiin osiin, ja nämä talonsavut, jokapäiväisessä puheessa niinsanotut tilat tahi talot, ne ovat, jotka säännön jälkeen tekevät itsenäisiä toisistansa vapaita maanviljelyksiä ja jotka niin muodoin osottavat maatilojen lukumäärää maassamme. Kun maavero ja muut maan suoritettavat julkiset ulosteot maksetaan joka talon-osasta erittäin sen määrättyä manttaalia ja luontoa myöten, niin talonsavu kameralikannaltakin katsoen, sekä huolimatta tavaksi otetusta kirjanpidosta, käypi siksi varsinaiseksi ykseydeksi, jolla maan-ositus mitataan ja arvostellaan. Talonsavujen lukumäärä vissillä pinnan-alalla on siis sangen tärkeä asia, kun Suomen maanviljelyksen kantaa ja edistymistä tutkitaan. Vuoden 1875 henkikirjoja myöten, joihin maanviljelyntiedustus on perustettu, löytyi Uudenmaan läänissä 7,327 talonsavua, jotka yhteensä tekivät 2,285,132 manttaalia *). Jos läänin mannermaan ja saarten pinnan-ala jaetaan tasan näiden suhteen, tulee itsekutakin tilaa kohden 289 tynnyrin-alan eli vähän enemmän kuin yhden neliövirstan pinnan-ala. Tämä keskimäärä kuitenkin vaihtelee eri kunnissa niin suuresti, että sillä välin kuin talonsavulla Liljendaalissa keskimäärin ainoastansa on 154 tynnyrin-alaa, se Wihdissä käsittää niin paljon kuin 611 tynnyrin-alaa. Seuraavilla kunnilla on talonsavujen lukumäärän suhteen suurin tilusten pinnan-ala:

	Luku tynnyrin-aloja itsekutakin talonsavua kohden.	
	Tilusten pinnan-alaa. Viljeltyä maata.	
Wihti	611	42
Bromarvi	592	20

*) Tiedustus sisältää Pernajan pitäjän suhteen ainoastansa 340 talonsavua, vaikka näiden lukumäärä henkikirjojen mukaan on 346. Syy tähän on, että kuusi $1\frac{1}{2}$ manttaalin kokoista tilaa Hommansbyn kylässä on tiedustusta mainitussa pitäjässä toimitettaessa pois unhotettu, luultavasti sentähden, että sanottu kylä kokonaisuudessaan on arveltu kuuluvan Liljendaalin kuntaan. Tämä unhotus on ainoa, jonka sisääntulleiden listojen tarkka tutkiminen on ilmi saanut. Se huomattiin lisäksi niin myöhään, että oikaisua ei enää voitu pyytää.

Pyhäjärvi	548	29
Tammisaaren maaseurakunta	537	16
Nurmijärvi	485	28
Pohja	430	33
Mäntsälä	419	38
Tenhola	416	25
Pusula	366	22
Sammatti	363	21

Vähin tilusten pinnan-ala sen sijaan on seuraavilla kunnilla:

Liljendaali	154	26
Artjärvi	189	38
Laptreski	192	23
Pukkila	213	30
Askola	214	24
Elimäki	216	28
Degerbyy	221	22
Sipoo	223	19
Ruotsin-Pyhtää	231	17
Porvoon maaseurakunta . .	232	24

Mainitut numeroluvut osottavat, että maan-ositus Uudenmaan läänin itäisessä puoliskossa ylimalkain on paljon suurempi kuin läntisessä; vaan että talon vähäistä tilusten pinnan-alaa edellisessä osassa kuitenkin enimmäiten vastaa verrattain laveammat pellot. Tähän on sentään muistuttaminen, että se maan-ositus, josta nyt on kysymys, koskee maan jakoa erinäisiin, laillisesti erotettuihin tiloihin, ei sen jakoa eri maanviljelyihin. Maatilojen lukumäärä ei suinkaan ole sama kuin maanviljelyjen lukumäärä. Toisinaan viljellään kahta tahi useampaa maatilaa, joilla on yhteinen omistaja, yhdessä; usein, melkeinpä aina sen sijaan ovat vähemät osat tilan maasta jätetyt maatorppareille, loisille y. m., jotka suostuttua arentia vastaan viljelevät maata omaksi varaksensa. Noihin maanviljelytilaston suhteen aivan tärkeihin kysymyksiin maan-omistajain lukumäärästä ja maanviljelijäin, s. t. s. semmoisten lukumäärästä, jotka joko omalla taikka toisen maalla harjoittavat omaa maanviljelystä, eivät

siis äskenmainitut tiedot talonsavuista anna vastausta. Uudenmaan läänin ala (josta me seuraavassa esityksessä aina vedämme pois ne tilusten pinnan-alat, jotka kuuluvat kaupunkien alle) jakaantuu itse teossa paljoa harvempain omistajain kuin mautilojen suhteen. Tiedustuksen listoja läpi käytäessä huomataan nimittäin, että maan-omistajain lukumäärä läänissä tekee 6,059; joista

1	omisti enemmän kuin 20,000	tynnyrin-alaa	maata.
5	10,000—20,000	”	”
20	5,000—10,000	”	”
31	3,000—5,000	”	”
42	2,000—3,000	”	”
180	1,000—2,000	”	”
534	500—1,000	”	”
949	300—500	”	”
1,216	200—300	”	”
2,314	100—200	”	”
767	vähemmän kuin 100	tynnyrin-alaa.	

Epäsuhta talonsavujen ja maan-omistajain välillä on suurin Elimäen ja Pohjan kunnissa, joissa edelliset lukumäärältään ovat jälkimäisiin kuin 2 tahi 2,5 : 1.

Mitä siihen väestöön tulee, jolla ei ole omaa maata, huomattiin tiedustuksessa, että luku *maatorppia* Uudenmaan läänissä teki 3,962 sekä muita maaseudulla asuvia huonekuntia (eläkkeen-saajia, muonatorppareita, käsityöläisiä ja ammattimiehiä, mäkitupalaisia ja loisia, kuin myös tehtaan- ja rautatienväestöä y. m.) 15,529. Näistä viimeksimainituista taas oli noin 6,000 saanut maan-omistajilta visseillä ehdoilla vähempiä maa-osia viljeltäväksi, tavallisesti pikku potaati-aitauksia, joita he vuosittain kylvivät. Maanviljelijäin lukumäärä Uudenmaan läänissä teki niin muodoin

Oman maan viljelijöitä	6,059
Maatorppareita	3,962
Muita arenteeratun maan viljelijöitä	6,180
Summa	16,201

Siihen maan-alaan verraten, jota itsekukin näistä omaksi varaksensa käyttivät, ne jakaantuivat seuraavalla tavalla: $\frac{1}{4}$ tynnyrin-alan viljellyn maan ja vähemmän käyttäjiä 3,289
 $\frac{1}{4}$ —1 ” ” ” käyttäjiä 2,027

1—5 tynnyrin-alan viljellyn maan käyttäjiä	2,833
5—10 ” ” ” ”	2,028
10—20 ” ” ” ”	3,378
20—50 ” ” ” ”	2,174
50—100 ” ” ” ”	329
100—200 ” ” ” ”	78
200—300 ” ” ” ”	30
300—500 ” ” ” ”	24
500—1,000 ” ” ” ”	9
Yli 1,000 ” ” ” ”	2

Niissä kunnissa, joissa talonsavuilla keskimäärin on suurin pinnan-ala, löytyy useimmat maatorpat. Niin esim. luettiin ylimalkain joka talonsavua kohden Wihdissä $2\frac{1}{2}$, Bromarvissa 2 ja Pyhäjärvellä $1\frac{1}{2}$ maatorppaa, samalla haavaa kuin sen sijaan Liljendaalissa, jossa talonsavut, kuten ylhäällä osotettiin, ovat keskimäärin vähimmät läänissä, ainoastansa tavataan yksi maatorppa joka kahdeksannen talonsavun suhteen.

Mainittava on se asian laita, että kuta enemmän maa on eroitettu talon-osiin, sitä vähemmin se jakaantuu eri maanviljelyksiin (tämä sana otettuna laeassa merkityksessä). Todellinen maan-ositus on niin muodoin Uudenmaan läänissä melkein aina päinvastaisessa suhteessa lailliseen jakoon. Voidaan miltei katsoa yleiseksi säännöksi, että ne henkilöt, jotka omaksi varaksensa viljelevät maata, ovat suurilukuisimmat niissä kunnissa, joissa maan-omistajat ovat harvalukuisimmat.

Saadaksemme selkoa siitä merkityksestä, joka pikku maanviljelyksellä on koko läänin ja itsekunkin sen yksityisen kunnan taloudessa, teimme laskun, jonka johtopäätökset nähdään myötäseuraavasta kartasta n:o 6. Pikku maanviljelyksen (jonka kanssa maan-omistamattoman väestön maanviljelys itse teossa, muutamasta poikkeuksesta huolimatta, käypi yhteen) korkeimmaksi määräksi otaksuttiin kymmenen tynnyrin-alaa viljeltyä maata. Sen viljellyn maan yhteenlaskettu pinnan-ala, joka käytettiin näihin pikku maanviljelyksiin, asetettiin sitten prosenttisuhteesen kunnan koko viljeltyyn tilusten pinnan-alaan. Siinäpä huomattiin, että Tammissaaren maaseurakunnassa 40 % kaikesta viljelystä maasta oli semmoisten pikku maanviljelijäin hallussa, Bromarvissa

32 %, Snappertuunassa 30 %, Pusulassa 27 % sekä Wihdissä ja Pyhäjärvellä 26 %, sillä välin kuin sen sijaan samalla tapaa niiden maanviljelys Laptreskissa ja Orimattilassa käsitti ainoastansa 4 %, Myrskylässä, Elimäellä, Artjärvellä ja Helsingin pitäjäässä noin 3 % sekä Liljendaa-

lissa ei täyteensä 2 % kaikesta viljellystä maasta. Silmäys äskenmainittuun karttaan osoittaa muuten, mikä melkoinen eroitus tässäkin suhteessa vallitsee läänin itäisen ja läntisen puoliskon välillä. Seuraavan taulun kautta kartta tulee täydellisemmäksi.

Luku maanviljelijöitä, järjestetyt viljeltävänsä alan mukaan. — Nombre des cultivateurs classés selon l'étendue de leurs exploitations.

	Tynnyrin-alaa (= 0,49364 hectare).												Summa. Total.
	$\frac{1}{4}$ ja vähemmän.	$\frac{1}{4}$ —1.	1—5.	5—10.	10—20.	20—50.	50—100.	100—200.	200—300.	300—500.	500—1,000.	Yli 1,000.	
Inko	162	84	138	26	74	33	5	—	—	—	—	—	522
Degerbyy	26	49	45	2	29	28	1	1	—	—	—	—	181
Karja	124	63	78	52	68	32	3	1	—	—	—	—	421
Snappertuuna	90	55	78	47	36	11	5	1	—	—	—	—	323
Karjalohja	58	54	87	8	42	21	3	—	—	—	—	—	273
Sammatti	17	7	47	5	20	10	—	—	—	—	—	—	106
Pohja	124	89	70	41	43	20	13	2	—	1	—	—	403
Tammisaaren maaseurak.	66	52	54	11	12	7	—	—	—	—	—	—	202
Tenhola	139	96	120	41	60	39	4	4	—	—	—	—	503
Bromarvi	6	45	118	14	22	15	1	1	—	—	—	—	285
Espoo	123	73	47	29	64	45	13	3	3	2	1	—	403
Kirkkonummi	169	164	163	50	85	47	4	1	—	—	—	—	683
Siuntio	91	110	148	51	72	54	14	3	1	—	—	—	544
Lohja	75	107	135	73	67	52	9	4	—	1	—	—	523
Nummi	46	78	111	32	63	45	5	—	—	—	—	—	380
Pusula	44	62	152	51	71	33	—	—	—	—	—	—	413
Wihti	141	119	262	151	54	73	13	4	3	—	—	—	820
Pyhäjärvi	72	25	87	53	50	26	2	1	—	—	—	—	316
Porvoon maaseurakunta	220	91	90	196	244	61	19	13	3	2	1	—	940
Pukkila	36	13	29	18	24	92	9	—	—	—	—	—	221
Askola	34	13	28	37	101	51	7	1	—	—	—	—	272
Porneesi	14	18	20	9	70	16	4	2	1	1	—	—	155
Helsingin maaseurakunta	69	49	69	60	106	80	24	9	2	3	—	1	472
Mäntsälä	16	18	85	145	206	89	6	4	4	3	1	—	577
Nurmijärvi	41	39	91	116	165	56	4	2	1	1	—	—	516
Sipoo	99	93	108	79	134	46	11	3	—	—	—	—	573
Tuusula	50	19	28	48	77	54	6	—	1	2	—	—	285
Pernaja	283	47	33	111	169	46	15	4	1	2	—	—	711
Liljendaali	3	—	4	8	58	55	7	—	1	—	—	—	136
Laptreski	178	39	28	37	182	110	12	—	3	—	—	—	589
Myrskylä	7	15	15	16	46	50	10	2	1	1	1	—	164
Ruotsin-Pyhtää	146	21	15	84	86	29	6	2	—	1	—	—	390
Anjala	33	14	15	35	85	11	1	1	2	1	—	—	198
Elimäki	32	22	19	43	185	93	3	2	—	1	4	1	405
Iitti	129	77	96	176	297	204	37	3	1	1	—	—	1,021
Artjärvi	65	43	43	10	44	123	17	2	1	—	1	—	349
Orimattila	198	64	77	63	167	317	36	2	1	1	—	—	926
Summa	3,289	2,027	2,833	2,028	3,378	2,174	329	78	30	24	9	2	16,201

Edellä on jo mainittu, että tiedustusta ei ulotettu semmoisiin seikkoihin, jotka enemmän suorakohtaisesti koskevat maanviljelyntaloutta, esim. maanviljelytyöntekijäin lukumäärään ja palkkaan, maanviljelyn- ja karjanhoidontuotetten hintoihin läänin markkina- ja kauppapaikoilla, kuljetus-oloihin itseksinkin kunnassa sekä kuorma- ja rahtimaksuihin, viljelyn maan tynnyrin-alan arentimääriin y. m. Ensimmäistä koetta ei voitu, kuten esissä pidettiin, ulottaa aivan pitkälle, jota paitsi ne vähäiset rahanmääräykset, jotka tarkoitusta

varten olivat käytettävänä, tekivät semmoista ulottamista mahdottomaksi. Jossakin määrin sentään täyttääksemme sitä vajeusta, joka tämän johdosta löytyy nykyisessä tilinteossa, panemme tähän, liitetten joukkoon erään taulun läänin Kuvnöörin kertomuksesta vuodelta 1877. Ajan-eroitus tiedustuksen ja sanotun taulun tietojen välillä ei ole suurempi kuin että jälkimäiset, ainakin mitä työpalkkoihin ja maidonsaaliisen tulee, voidaan asettaa edellisten kanssa yhteen. Helsingissä, Tilastolliselta Toimistolta Elokuulla 1879.

K. E. F. Ignatius.

Liite n:o 1.

Väkiluku, kuin myös luku talonsavuja, maatorppia y. m. sekä manttaalia itsekussakin maaseurakunnassa Uudenmaan läänissä vuoden 1875 lopulla.

Population et nombre des propriétés rurales, des petites fermages etc. ainsi que la classification des terres dans le gouvernement de Nyland en 1875.

Kunnan nimi. <i>Communes.</i>	Väkiluku 31 p. Joulukuuta 1875. <i>Population de 31 Décembre 1875.</i>	Savuja ja huonekunnit. <i>Ménages.</i>				Manttaalia			
		Talonsavuja. <i>Propriétés rurales.</i>	Maatorppia. <i>Petites fermages.</i>	Muita huonekuntia. <i>Autres ménages.</i>	Summa <i>Total.</i>	Perintö- <i>Terres censuelles.</i>	Kruunun- <i>Terres domaniales.</i>	Rälssi- <i>Francs-allenx.</i>	Summa. <i>Total.</i>
Inko	3,325	141	142	479	762	47,521	5,312	5,667	58,500
Degerbyy	1,135	78	49	153	280	34,354	0,750	—	35,104
Karja	2,756	137	122	316	575	54,562	3,688	11,167	69,417
Snappertuuna	2,338	102	93	226	421	30,729	7,979	3,000	41,708
Karjalohja	79	92	247	418	33,708	2,458	—	—	36,166
Sammatti	2,461	33	40	92	165	12,833	1,750	—	14,583
Pohja	3,358	99	103	546	748	33,646	2,417	37,583	73,646
Tammisaaren maaseurakunta	1,420	46	47	201	294	18,417	1,167	7,083	26,667
Tenhola	3,063	138	142	358	638	47,584	5,500	33,833	86,917
Bromarvi	2,643	63	125	302	490	28,417	2,500	6,500	37,417
Espoo	4,368	180	60	660	900	63,931	4,667	20,458	89,056
Kirkkonummi	4,888	208	147	632	987	82,896	6,875	6,167	95,938
Siuntio	3,505	184	151	447	782	65,750	2,875	27,458	96,083
Lohja	3,602	155	172	443	770	86,979	3,083	2,250	92,312
Nummi	2,736	124	114	296	534	65,167	2,583	0,750	68,500
Pusula	2,696	127	135	296	558	50,052	1,250	—	51,302
Wihti	5,773	161	369	548	1,078	75,687	2,000	2,500	80,187
Pyhäjärvi	2,406	79	107	272	458	19,750	0,500	—	20,250
Porvoon maaseurakunta	9,753	506	144	660	1,310	106,549	16,020	80,083	202,652
Pukkila	1,834	128	20	133	281	16,750	1,000	2,583	20,333
Askola	2,658	178	46	174	398	45,000	1,500	3,667	50,167
Porneesi	1,967	115	18	94	227	24,271	0,958	2,292	27,521
Helsingin maaseurakunta	7,164	285	71	582	938	94,646	10,292	6,292	111,230
Mäntsälä	6,188	279	256	243	778	39,755	3,665	8,642	52,062
Nurmijärvi	6,021	221	194	377	792	44,226	6,500	10,166	60,892
Sipoo	5,565	288	90	434	812	75,153	6,437	7,917	89,507
Tuusula	4,284	164	79	292	535	34,500	5,323	4,750	44,573
Pernaja	5,286	340	94	795	1,229	81,673	9,292	47,417	138,382
Liljendaali	1,569	124	15	267	406	19,811	5,523	0,583	25,917
Laptreski	4,249	326	67	540	933	43,052	8,531	5,459	57,042
Myrskylä	2,215	156	54	327	537	27,667	0,833	0,833	29,333
Ruotsin-Pyhtää	3,185	212	32	431	675	29,625	5,625	1,833	37,083
Anjala	2,138	120	49	277	446	5,993	2,049	14,000	22,042
Elimäki	5,305	340	61	726	1,127	18,083	3,167	67,000	88,250
Iitti	10,742	737	193	1,475	2,405	58,734	11,898	1,000	71,632
Artjärvi	2,382	178	70	280	528	15,584	0,333	6,500	22,417
Orimattila	7,758	490	199	908	1,597	55,563	3,281	1,500	60,344
Summa	142,736	7,321	3,962	15,529	26,812	1,688,618	159,581	436,933	2,285,132

Liite n:o 2.

Maan-omistajien lukumäärä Uudenmaan läänissä vuonna 1875, joiden tilukset yhteensä käsittävät allaseisovan määrän tynnyrin-aloja.

Nombre des propriétaires de terre, classés selon l'étendue de leurs possessions.

Kuntien nimet. <i>Communes.</i>	Vähemmän kuin 100 tynnyrin- alaa. <i>Moins que 50 hectares.</i>	101—200 tynnyrin- alaa. <i>Entre 50—100 hect.</i>	201—300 tynnyrin- alaa. <i>100—150 hect.</i>	301—500 tynnyrin- alaa. <i>150—250 hect.</i>	501—1,000 tynnyrin- alaa. <i>250—500 hect.</i>	1,001—2,000 tynnyrin- alaa. <i>500—1,000 hect.</i>	2,001—3,000 tynnyrin- alaa. <i>1,000—1,500 hect.</i>	3,001—5,000 tynnyrin- alaa. <i>1,500—2,500 hect.</i>	5,001—10,000 tynnyrin- alaa. <i>2,500—5,000 hect.</i>	10,001—20,000 tynnyrin- alaa. <i>5,000—10,000 hect.</i>	Yli 20,000 tynnyrin- alaa. <i>Plus que 10,000 hectares.</i>	Summa. <i>Total.</i>
Inko	—	17	21	31	18	6	—	—	1	—	—	94
Degerbyy	1	23	20	10	5	1	—	—	—	—	—	60
Karja	4	41	25	15	6	3	—	—	—	—	1	95
Snappertuuna	14	24	19	21	14	1	—	1	—	—	—	94
Karjalohja	1	11	16	29	9	2	—	—	—	—	—	68
Sammatti	—	7	4	14	6	—	—	—	—	—	—	31
Pohja	11	6	9	7	8	4	—	1	1	1	—	48
Tammisaaren maaseurak.	1	11	5	7	13	3	—	1	—	1	—	42
Tenhola	8	18	14	32	24	6	3	1	—	—	—	106
Bromarvi	—	2	10	9	21	9	1	1	—	—	—	53
Espoo	16	49	25	24	15	7	3	—	1	—	—	140
Kirkkonummi	11	37	38	45	27	9	—	—	—	—	—	167
Siuntio	21	40	25	17	10	11	1	—	1	—	—	126
Lohja	9	22	28	17	23	6	1	2	—	—	—	108
Nummi	6	36	35	25	10	4	—	—	—	—	—	116
Pusula	1	26	25	42	22	5	—	—	—	—	—	121
Wihti	3	9	24	33	40	13	3	1	3	—	—	129
Pyhäjärvi	—	8	17	21	24	2	2	—	1	—	—	75
Porvoon maaseurakunta	88	205	57	34	20	17	4	3	—	—	—	428
Pukkila	4	59	26	24	4	—	—	—	—	—	—	117
Askola	31	78	26	18	9	3	—	—	—	—	—	165
Porneesi	—	47	42	7	4	1	2	—	—	—	—	103
Helsingin maaseurakunta	35	114	38	25	11	9	2	1	—	—	—	235
Mäntsälä	16	98	71	46	14	3	3	1	4	1	—	257
Nurmijärvi	5	25	46	78	34	13	3	—	—	—	—	204
Sipoo	34	118	48	33	8	3	2	1	—	—	—	247
Tuusula	6	50	47	21	13	5	2	2	—	—	—	146
Pernaja	41	71	32	22	20	4	2	4	—	1	—	197
Liljendaali	38	66	9	2	2	—	1	—	—	—	—	118
Laptreski	75	149	43	18	14	1	—	3	—	—	—	303
Myrskylä	1	87	22	25	5	1	—	—	1	—	—	142
Ruotsin-Pyhtää	50	70	24	18	11	3	1	—	1	—	—	178
Anjala	30	42	11	1	1	2	—	1	1	—	—	89
Elimäki	21	49	29	18	7	2	2	2	2	1	—	133
Iitti	99	265	156	103	47	17	3	3	2	—	—	695
Artjärvi	28	96	25	14	1	—	1	1	—	—	—	166
Orimattila	58	238	104	43	14	4	—	1	1	—	—	463
Summa	767	2,314	1,216	949	534	180	42	31	20	5	1	6,059

Liite n:o 3.

Tietoja maan „viljelytavasta“ Uudenmaan läänissä.

Renseignements sur les assolements dans le gouvernement de Nylande.

	Luku maanviljelyksiä, joissa käytettiin — <i>Nombre des exploitations où l'assolement est</i>						Summa. Total.
	Yhtä jakoa. Annuel.	Kahta jakoa. Biennal.	Kolmea jakoa. Triennal.	Neljää jakoa. Quadriennal.	Neljä jakoa ja vuoro- viljelystä. Quadriennal combiné d'un assolement de plusieurs années.	Vuorovilje- lystä. Le système de la circulation.	
Inko	—	104	3	1	—	2	110
Degerbyy	—	55	3	2	—	—	60
Karja	—	238	8	3	—	1	250
Snappertuuna	30	150	4	—	—	3	187
Karjalohja	—	161	4	1	—	—	166
Sammatti	—	90	2	—	—	—	92
Pohja	—	138	16	1	—	12	167
Tammisaaren maaseurakunta	—	71	5	—	—	—	76
Tenhola	—	227	2	—	—	14	243
Bromarvi	94	171	—	—	—	—	265
Espoo	—	85	64	—	—	18	167
Kirkkonummi	105	181	177	3	—	15	481
Siuntio	—	242	19	2	3	11	277
Lohja	—	223	12	—	—	8	243
Nummi	96	275	2	—	—	—	373
Pusula	17	276	18	—	—	—	311
Wihti	—	335	81	1	8	16	441
Pyhäjärvi	—	74	2	—	—	2	78
Porvoon maaseurakunta	47	555	32	2	—	27	663
Pukkila	—	151	19	—	—	—	170
Askola	—	204	14	—	1	7	226
Porneesi	—	134	1	—	—	7	142
Helsingin maaseurakunta	2	18	152	10	1	62	245
Mäntsälä	11	135	384	10	—	18	558
Nurmijärvi	—	44	97	—	—	2	143
Sipoo	16	307	42	2	—	15	382
Tuusula	1	47	182	—	1	20	251
Pernaja	324	334	41	2	—	3	704
Liljendaali	—	90	24	—	—	14	128
Laptreski	41	303	65	4	—	8	421
Myrskylä	—	155	8	—	—	5	168
Ruotsin-Pyhtää	—	82	132	3	—	3	220
Anjala	—	5	115	2	1	10	133
Elimäki	—	37	286	3	—	8	334
Iitti	93	422	461	8	—	18	1,002
Artjärvi	—	162	36	3	—	3	204
Orimattila	1	508	84	18	—	61	672
Summa	878	6,789	2,597	81	15	393	10,753

Liite n:o 4.

Luku koti-eläimiä yhden neliövirstan suhteen.

Nombre des animaux domestiques par verst carré.

	Hevosia. Espèce cheva- line.	Nauta-eläimiä. Espèce bovine.	Lampaista. Espèce ovine.	Vuohia. Espèce caprine.	Sikoja. Espèce porcine.	Siipi-eläimiä. Volailles.
Kaupungeita.						
Helsinki	51,1	28,2	19,1	0,2	11,1	74,7
Porvoo	9,2	14,4	3,5	—	2,5	14,2
Loviisa	4,6	8,2	5,0	—	6,0	10,9
Tammisaari	11,0	47,6	11,6	—	7,4	22,0
Maaseurakuntia.						
Inko	2,1	17,5	9,7	—	1,3	5,6
Degerbyy	2,9	21,4	13,7	—	1,8	5,2
Karja	2,7	20,0	12,3	—	1,2	6,9
Snappertuuna	1,8	17,1	11,9	—	1,1	3,8
Karjalohja	2,2	19,0	12,3	—	0,9	4,2
Sammatti	2,2	19,8	13,8	—	1,4	6,5
Pohja	1,8	12,2	7,7	—	0,6	4,1
Tammisaaren maaseurakunta	0,8	9,2	10,2	—	0,3	2,3
Tenhola	1,8	12,2	9,5	—	0,7	4,9
Bromarvi	1,0	11,3	13,3	—	0,4	4,6
Espoo	3,4	12,1	7,3	—	1,5	6,1
Kirkkonummi	2,8	16,4	9,1	0,1	1,3	5,1
Siuntio	3,1	19,0	12,9	—	1,3	7,2
Lohja	2,8	18,2	14,6	—	1,2	8,3
Nummi	2,8	20,2	17,2	0,1	1,3	7,9
Pusula	2,4	16,5	12,0	0,4	1,4	8,2
Wihti	2,5	13,3	9,3	—	0,5	5,9
Pyhäjärvi	2,3	10,1	6,9	0,2	0,7	3,4
Porvoon maaseurakunta	3,5	12,0	14,2	—	1,6	2,9
Pukkila	4,1	11,5	16,3	—	2,3	3,3
Askola	4,0	12,3	15,5	—	2,1	3,1
Porneesi	3,0	10,5	10,3	—	1,5	1,9
Helsingin maaseurakunta	4,9	13,9	6,8	0,1	2,3	5,6
Mäntsälä	2,9	11,4	10,5	—	1,5	2,3
Nurmijärvi	2,9	10,2	8,2	—	1,7	4,2
Sipoo	3,7	12,0	9,3	—	1,2	3,2
Tuusula	3,9	11,2	9,3	—	1,8	4,8
Pernaja	3,2	10,7	11,9	—	1,6	2,7
Liljendaali	4,1	14,0	19,0	—	3,2	5,0
Laptreski	4,0	12,4	16,8	—	2,4	4,1
Myrskylä	3,1	10,5	12,8	—	1,4	3,2
Ruotsin-Pyhtää	3,2	11,5	11,4	—	1,8	1,6
Anjala	3,5	12,5	16,5	—	2,2	2,3
Elimäki	3,7	13,2	12,2	—	2,8	2,6
Iitti	2,6	10,8	11,2	0,6	2,4	1,3
Artjärvi	4,4	16,2	23,4	—	4,2	4,0
Orimattila	3,9	12,9	16,7	—	2,3	4,2

Liite n:o 5.

Muutamia tietoja Uudenmaan läänin maanviljelytalouden valaisemiseksi.

Quelques notices concernant l'économie rurale dans le gouvernement de Nylande.

Kunnan nimi. <i>Communes.</i>	Le prix pour un „lynnypis” du seigle pendant l’an- née 1877.								Le prix pour un „leiviskä” du beurre en 1877.				Voileviskän hinta vuonna 1877.				Keskimääräinen saalis yhdestä lehmästä vuonna 1877. Revenu moyen d’une vache pendant l’année 1877.				Palkka-edut, lukemat elästä, arvosteltiin vuonna 1877				Les gages annuels (sans compter la nourriture) étant pour				Palkka-edut, lukemat elästä, arvosteltiin vuonna 1877				Keskimäärin maksettiin vuonna 1877 miehelle talon ruoassa				Salair (sans compter la nourriture) d’un ouvrier à la journée (en 1877)																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Korkein. Le maxi- mum.		Vähin. Le mini- mum.		Korkein. Le maxi- mum.		Vähin. Le mini- mum.		Maitoa. Lait.		rengin un dome- stique.		piian une ser- vante.		kesäpäivä- työstä. pendant l’été.		talvipäivä- työstä. pendant l’hiver.		kesäpäivä- työstä. pendant l’été.		talvipäivä- työstä. pendant l’hiver.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	M:kaa.	p.	M:kaa.	p.	M:kaa.	p.	M:kaa.	p.	Kannua. (à 2,6 litres.)	Markaksi.	Markaksi.	M:kaa.	p.	M:kaa.	p.	M:kaa.	p.	M:kaa.	p.	M:kaa.	p.	M:kaa.	p.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																		
Kaupungit. <i>(Villes.)</i>																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																									

Kunnan nimi. <i>Communes.</i>	Ruisvunнын hinta vuonna 1877. <i>Le prix pour un „stynnyr“ du seigle pendant l'an- née 1877.</i>				Voileiviskän hinta vuonna 1877. <i>Le prix pour un „leiviskys“ du boure en 1877.</i>				Keskimääräinen saalis yhdestä lehmästä vuonna 1877. <i>Revenu moyen d'une vache pendant l'année 1877.</i>		Palkka-edut. Lukematta eläimistä, arvosteltiin vuonna 1877 <i>Les gages annuels (sans compter la nourriture) étaient pour</i>		Salaire (sans compter la nourriture) d'un travailleur à la journée (en 1877)		Keskimäärin maksettiin vuonna 1877 miehelle talon ruoassa <i>Salaire (sans compter la nourriture) d'une ouvrière à la journée (en 1877)</i>		Keskimäärin maksettiin vuonna 1877 vaimolle talon ruoassa		
	Korkein. Le maxi- mum.		Vähin. Le mini- mum.		Korkein. Le maxi- mum.		Vähin. Le mini- mum.		Maitoa. Lait.	rengin un dome- stique.	piian une ser- vante.	kesäpäivä- työstä. pendant l'été.	talvipäivä- työstä. pendant l'hiver.	kesäpäivä- työstä. pendant l'été.	talvipäivä- työstä. pendant l'hiver.	kesäpäivä- työstä. pendant l'été.	talvipäivä- työstä. pendant l'hiver.		
	M:kaa.	p.	M:kaa.	p.	M:kaa.	p.	M:kaa.	p.	Kannua. (à 2,6 litres.)	Markaksi.	Markaksi.	M:kaa.	p.	M:kaa.	p.	M:kaa.	p.	M:kaa.	p.
Helsingin kihlakunta.																			
Porvoon maaseurakunta	28	—	20	—	24	—	14	—	182	200	100	2	—	1	25	1	—	—	60
Pukkila	27	—	25	—	22	—	18	—	400	250	120	1	—	—	70	—	75	—	30
Askola	28	—	24	—	23	—	18	—	300	200	120	1	—	—	60	—	70	—	40
Porneesi	26	—	22	—	22	—	16	—	400	120	60	—	90	—	50	—	65	—	30
Helsingin maaseurakunta	27	50	25	—	24	—	17	—	570	250	160	1	50	1	—	1	—	—	60
Mäntsälä	28	—	26	—	20	—	18	—	200	220	110	1	50	—	75	—	70	—	40
Nurmijärvi	30	—	25	—	20	—	16	—	300	200	100	1	50	1	—	1	—	—	60
Sipoo	28	—	25	—	20	—	17	—	450	180	90	1	60	—	80	—	75	—	50
Tuusula	26	—	23	—	22	—	17	—	200	200	120	1	50	—	80	—	75	—	50
Keskimäärä Helsingin kihlak. suhteen	27	61	23	89	21	97	16	78	334	202	109	1	39	—	82	—	81	—	47
Pernajan kihlakunta.																			
Pernaja	30	—	24	—	22	—	16	—	400	300	100	2	—	1	25	1	—	—	50
Liljendaali	28	—	26	—	22	—	18	—	500	300	150	1	50	1	—	1	—	—	50
Laptreski	28	—	24	—	25	—	16	—	350	200	100	1	—	—	60	—	60	—	40
Myrskylä	30	—	23	—	20	—	16	—	250	230	120	1	—	—	60	—	80	—	50
Ruotsin-Pyhtää	28	—	25	—	24	—	18	—	200	250	75	1	—	—	80	—	70	—	40
Anjala	27	—	25	—	22	—	18	—	300	300	150	1	—	—	80	1	—	—	70
Elimäki	29	—	24	—	24	—	16	—	350	200	75	1	50	1	—	—	80	—	50
Iitti	24	—	22	—	20	—	16	—	210	200	120	1	40	—	70	—	80	—	40
Artjärvi	28	—	23	—	22	—	15	—	220	200	100	1	—	—	50	—	85	—	35
Orimattila	28	—	24	—	24	—	15	—	175	220	110	1	10	—	55	—	80	—	40
Ke kimäärä Pernajan kihlak. suhteen	28	—	24	—	22	50	16	40	296	240	110	1	25	—	78	—	83	—	46
Keskimäärä koko läänin suhteen	27	78	23	80	22	69	16	31	354	217	108	1	65	—	97	—	85	—	51

Tableau comparatif des monnaies, mesures et poids en :

Finlande	Russie	Suède	France	Angleterre
1 Markka = 100 penniä *)	0,25 rouble = 25 kopek	0,7057 krona = 70,57 öre	1 franc	0,039776 Liv. Sterling = 9,55 pence
1 peninkulma (= 10 virstaa = 18,000 kyynärää = 36,000 jalkaa)	10,019 verst	1 mil = 360 ref	10,6886 kilomètres	6,6416 british-miles = 5,7718 sea miles
1 syltä (= 3 kyynärää)	0,83496 saschen = 2,50488 arschin	0,6 stång	1,7815 mètres	1,9483 yard
1 jalka (= 10 kymmenystuumaa)	0,41748 arschin	1 fot	0,2969 mètre	0,9741 foot
1 □ virsta (= 231,428 tynnyrin- alaa)	1,0038 □ verst	0,01 □ mil	1,1423 □ kilomètre	0,44110 □ british miles
1 tynnyrinala (= 56,000 □ jalkaa)	0,45183 déciatine	5,6 □ ref	0,49364 hectare	1,21983 acre
1 kippunta (= 20 leiviskää)	1,038 berkovetz = 10,38 pouds	4 centner	170,028 kilogrammes	374,8532 pound avoird- dupois
1 leiviskä (= 20 naulaa)	0,51901 poud	0,2 centner = 20 skal- pund	8,501 kilogrammes	18,74266 pound avoird- dupois
1 naula (= 32 luotia)	1,038 fount	1 skålpund	425,07 grammes	0,93713 pound avoirdupois
1 luoti (= 4 kvintiiniä)	3,114 solotniks	3,125 ort = 312,5 korn	13,283 grammes	0,46856 ounces
1 tynnyri (= 6,3 kuutiojalkaa = 30 kappaa = 63 kannua)	0,78608 tshetverte	6,3 kubikfot	1,6489 hektolitre	0,56741 imp. quarter = 4,53954 bushels
1 kappa (= 2,1 kannua)	0,209621 tsjetverik	2,1 kanna	5,4963 litres	0,15132 bushels
1 kannu (= 2 tuoppia = 8 korttelia = 100 kuutiokymmenystuumaa)	0,2128 védro	1 kanna	2,6173 litres	0,57645 imp. gallon
1 aami (= 60 kannua)	12,7685 védro	6 kubikfot	1,5704 hektolitre	34,587 imp. gallon
1 ankkuri (= 15 kannua)	3,1921 védro	1,5 „	39,2598 litres	8,64675 imp. gallon
1 ton (= 108,2 kuutiojalkaa **)	0,66 laste	1 ton	1 tonneau	1 regist. ton

*) Par la loi du 9 Août 1877 l'étalon d'or a été adopté en Finlande. Une pièce de 10 marc's contient 2,903226 grammes d'or pur.

**) Par la loi du 4 Octobre 1876 le registerton est adopté en Finlande comme unité de jaugeage des navires.

Selitys karttoihin.

Explication des cartes.

Uudenmaan läänin maaseurakunnat merkitään kartoissa seuraaviilla numeroilla.

*Les communes rurales du gouvernement de Nylande sont marqués dans
les cartes par les numéros suivants:*

1. Inko.	20. Pukkila.
2. Degerbyy.	21. Askola.
3. Karja.	22. Porneesi.
4. Snappertuuna.	23. Helsingin maaseurakunta.
5. Karjalohja.	24. Mäntsälä.
6. Sammatti.	25. Nurmijärvi.
7. Pohja.	26. Sipoo.
8. Tammisaaren maaseurakunta.	27. Tuusula.
9. Tenhola.	28. Pernaja.
10. Bromarvi.	29. Liljendaali.
11. Espoo.	30. Laptreski.
12. Kirkkonummi.	31. Myrskylä.
13. Siuntio.	32. Ruotsin-Pyhtää.
14. Lohja.	33. Anjala.
15. Nummi.	34. Elimäki.
16. Pusula.	35. Iitti.
17. Wihti.	36. Artjärvi.
18. Pyhäjärvi.	37. Orimattila.
19. Porvoo.	

Selitys. Förklaring.

Viljeltyä maata koko tilusten alasta.

Den odlade jordens förhållande till hela egoviddens.

RAPPORT DES TERRES LABOURABLES AU TERRITOIRE TOTAL.

enemmän kuin 15 % peltoa.
mer än 15 % åker.
plus que 15 % terres labourables.

12—15 %.

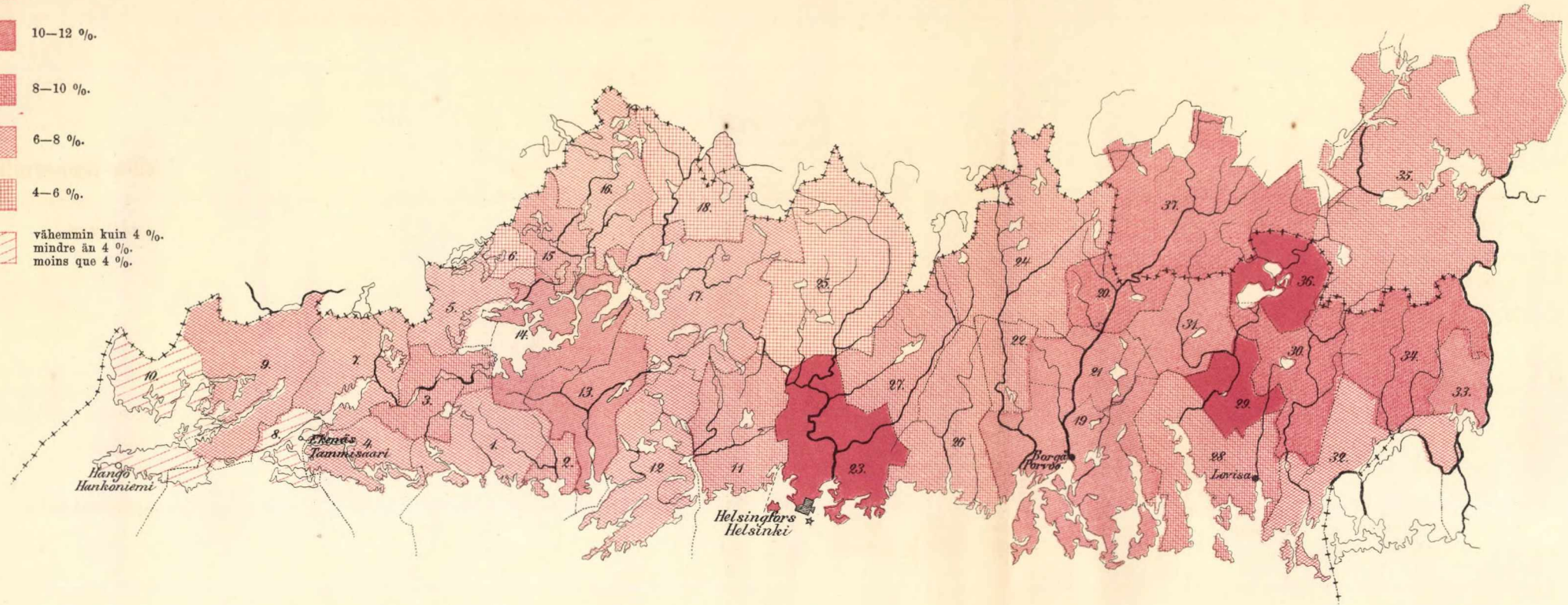
10—12 %.

8—10 %.

6—8 %.

4—6 %.

vähemmän kuin 4 %.
mindre än 4 %.
moins que 4 %.

Viljelty maa verrattuna väkilukuun.

Den odlade jordens förhållande till folkmängden.

RAPPORT DES TERRES LABOURABLES À LA POPULATION.

Selitys. Förklaring.

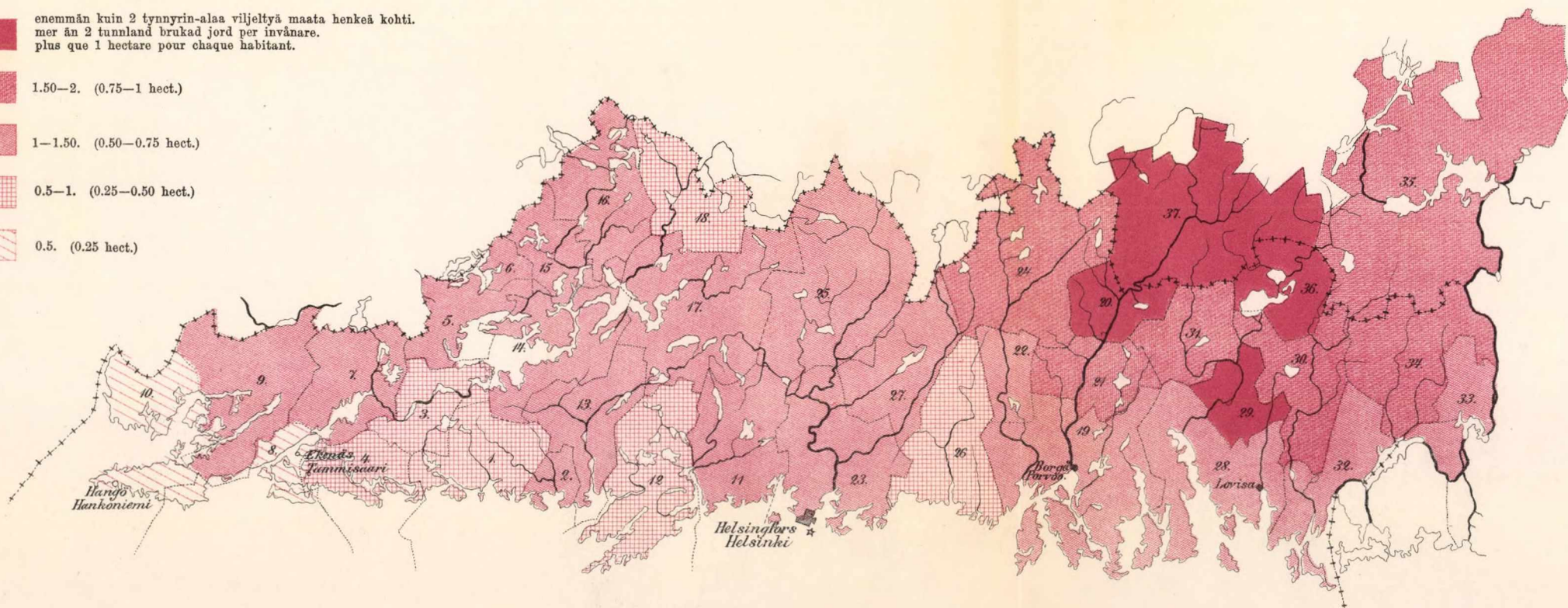
enemmän kuin 2 tynnyrin-alaa viljeltyä maata henkeä kohti.
mer än 2 tunnland brukad jord per invånare.
plus que 1 hectare pour chaque habitant.

1.50—2. (0.75—1 hect.)

1—1.50. (0.50—0.75 hect.)

0.5—1. (0.25—0.50 hect.)

0.5. (0.25 hect.)

1,000 tynnyrin alaa kohden: På 1,000 tunnland:

Par 500 hectares:

vähemmän kuin 400 eläintä.
mindre än 400 kreatur.
moins que 400 têtes.

400—600 "

600—800 "

800—1,000 "

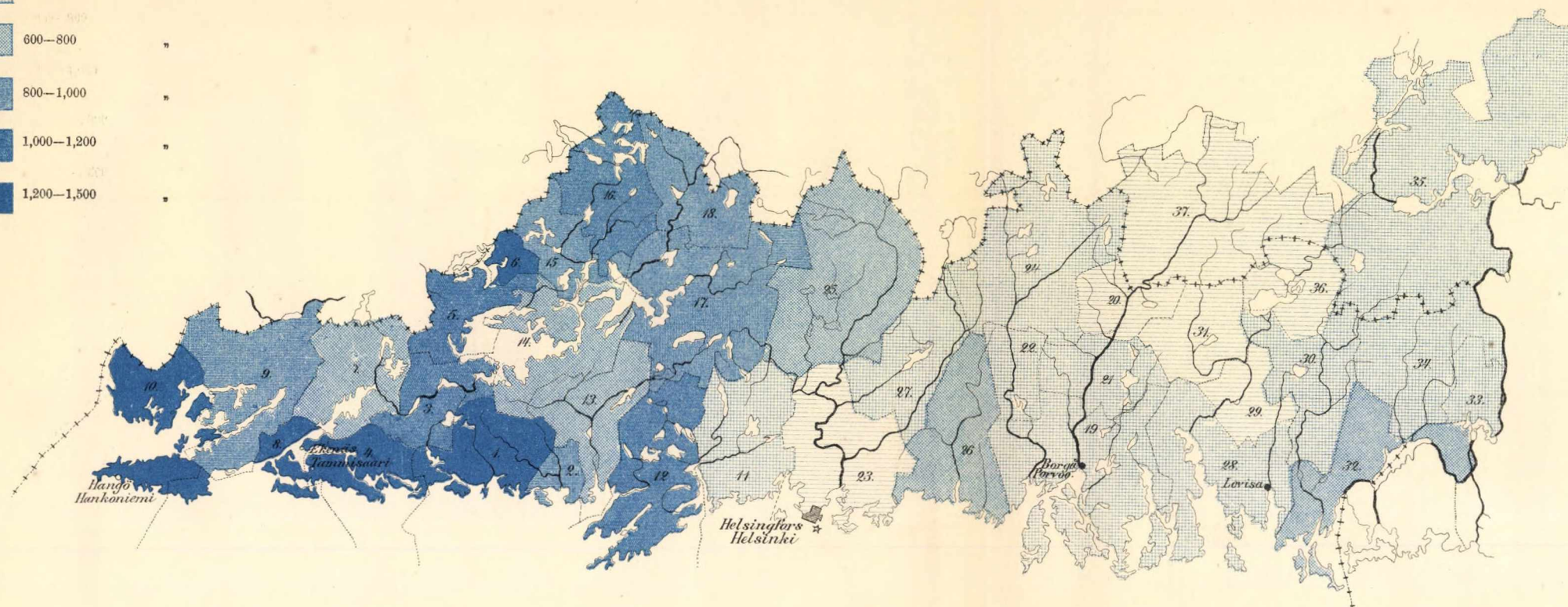
1,000—1,200 "

1,200—1,500 "

Nauta-eläinten luku viljellyn maan-alan suhteen.

Hornboskapens antal i förhållande till vidden af odlad jord.

Nombre de têtes de l'espèce bovine. Rapport au territoire cultivé.

Nauta-eläinten luku väestön suhteen.

Hornboskapens antal i förhållande till folkmängden.

100 asukasta kohden: På 100 invånare:

Pour 100 habitants:

vähemmän kuin 60 eläintä.
mindre än 60 kreatur.
moins que 60 têtes.

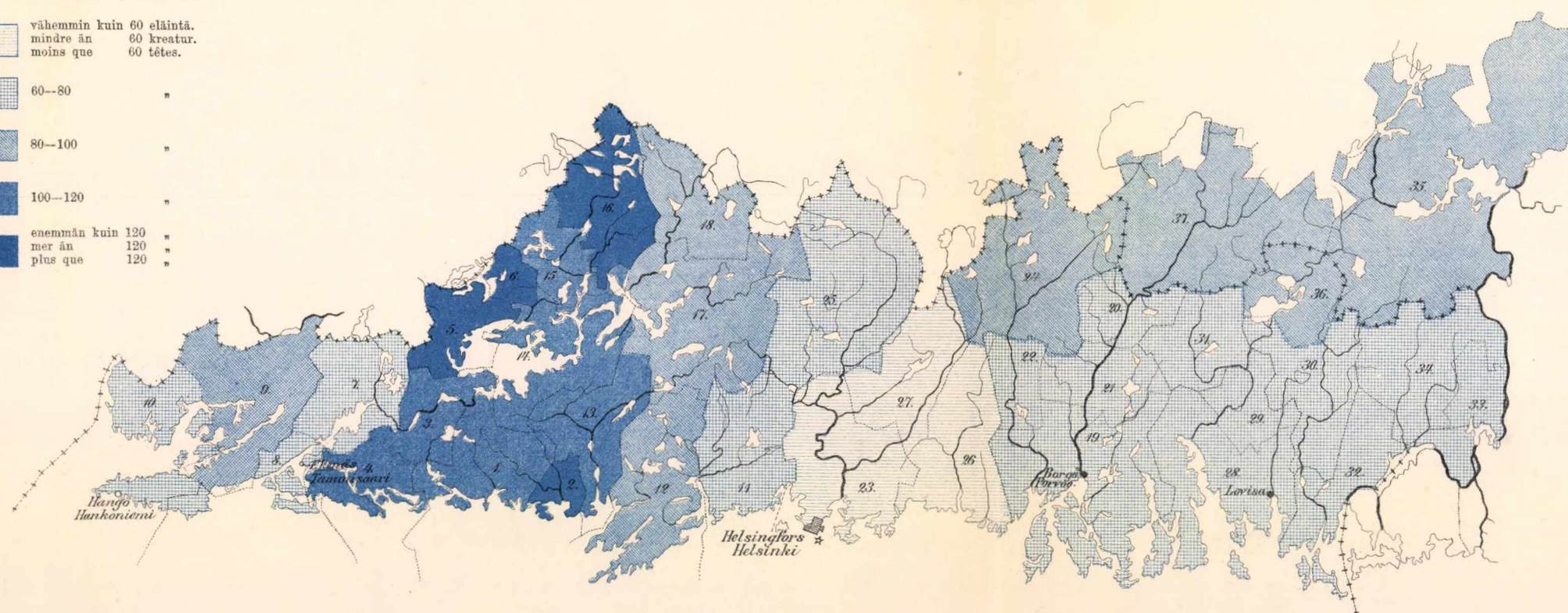
60—80 "

80—100 "

100—120 "

enemmän kuin 120
mer än 120
plus que 120 "

Nombre de têtes de l'espèce bovine. Rapport à la population.

Selitys. Förklaring.

ne kunnat, metsistä köyhimmät, joissa enemmän kuin 50 % tiloista on vailla metsää omaksi tarpeeksi.
kommuner, de skogfattigaste, der mer än hälften af lägenheterna sakna skog till eget behof.
communes, où plus de la moitié des propriétés rurales n'ont pas du bois à suffisance.

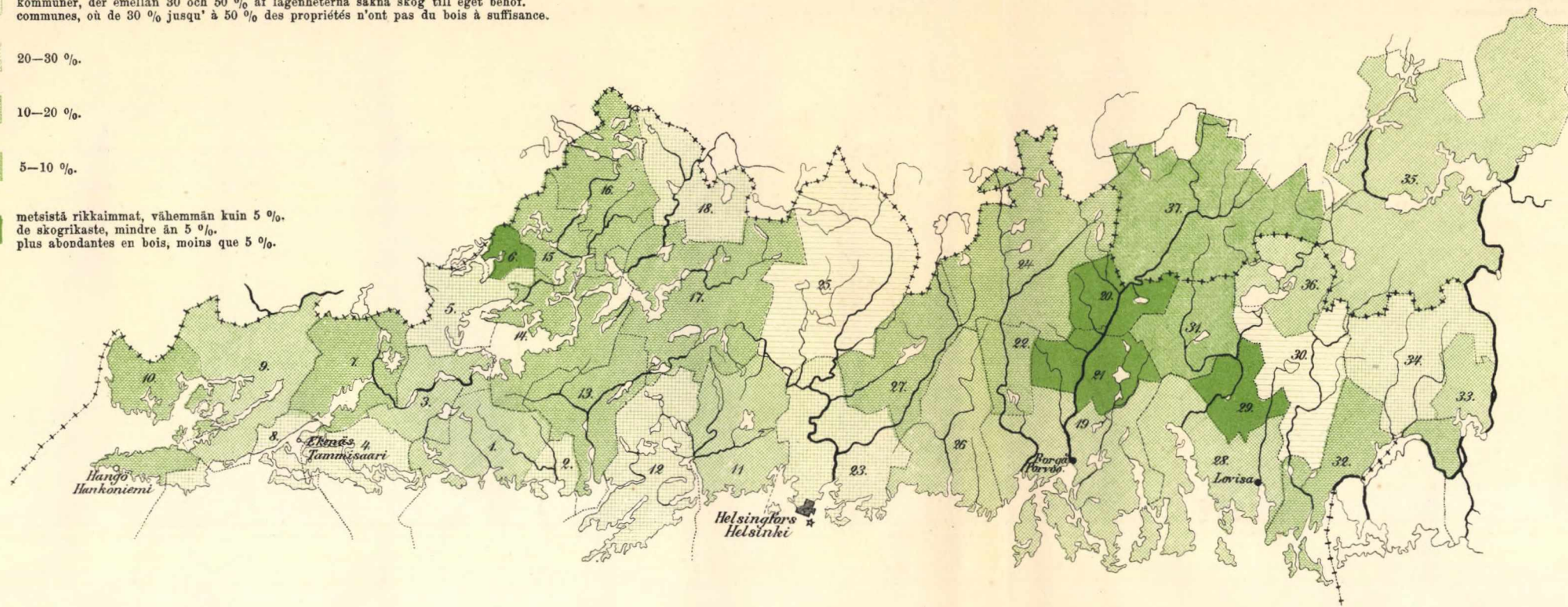
kunnat, joissa 30 à 50 % tiloista on vailla metsää omaksi tarpeeksi.
kommuner, der emellan 30 och 50 % af lägenheterna sakna skog till eget behof.
communes, où de 30 % jusqu'à 50 % des propriétés n'ont pas du bois à suffisance.

20—30 %.

10—20 %.

5—10 %.

metsistä rikkaimmat, vähemmän kuin 5 %.
de skogrikaste, mindre än 5 %.
plus abondantes en bois, moins que 5 %.

Metsien laatu.

Skogarnes beskaffenhet.

La condition des forêts.

Selitys. Förklaring.

Kuntia, joissa pikku-viljelykset, s. o. ne jotka sisältävät vähemmän kuin 10 tynn. alaa viljeltyä maata, ottavat:

Kommuner, der de små jordbruken eller de, som bestå af mindre än 10 tunnland odlad jord, tillsammans upptaga:

Communes, dans lesquelles les petites exploitations agricoles, savoir celles, qui sont au-dessous de 5 hectares, occupent:

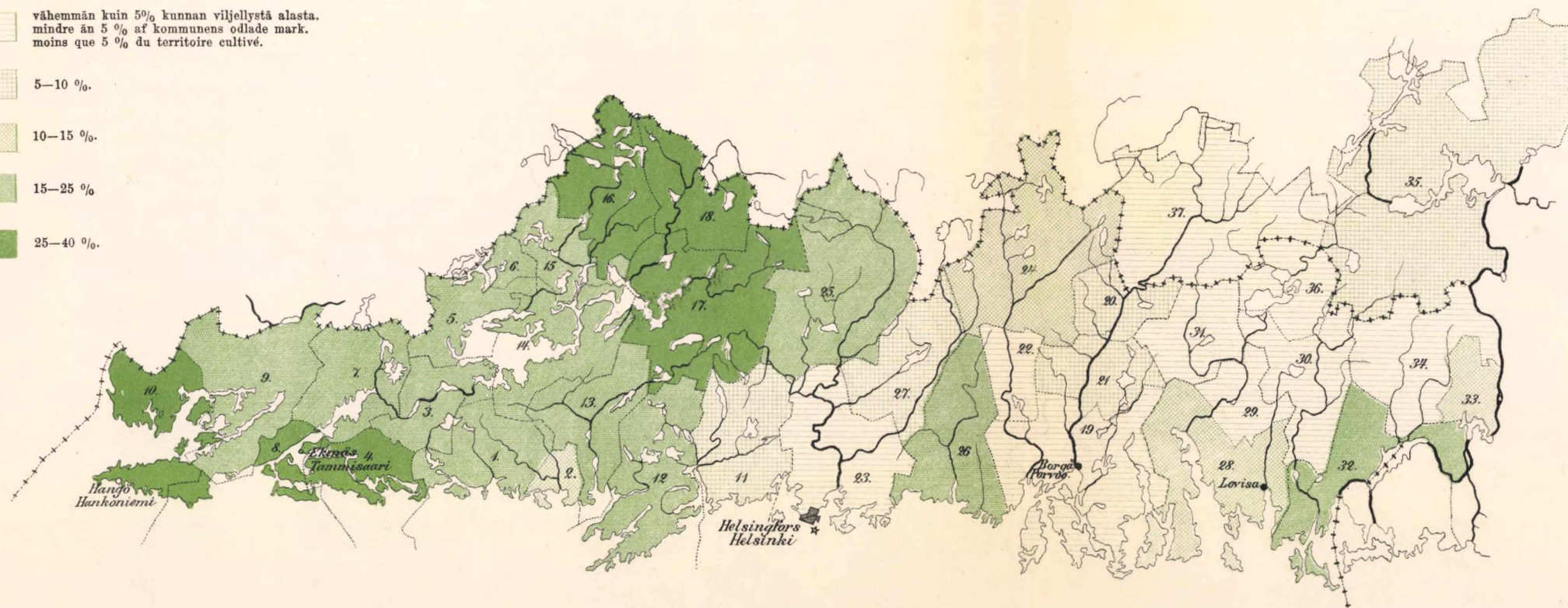
vähemmän kuin 5% kunnan viljellystä alasta.
mindre än 5 % af kommunens odlade mark.
moins que 5 % du territoire cultivé.

5—10 %.

10—15 %.

15—25 %.

25—40 %.

Maan-paloituksen ja pikku maanviljelyksen uloitus.

Jordstyckningen och det lilla jordbrukets utbredning.

Morcellement du sol et l'étendue des petites exploitations agricoles.

Kunnan nimi. <i>Communes.</i>	Tiljojen koko pinnan- ala. <i>Territoire totale.</i>	Siitä — <i>Etendue totale.</i>					Prosenttina tilojen koko pinnan-alasta. <i>Etendue proportionnelle.</i>				
		Tontteja ja teitä. <i>Superficies bâties et voies.</i>	Viljeltyä maata. <i>Terres labou- rables.</i>	Luonnollisia niittyjä. <i>Prairies natu- relles.</i>	Hyödyllistä metsämaata. <i>Bois et forêts.</i>	Viljelemättö- miä maita ja joutomaita. <i>Terres incultes.</i>	Tontteja ja teitä. <i>Superficies bâties et voies.</i>	Viljeltyä maata. <i>Terres labou- rables.</i>	Luonnollisia niit- tyjä. <i>Prairies naturelles.</i>	Hyödyllistä met- sämaata. <i>Bois et forêts.</i>	Viljelemättömiä maita ja jouto- maita. <i>Terres incultes.</i>
		T y n n y r i n - a l a a .									
Siirretty	1,558,546,83	8,777,25	134,463,11	221,154,00	1,004,392,30	189,760,17					
Myrskylä	38,098,37	116,32	4,401,42	4,355,52	22,747,18	6,477,93	0,31	11,55	11,43	59,71	17,00
Ruotsin-Pyhtää	48,916,14	337,70	3,677,91	7,270,31	31,859,38	5,770,84	0,69	7,52	14,86	65,13	11,80
Anjala	29,090,30	292,89	3,128,75	4,076,51	19,852,43	1,739,72	1,01	10,76	14,01	68,24	5,98
Elimäki	73,662,83	363,54	9,436,68	12,124,30	46,863,88	4,874,43	0,49	12,81	16,46	63,62	6,62
Iitti	208,982,91	581,54	16,713,73	12,809,80	137,428,73	41,449,11	0,28	8,00	6,13	65,76	19,83
Artjärvi	33,660,69	137,39	6,714,61	2,381,44	19,326,70	5,100,55	0,41	19,95	7,07	57,42	15,15
Orimattila	114,639,32	580,10	16,555,78	10,050,01	73,363,31	14,090,12	0,51	14,44	8,77	63,99	12,29
Summa maaseurak.	2,105,597,39	11,186,73	195,091,99	274,221,89	1,355,833,91	269,262,87	0,53	9,27	13,02	64,39	12,79
Summa koko lääni	2,114,558,36	12,050,47	196,653,47	274,682,16	1,360,139,58	271,032,68	0,57	9,31	12,98	64,32	12,82

Ylläseisoviin pinnan-alan tietoihin ei ole luettu sitä pinnan-alaa, jonka järvet ja joet eli vedet ylimalkain täyttävät. Tämän kautta tasoittuu melkeässä määrässä se eroitus, joka löytyy tiedustuksen, itsekunkin kunnan tilojen koko pinnan-alaa koskevien, summien ja maanmittarien karttakertomuksista saatujen summien välillä *). Että sentään eroitus, joka parissa yksinäisessä tapauksessa nousee 10 prosenttiin saakka, jopa vähä sen ylikin, jääpi kummankin välille, ei kuitenkaan liene, siltä osalta kuin se ei käy selväksi kuntien muutetuista rajoista, ehdottomasti luettava tiedustuksen

*) Ks. Suomenmaan Virallinen Tilasto III, Aineita Suomen maanviljelytilastoon. Helsingissä 1869 taul. 1.

viaksi. Suuri osa niitä vanhempia mittauksia, joihin karttakertomukset perustuvat, on nimittäin sangen epäluotettava. Mitä sen jälkeen koskee kolumniin „Tontteja ja teitä“ on, kuten jo ennen muistutettiin, esissä pidettävä, että tiedot tästä ovat sisään tulleet epätäydellisesti useista kunnista, esim. Sipoosta, josta semmoisia puuttuu useinten tilojen suhteen. Että ne kuitenkin tästä vaillinaisuudestaan huolimatta ovat otetut edelläseisovaan tauluun, on tapahtunut sentähden, että nykyinen vihko on tilinteko maanviljelyntiedustuksesta, jonka kaikki johtopäätökset, nekin siis, jotka ovat huomattut enemmän tai vähemmän epäluotettaviksi, ovat olleet esiin tuotavat. Muuten seuraavien kolumnien numerot, kuten ilmeistä on, ovat taulun tärkein osa.